UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 10 10 06 07 003 2

DR
544
B3R4

Refik, Ahmet
Bālṭacı Meḥmed pāşā ve
Büyük Petrō

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

Refik, Ahmet
Bāltacı Mehmed pāşā ve Büyük Pedrō

احمد رفیق

بالطه‌جی محمد پاشا
و
بیوك پترو

۱۷۱۱ - ۱۹۱۱

پروت مظفریتنك ایكی یوزنجی دور سنویسی مناسبتیله غیر مطبوع وثائقه نظراً تحریر و نشر اولونمشدر.

3

طابع و ناشری

استانبول

کتبخانهٔ اسلام و عسکری — تجار زاده ابراهیم حلمی

۴۶ باب عالی جاده‌سی ۴۶

۱۳۲۷

مطبعهٔ خیریه و شرکاسی

LIBRAIRIE & PAPETERIE FEYZI
BAYAZID RUE HAYKANLAR No. 5

محررك سائر آثار تاریخیه‌سی :

بویوك تاریخ عمومی .

تاریخ صحیفه‌لری .

فاتح سلطان محمد و رسام بللینی .

غزوات جلیلهٔ پیغمبری .

صحائف مظفریات عثمانیه .

برنجی ویانه محاصره‌سی .

تاریخ مدنیت .

مختصر تاریخ مدنیت .

کوچوك تاریخ عثمانی .

عثمانلی تاریخنه دائر نفر نه بیلملیدر .

مشهور عثمانلی قوماندانلری .

نشری اولوناجق :

سلیم ثالث و علمدار .

سلیم اولك حیات سیاسیه و عسکریه‌سی .

DR
544
B3R4

UNIVERSITY OF TORONTO
LIBRARY
AUG 17 1965

999831

افاده

۱۹۱۱ سنه‌سی پروت مظفریتمزك ایکی یوزنجی دور سنویسیدر . بویوك پترویه قارشی احراز ایلدیکمز بو پارلاق مظفریتك تاریخ عسکریمزده پك مهم بر صحیفهٔ شان وغالبیت تشکیل ایلدیکی نظر دقته آلینیرسه ، بو بویوك مظفریتك ایکی یوزنجی دور سنویسنی کمال شوق وافتخار ایله تلقی ایلمکلکمز ایجاب ایدر .

فی‌الحقیقه بر ملت ایچون ماضیسنه مربوطیت ، پك بویوك بر قوتدر . بو قوت ، آتی‌یی اصلاح وتنویره خادم بر عنصر مهم اولدیغی کبی پارلاق وشرفلی کونلرك ، محتشم وسلطنتلی دورلرك دورا دور خاطره‌لریله قلبده زوال بولماز بر مسرت حاصل ایده‌جك یگانه سائقدر .

خصوصیله ذوق غالبیت هر ملتك حسیات وعنعناتنده پك محترم بر موقع اشغال ایدر . وطن اوغورنده فدای جان ایدن افراد ملت ، وطن اوغورنده احراز اولونان بر مظفریت

دائما توقیر وحرمتله یاد اولونور . عصر حاضرك انسانیت ومسالمت اوزرینه مؤسس افکار وقواعدی بو جنکاورانه حسلره هنوز غلبه ایده‌مه‌مشدر . بوکون اك صلح پرور ملتلر بیله وطنلرینك شان وظفر کونلرینی ، طبایع قومیه‌لرینك غلیانلی ساعتلرینی دائما لسان تکریم وتبجیل ایله یاد ایدرلر . بناءً علیه (پولتاوا) موفقیتی روسلر ایچون نه درجه بویوك بر اهمیتی حائز ایسه (پروت) مظفریتی‌ده بز عثمانلیلر ایچون او درجه شانلی بر غالبیتدن معدوددر .

پروت مظفریتنده قیلیج وظیفه‌سنی تماماً ایفا ایتمش ، فقط سیاست ، مع التأسف ، ادارهٔ اموردن بی‌خبر بر وزیرك هدف هدف جهالتی اولمشدر . بالطه‌جی ، اردو اداره‌سنده کوستردیکی فطری درایتی امور سیاسیه‌ده هیچ بر وجه ایله ابراز ایده‌مه‌مشدر . وثائق تاریخیه کمال بی طرفی ایله اثبات ایدییورکه ، (فالچی) معاهده‌سنك بوتون مسئولیتی احمد ثالثك وزیری بالطه‌جی محمدپاشایه راجعدر . حتی معاهده‌نك احکام‌وشرائطی‌ده بالطه‌جینك حالت فکریه وتربیهٔ اجتماعیه‌سنه دلیل اولاجق بر ماهیتده‌در .

فی‌الواقع ، حرم همایونه اودون طاشیمق قابلیتی ایله قوجه بر ملتك مقدراتنی‌دوش اقتدارینه آلمق صنعتی بیننده آشیلماسی غیر ممکن اوچوروملر واردر ! امور سیاسیه ، بالطه‌جینك

ادراك ایده‌میه‌جکی بر شعبه علم ومعرفتدی . بو شعبه‌ده ادارهٔ امور ایده بیلمك ایچون صوقوللینك درایتنه ، کوپرولونك کیاستنه مالك اولمق ، مدید بر تجربه وعرفان ایله تمیز ایتمش بولونمق لازمدی .

بالطه‌جی‌لر ایسه صرف حیل ودسائسله رأس کاره کچمش ، قاوانوزلرله قالایلی قوزلرك مصاحبت عامیانه‌سیله تنویر افکار ایتمش ، عین مکتب تربیه‌ده یتشمش ، عین حالت فکریه ایله تمیز ایلمشدی ! حال بوکه بر ملتك ادارهٔ مقدراتی ، بر قومك تدویر سیاسیاتی بویوك بر تجربه وذکایه ، عمیق بر اختصاص ودهایه لزوم کوستریر . ملتلر بیننده موازنهٔ وقار ومنافعی تأمین ایدن اك مهم عناصر ، هر ملتك تمثال مشخصنی تشکیل ایدن ذکالردر . بو ذکالرك متخصص وتجربه‌دیده اولمالری ، حتی هیچ اولمازسه ، اقوام سائره‌یی تمثیل ایدن ذکالرله عین سویه‌ده بولونمالری ایجاب ایدر . بوکبی شرائطی حائز اولمادن رأس کاره کچمك احتراصنه تابع اولانلر ، وطنلرینی اك آشکار موفقیتلردن محروم براقدقلری کبی کندیلرینی‌ده پك الیم خجالتلره کرفتار ایدرلر . بر ملت کندیسنه فنالق ایدنلری هیچ بر وقت اونوتاماز . زمان ، تأثیر محیط واستبداد ایله بو خطالری بر سکوت موقتله کچیشدیریر . فقط تاریخ ، وطن نامنه ایشله‌نن بو جنایتلری الی‌الابد نفرتله یاد ایدر .

شو كوچوك اثر، پروت مظفريتندن اولكى احوال داخليه‌مزك حال پريشانى ايضاح ايتمك وپروت ساحللرنده فداى جان ايدن قهرمان عسكرلريمزك نامنى كمال حرمت وتبجيل ايله ياده بر وسيله اولمق ايچون وجوده كتيرلمشدر . مندرجاتى اك امين واك طوغرو وثائقه مستنددر . مناسبات خارجيه‌مزى تدقيق ايچون اك موثوق آثاره مراجعت ايدلديكى كبى سياست داخليه‌مزى تتبع ايچونده ديوان همايون قلمنده محفوظ غير مطبوع وثائقدن استفاده اولونمشدر .

— ٩ مارت ، ١٩١١ —

احمد رفيق

دولت عثمانیه ـ روسیه

قارلوفچه معاهده‌سندن صوکرا ـ احمد ثالث وصدر اعظملری ـ قاوانوز ، انشته حسن پاشا ، قالایلی قوز ، بالطه‌جی ـ بویوك پترو ـ اجراآت واصلاحاتی ـ شمال حربی ـ بویوك پترو ودمیر باش شارل ـ چورلیلی علی پاشانك سیاستی ـ اون ایکنجی شارلك مرخص اعزامی ـ شارلك یوسف پاشا ایله مخابره‌سی ـ پولتاوا ـ اون ایکنجی شارلك (بندر) ه فراری .

(قارلوفچه معاهده‌سی) عثمانلی حاکمیتنه بویوك برضربه اورمشدی . (قالن بەرغ) ، (سالانقامین) و (زه‌نتا) مغلوبیتلری آرتق عثمانلیلرك خارجی قوتلردن‌ده محروم اولدقلرینی کوستر-یوردی . عثمانلیلر بوبویوك مغلوبیتلره کلنجیه قدر واقعا داخلی برچوق فلاکتلره ، انحطاطلره دوچار اولمشلردی . فقط خارجاً بوقدر آغر هزیمتلره ، بودرجه قانلی مغلوبیتلره کرفتاراولدقلری کورولمه‌مشدی . ابراهیم اول قادینلر ایچنده ، سرایك مزین ومطرا باغچه‌لرنده ذوق وسفاهتله امرار حیات ایدر ، مصطفای اول خزینه‌ملتی اختلال شعورینه فدا ایلر ، مراد رابع غدارانه

براعتساف ایله صحیفهٔ سلطنتنی قان لکه‌لری ایچنده براقیر، بوتون بوجنتلر وجنایتلر ملتی قهر واستبداد آلتنده ازر ، فقط اردو هیچ اولمازسه خارجاً برمتانت ابراز ایدر ، سوابق شوکت وسطوتندن بر نبذه‌سنی اولسون کوسترمکه غیرت ایلردی . . شمدی آرتق ملتك یكانه سرمایهٔ موجودیتنی تشکیل ایدن نفوذ عسکری‌ده زائل اولمش ، حیثیت ظاهریه‌دن اثر قالمامشدی . اردو ، پرنس اوژه‌نك متوالی ضربه‌لریله (بوداپشته) دن کمال مغلوبیتله چیقاریلیور ، اردل ایله مجارستان آوستریایه براقیلیوردی . (قامنیچه) ایله (پودولیا) و (غربی اوقرانیا) پولونیایه ترك ایدلمش ، آزاق قلعه‌سی روسیه‌یه قالمق اوزره روسلرله‌ده برمعاهده عقد اولونمشدی دها طوغروسی ، عثمانلیلرك اسکی دشمنلری آره‌سنه شمدی یکی براپمپراطورلغك کنج وفعال برحکمداری‌ده داخل اولمشدی !

احمد ثالث قانلی براختلالی متعاقب وطنك مقدراتنی الینه آلدیغی زمان وضعیت خارجیه بومرکزده ایدی. وضعیت داخلیه ایسه برعصردن بری دوام ایدن الیم برتذبذب اداره‌نك، رشوت وارتکابلرك ، قانلی وفجیع صحنه‌لرك الك مضر تأثیراتی آلتنده پریشان اولمشدی . بوتذبذب اداره‌نك یکی برذکا ایله آرتق کلیاً ختام پذیر ایدیله‌میه‌جکی احمد ثالثك دها ایلك کونلرنده آکلاشلمشدی : احمد ثالث ، جلوسنك ایرتسی کونی جامعه کیدرکن وزرانك قانی طلب ایدن عاصی وشمارنق عسکرلره

جواب موافقت ویردیکی زمان ضعف وتسلیمیتنی تماماً اظهار ایلمشدی (۱) . آرتق او تاریخدن اعتباراً مدید اغتشاشلرك ، متمادی ارتکابلرك برمعتاد دوام ایده‌جکی حس ایدلمشدی. احمد ثالث طبعاً ضعیف اولدیغی کبی صفا واستراحته‌ده میال ایدی . حیاتنك همان قسم اعظمنی قره آغاج کوشکلرنده ، دلکشا صیفیه‌لرده کچیرر ، لاله‌لرله مزین باغچه‌لرده چراغانلر ترتیب ایتدیرردی . وقایع داخلیه‌سنك قسم مهمنی دوکونلر وضیافتلرله امرار ایدن بوپادشاه ، اوچ سنه‌ده «صلب پاکِ تابناکندن سکز دختر سعد اختر ایله شهزادهٔ جوانبختی زینت افزای سرای شهود ایتمش » ، محیطنی تشکیل ایدن درایتسز صدر اعظملر و آغالر ایچنده امرار حیات ایلمشدی. احمد ثالث دورینك بوکزیده رجالی ارەسنده اك مهم سیمالری قاوانوزلرله قالایلیقوزلر.. دها صوکراده بالطه‌جی محمد پاشالر تشکیل ایدییوردی .

قاوانوز احمد پاشا یکیچری عصیانلری اثناسنده موقع اقباله نائل اولمش ، مقام عالیٔ صدارته یکیچریلرك توصیه‌سیله اصعاد بویورلمشدی . اساساً اقتدارسز اولان بوذات ، اك زیاده جهل ورشوتله شهرت بولمشدی . احمد پاشا رشوت وارتکابی صوك درجه‌یه واردیرمشدی. رتب ومناصبی پاره‌ایله صاتار، کندیسنه منصب طلبی ایچون کلنلرله آچیقدن آچیغه پازارلغه باشلاردی . احمد پاشا اوته‌کندن بریکندن پاره چکمکی اودرجه موجدانه

(۱) تاریخ راشد ، جلد ۳ .

برصنعت حالنه کتیرمشـدی که کندیسـنه بین‌العوام (قاوانوز) عنوانی ویرلمشدی. احمد پاشا بودور قامتی، طیقناز وجودی، اطوار وحرکات غریبـه‌سی ایله طبایع ممتازه‌یی حائز برسـیما تشکیل ایدییوردی. انك بواخلاقنه احمد ثالثده واقف بولونیور، حتی قاوانوزی مقام صدارتدن سقوط ایتدیرمك ایچون موافق برزمانه انتظار ایلیوردی. احمد ثالث، صدارتی برقاچ دفعه‌لر انشـته حسن پاشایه تکلیف ایتمش، قبول ایتمدیکنی کورونجه متأثر اولمش، نهایت قاوانوز حقنده‌کی شکایتلرك چوغالماسی اوزرینه مهر صدارتی آلدیرمغه قرار ویرمشدی. قاوانوز، احمد ثالثك مهرهمایونی طلب ایچون کوندردیکی سلاحدار آغادن بوخبری فلا کتی طویار طویماز «کمال اضطراب ایله زمان وزمین باشـنه زندان اولوب مهر شریفی غیطان ایله یاقه‌سنه باغلو اولمغله بوقدر زمان حل عقدواموره درکار اولان ناخن اقتداری بودفعه اوقدرجق بر عقده‌یی حل ایده‌میوب» غیطانیله برابر یاقه‌سندن قوپاروب ویرمکه مجبور اولمشدی!

یکی صدر اعظم حسن پاشا امور اداره‌یه اولدقجه واقف برذاتدی. فقط احمد ثالثك محیطی دائمـا تزویرات ایله آلوده اولدیغی ایچون مقام صدارت هیچ کیمسه‌نك عهده‌سنده‌قالامیور، وزرا انتخابنده قیزلر آغاسـنك و والده سلطـانك تأثیرلری کورولیوردی. بوتأثیرلر ینه نتایجنی حاصل ایتمش، امور دولت بسبتون مذبذب برحاله کلمشدی. بوتون خلق: «قالایلی قوزاحمد

پاشا صدارته کچسه، ایشلر نصل دوزه‌لیر! » دیمکه باشلامشدی.
احمد ثالث، افکار عمومیه تأثیراتنه قاپیلارق قالایلی قوزی انتخابه مجبور اولمش، مهر صدارت قالایلی قوز احمد پاشایه تودیع اولنمشدی (١).

احمد پاشا بالطه جیلقدن یتشمش، بالآخره (قندیه) یه والی تعیین اولونمشدی. فقط بویکی صدر اعظمك حسن پاشایه مقیس اولامیه جغنی احوال رجاله وقوفی اولانلر کاملاً تسلیم ایدییورلردی. قالایلی قوز، همان همان قاوانوز قیراطنده، عین تربیهٔ فکریه‌یی حائز، عین محیطك تأثیری آلتنده یتشمشدی. کندیسنده منافع ملك وملته خادم نظامات تأسیس ایتمك، اوته‌دنبری نفوذینی ضایع ایدن مقام صدارته سوابق عظمتنی بخش ایلمك اقتداری موجود دکلدی. قالایلی قوز بوتون قابلیت دماغیه‌سنی صرف ایتمش، نهایت اجراآت جدیده نامنه یکی یکی مودالر ایجاد ایتمکی مهم برموفقیت عدایلمشدی. قالایلی قوزك درایتسزلکی نفوذ نظر صاحبی ذوات عندنده اوته‌دنبری مسلم ایدی. حتی شعرای زمانه‌دن بری:

---

(١) « قوزبکجیلراوطه‌سی طرفندن قالایلی احمد پاشا اعیان اولوب یدینه مهر همایون تسلیم ودوش صدارتنه الباس خلعت تکریم اولندی. بوحالتدن کمسنه خبیر اولمدیغندن جمله‌سنه حیرت کاوب پادشاه فلاطون شعور حضرتلرینك عقل رشدنه استدلال بیوردیلر سبحان‌اه » تاریخ راشد، جلد ٣، ص ١٤٢

ناکهان برکون قالایلی قوز کلوب اولدی وزیر ،
هرکورن دیدی : « وزارت عرضنی ایلر شکست . »
بن دیدم : « اوصلاندی ، زیرا چرخ تأدیب ایلیوب
تربیت قیلمق کرکدر ، انی بونجه سرکذشت » .
دیدی بر دانای کار آکاه وصاحب تجربه :
« تربیت نا اهل راچون کردکان برکنبدست » .
طرزنده قالایلی قوزك صدارتنی آلقیشلامشدی !

قالایلی قوز اساساً قبریسلی ایدی . سرایه اولا بالطه‌جیلقله داخل اولمش ، بالآخره محمد رابعك قیزلر آغاسی یوسفك حمایه‌سنی جلبه موفق اولارق صره‌سیله قطع مراتب ایتمشدی .
قالایلی قوز ، احمد ثالث دورینك غریب وکولنج سیمالرندندی .
یالانجیلق ، اوکونمك ، کندینی مدح ایتمك پاشانك اك برنجی خصلتلرندندی . قالایلی قوزك اك صمیمی ارقداشی قسطمونیلی بالطه‌جی محمد پاشا ایدی . بالطه‌جی محمد پاشا ایله مناسبتلری دها قاپویولداشلق زماننده باشلیوردی. ایکیسی‌ده براوجاقدن، بالطه‌جیلر اوجاغندن یتشمشلردی. ایکیسنده‌ده یکدیکرینی متمم، یکدیکریله‌عین درجه‌ده اوصاف وطبایع موجوددی. بری یالانجی وخودپسند ، اوبری دساس وحیله کارایدی . فقط ایکیسنده‌ده مشترك برخصلت واردی که اوده پاره‌یه ورشوته قارشی بویوك برضعف قلب اظهار ایلمکدی. قالایلی قوزله بالطه‌جی، بواوصاف ذمیمه‌یی تهوینه‌مداراولاجق هیچ برمحیط اردسنده‌یاشامامشلردی.
یاشاسه‌لرده طبیعتلرینی اصلاح ایده‌جك قابلیت کوسترمه‌مشلردی.

اوطوردقلری یر ، اساساً قسم اعظمی کندیلریله هم عیار ، وظیفه‌لری فکردن زیاده قوهٔ بازوایله‌ایش کورمکه مساعدسرای بالطه‌جیلریله مملوایدی. بواوجاق، حرم‌همایونه ناظراولامق ایچون سرای قاپوسنك صولنده ، غایت درین ورطوبتلی بریره انشا اولونمشدی . قغوشه قابا وعادی طاش مردیونلرك ایندیلیر ، لوش ومقسی ، قلبه ظلمت وبرودت حس ویرن بر آولویه تصادف اولونوردی. آولونك اوستی آچیق، صولنده‌اوزری‌قسماًبی معنی، فقط قیمتدار چینیلرمزین، قسماً ساده وطاشلر اوزرینه محکوك کتابه‌لرله‌چشمه‌لر، آخشاب ویوکسك‌قغوشلر، صاغده‌دیوارلرینه لوحه‌لر آصیلی اوفاق وقارانلق برجامع ، دها صوکرا آغالرك اوطورماسنه مخصوص صره واری پیکه‌لر وقهوه اوجاقلری کلیردی . ایشته بوکتابه‌لردن برنده موجود مصرعك معنای تضاد آلودینه کوره :

جنت آسا بوجای بی همتا

قالایلی قوزله بالطه‌جی محمد پاشانك ایلك محل مداومتی اولمشدی .

بو ایکی دوستك بالطه‌جیلر اوجاغنده کچیردکلری حیات یالکز ایفای خدمته منحصرقالمازدی. صباحلین‌قبه آلتی‌اوکنده‌کی مظلم سرولر کونشك ایلك ضیالری ایله یالدیزلاندیغی زمان ، بالطه‌جیلر اوجاغنك قرانلق دیوارلری ارەسنده، عادی بر قاپو طوقماغنك آهنکسز طاقیردیلری بوتون بالطه‌جیلری

اویاندیرر ، او زمان قالایلی قوزله بالطه‌جی، آرقه‌لرنده حرمی کورمه‌مك ایچون اوزون یقه‌لی ألبسه‌لر، دارالسعاده آغاسینك آره‌سندن کچرلر ، برطرفدن سرایك ایشلرینی کورمکله مشغول اولورلر، دیکر طرفدن قیزلر آغاسنه چاتمق ، سرای رجالنك آنتریقه‌لرینه آلت اولمقدن ده خالی قالمازلردی . احراز مراتب ایچون بو فنك بیلنمسی بهمه حال لازمدی . دها طوغروسی یکانه علم ومعرفت، بو کبی حیل ودسائسده کوستریله‌جك مهارتدن عبارتدی . احمد ثالثك بو کبی حیله‌لره بازیچه اولدیغی متعدد دفعه‌لر کورولیور ، حتی بوندن موفقیتده استحصال اولونیوردی .

قالایلی قوزك صدارتی بللی باشلی هیچ بر وقعه ایله تمیز ایتمه‌مشدی. یالکز صدرسابق انشته حسن پاشانك کتخداسندن برقاچ یوز کیسه آقچه ضبط ایدلمش، احمد ثالث ندماسندن برایکی کشی کلمات غیرلایقه صرف ایتدکلری ایچون قفالری کسیلمش، اهالینك صیرمه‌لی ألبسه کیملری منع ایدیله‌رك بوشرف یالکز رجال دولته حصر ایدلمش.. برده آزاق دکزندکی (یکی قلعه) نك انشاسنی روسلره قارشی حمایه ایچون مقدار کافی دونانما وعسکر کوندرلمشدی (١). اصل مهم حادثه، تام قالایلی قوزك استانبوله کلدیکی کون ، پایتخت صولرنده ١٦٠٠ قیه ثقلتنده ایری بر مورینا بالغنك ظهور ایتمسی ایدی. قالایلی قوز بویله خارق العاده

(١) تاریخ راشد ، جلد ٣ ، ص ١٣٤

شيلردن پك حظ ايدردى. اوكون مقام صدارتى احرازايدوبده حضور پادشاهيدن چيقديغى صره‌ده يالى كوشكنده مسافر اوطه‌سنه كلمش ، اطرافنه طوپلانان سراى رجالنه پادشاه ايله وقوع بولان ملاقاتى آ كلاتيوردى . احمد پاشا اوته‌دن بريدن بحث ايتدكدن صوكرا سوزى بالق مسئله‌سنه انتقال ايتديره‌رك: « جانم شونده بر بويوك بالق چيقمش . جثه‌سى پادشاهمزى عجبه كتورمش . بن قپودان ايكن آق دكزده بر بالق چيقمشدى كه بويى سراى بورنندن ايوبه قدر واريردى. » ديمشدى . صدر اعظم پاشا حضرتلرينك بو وقوفنه قارشى هيچ بر كيمسه اوفاق بر علامت شبهه بيله اظهار ايده‌مه‌مشدى ! آرتق بالق مسئله‌سى قالايلى قوز ايچون مهم بر فرصتدى . پاشا ، حضورده اولان سوزلرى نقله دوام ايديور ، حاضرونك كنديسنى كمال احترام ايله ديكله‌يشندن بسبتون جسارته كليور : « نه ديرسكز ، چكديرى ايله كتيرديكم خدامده شوكتلى افنديمزك منظور همايونى اولمش . بكا : « سنك نه قدر چوق خدامك وار » بيورديلر . بنده جواباً « بو نه اولسه كرك ، برزمان ، عالم بنم خدامم ايدى ، » ديدم ، صورتنده اظهار بلاهت ايديوردى ! قالايلى قوزك بويله قاش ياپايم ديركن كوز چيقارديغى كثرتله واقع اولوردى . حتى بركون بعض اركان ايله كوروشوركن كويا پادشاهى كنديسنه منتدار ايتمك زعمنه قاپيلمش : « جلوس

پادشاهی‌یه باعث اولان ادرنه وقعه‌سی هپ‌ بنم تدبیرمله اولمشدر» طرزنده ادارهٔ افکار ایتمشدی .

قالایلی قوزك صدارتی اطرافه شایع اولور اولماز وقتیله قالایلی قوزك صحبتنده بولونان برچوق جهلا آقین آقین استانبوله کلمکه باشلامشلر ، هپسی‌ده صدراعظم پاشادن مأموریت آلمق آرزوسنه تابع اولمشلردی .

قالایلی قوزك قرابتلری بر برینی ولی ایدردی . کاه دیوان همایونه کلدیکی زمان کینیکی قلاوی‌یه عادتدن زیاده تللر طاقار ، کاه باشقه باشقه قیافتلر ایجاد ایدرك کندینی بیك درلو شکله صوقاردی . احمد ثالث ، بوبوالهوسانه حاللردن واز کچمسنی کندیسنه اخطار ایلدیکی زمان : « وزیراعظم اولانلرك حشمت ولباسده سائر وزرایه التباسلری روا اولمیوب اعتبارده سرافراز اولدقلری کبی اسباب زینت وحشمتده دخی انلردن ممتاز» اولمالری ایجاب ایده‌جکنی سویلردی. قالایلی‌قوز برکون ویردیکی امری ایرتسی کون فسخ ایدردی . حکومت نامنه ایفا ایلدیکی یکانه اجرا آت ، اون ایکی فروندن باشقه هیچ برفرونه خاص أکمك پیشیرتمه‌مك ، ترلکلرله صاریقلره وبرده قایقجیلره مخصوص برتعرفه وضع ایتمکدن عبارت اولمشدی !

فقط پروت اردوسنك مستقبل قوماندانی ، قالایلی‌قوزدن‌ده باصقینیدی. بالطه‌جی محمدپاشا قالایلی‌قوزك بلاهتنی وصافدرونلغنی بیلیر، حیله‌کارانه فکرلری ایله قاپویولداشنی ایسته‌دیکی کبی اداره‌یه

سلطان احمد ثالث

موفق اولوردی . حتی محمدپاشـا قالایلی قوزه صورت حقدن کورونه‌رك تقرب ایتمش ، انشته حسن‌پاشا صدارتنده سرایدن تبعید ایدلمشـکن قاپو یولداشی قالایلی قوزك همتیله قاپودان پاشالغه نائل اولمشدی .

آرتق بالطه‌جینك یگانه دوشونجه‌سی قالایلی‌قوزی‌بر مناسبتله سقوط ایتدیرمك ، یرینه موقع صدارتی کندی احراز ایلمکدی . محمد پاشـا بوکا موفق اولمق ایچون قالایلی قوزك کتخدالغندن مطرود عثمان آغا ایله اتفاق‌ایتمش ، پلانلری موفقیتله نتیجه‌لندیکی تقدیرده کندیسنه داخلیه نظارتنی وعدایلمشدی . صوکرا قیزلر آغاسی‌ایله قالایلی قوزك آره‌سی آچیق اولدیغنی خبر آلیر آلماز قالایلی‌قوزی مفتی‌یه مسـلط ایدرك مفتینك اغتشاش چیقارمق تشـبثنده بولوندیغنی قالایلی قوز واسطه‌سـیله احمدثالثه اخبار ایلمشـدی . فقط قالایلی‌قوز بومسئله‌یی اثبات ایده‌مینجه احمد ثالث قیزلر آغاسـندن تحقیقات اجرا ایتمش ، قیزلر آغاسی‌ده بالطه‌جینك تشویقی‌ایله‌قالایلی‌قوزك علیهنده بولونمشدی.بالطه‌جی ، قالایلی قوزی صـاغلام بر صورتده سـقوط ایتدیرمك ایچون درحال قالایلی قوزه قوشـمش ، احمدثالث شـایدمفتی حقنده تکرار برشی سـئوال ایده‌جك اولورسـه بو حوادثی اوجاق رجالندن طویدیغنی سویله‌مسنی قالایلی‌قوزه توصیه ایلمش ، اوده بو دسیسـه‌کارانه توصـیه‌یی حرفی حرفنه اجرا ایلمشـدی .

احمد ثالث بالطه‌جینك اوجاق آغالریله مناسبتنی بیلدیکی ایچون آرتق او آندن اعتباراً بالطه‌جیدن معلومات آلمغه قرار ویرمشدی . بالطه‌جی محمد پاشا ، احمد ثالث ایله مناسبتی تأمین ایلدکدن صوکرا مقصدینه پك قولای نائل اولمشدی . حتی احمد ثالث کندیسنه بو مسئله‌دن بحث ایتدیکی زمان بر کون قدر مهلت ایسته‌مش ، در حال یکیچری اوجاغنه کله‌رك زغرجی باشی طورطوملی ابراهیم آغایی بر کوشه‌یه چکمش ، کندیسنك قریحهٔ پادشاهیدن صدارته نائلی ایدلدیککنی ، صدراعظم یکیچریلر علیهنده افتراده بولوندیغی ایچون عزل اولوندیغنی ، بناءً علیه پادشاه طرفندن کندیسنه بر سؤال واقع اولدیغی زمان صدراعظمك فی الحقیقه یکیچریلری تشویق ایتدیککنی سویلرسه کندیسنی یکیچری آغاسی نصب ایده‌جککنی سویله‌مش ، ابراهیم آغاده بوکا راضی اولمشدی . بالطه‌جی بو ترتیباتی اکمال ایتدکدن صوکرا صدراعظمك حقیقةً اوجاقلی‌یی عصیانه تشویق ایتمش اولدیغنی احمد ثالثه سویله‌مش ، مسئله ابراهیم آغادن تحقیق ایدلمش ، بالطه‌جینك دسائسی مطلوب اولان نتیجه‌یی حاصل ایلمشدی ..

بالطه‌جی ، قالایلی قوزك یرینه مقام صدارتی احراز ایدر ایتمز کیمه مأموریت وعد ایتمش ایسه بو وعدلرینی بر بر ایفا ایدییوردی . ابراهیم آغایه یکیچری آغالغی ، عثمان آغایه داخلیه نظارتی ویریلیور ، عزل ونصبلر بربرینی ولی ایلیوردی .

بالطه‌جی محمد پاشا امور اداره‌ده هیچ بر مهارتی حائز دکلدی (١). فقط دساسلقده، مکر و حیله‌ده آخذر شوته صوك درجه ماهردی. مهام اموری اداره‌یه اقتداری اولمادیغی ایچون اك مهم ایشلری اهمال ایتدیکی کبی مصالح جاریه‌یی‌ده قصداً اهمال ایدر، بوتون مسئولیتی احمد ثالثك ندماسنه براقیردی. احمد ثالث بونلرك کافه‌سنی بیلیردی. حتی بعضاً بالطه‌جی‌یی حضورینه چاغیرر، اوراده‌کی اغتشاشك اسبابنی سؤال ایدردی. اوزمان بالطه‌جی، عجزینی فقدان وسائطه ستر ایتمك، کندیسنك مستقل اولمادیغنی ایما ایتمك ایچون: «بن بو خدمتك رجلی دکلم. ایکی او کوزله چفتجی اولمقلغم کرکدر.» دیردی. بالطه‌جینك اهلیتسزلکی تماماً آکلاشلمش، رأس‌وکاره فساد و دسیسه ایله کچن محمد پاشا ینه عین وسائطه عزل ایدیله‌رك (ساقز) ه نفی ایدلمشدی (١٩ محرم ١١١٨).

---

(١) «امور دین ودولته دماغ اقتداری اولمیوب اول مسند والایه قدومندن بری هرکاری حیل وخدعه‌یه مبنی اولدیغندن اصلا کندودن باعث ذکر جمیل اوله‌جق برایشه موفق اوله‌میوب کندو همیان ادخارینه کیرن اموال مغصوبه‌یی قارونه ابداع وخلقه طرف سلطنته ویرمك اوزره اسماع ایتمکله... عنان امور وحرکاتی اتباعنك دست تصرفنده اولمغله اطرافنده اولان بعض نامستحقینه زعامت وتیمار، و: «وزیرنه کریم دولتلودر» دیسونلر دیو زید وعمروه خلاف رضای همایون یوزر ویوز اللیشر آقچه وظائف توجیهی کبی نابجای عطالر و خلیفه کیسه‌سندن سخالر ایدرك اموال میریه‌یی خوان یغمایه دوندیروب...» تاریخ راشد، جلد ٣، ص ١٩٢.

احمد ثالث بالطه‌جینك اوجاق آغالریله مناسبتنی بیلدیکی ایچون آرتق
او آندن اعتباراً بالطه‌جیدن معلومات آلمغه قرار ویرمشدی .
بالطه‌جی محمد پاشا ، احمد ثالث ایله مناسبتی تأمین ایلدکدن صوکرا
مقصدینه پك قولای نائل اولمشدی . حتی احمد ثالث کندیسنه
بو مسئله‌دن بحث ایتدیکی زمان بر کون قدر مهلت ایسته‌مش ،
درحال یکیچری اوجاغنه کله‌رك زغرجی باشی طورطوملی ابراهیم
آغایی بر کوشه‌یه چکمش ، کندیسنك قریحهٔ پادشاهیدن صدارته
نائلی ایدلدیکنی ، صدراعظم یکیچریلر علیهنده افتراده بولوندیغی
ایچون عزل اولوندیغی ، بناءً علیه پادشاه طرفندن کندیسنه
بر سؤال وقوع اولدیغی زمان صدراعظمك فی الحقیقه یکیچریلری
تشویق ایتدیکنی سویلرسه کندیسنی یکیچری آغاسی نصب
ایده‌جکنی سویله‌مش ، ابراهیم آغاده بوکا راضی اولمشدی .
بالطه‌جی بو ترتیباتی اکمال ایتدکدن صوکرا صدراعظمك حقیقةً
اوجاقلی‌یی عصیانه تشویق ایتمش اولدیغنی احمد ثالثه سویله‌مش ،
مسئله ابراهیم آغادن تحقیق ایدلمش ، بالطه‌جینك دسائسی مطلوب
اولان نتیجه‌یی حاصل ایتمشدی ..

بالطه‌جی ، قالایلی قوزك یرینه مقام صدارتی احراز ایدر
ایتمز کیمه مأموریت وعد ایتمش ایسه بو وعدلرینی بر بر ایفا
ایدییوردی . ابراهیم آغایه یکیچری آغالغی ، عثمان آغایه داخلیه
نظارتی ویریلیور ، عزل ونصبلر بربرینی ولی ایدیوردی .

بالطه‌جی محمدپاشا امورادارەده هیچ برمهارتی حائز دکلدی (١). فقط دساسلقده ، مکروحیله‌ده اخذرشوتده صوك درجه‌ماهردی. مهام‌اموری اداره‌یه اقتداری اولمادیغی ایچون اك مهم ایشلری اهمال ایتدیکی کبی مصالح جاریه‌یی‌ده قصداً اهمال ایدر ، بوتون مسئولیتی احمد ثالثك ندماسنه براقیردی . احمد ثالث بونلرك کافه‌سنی بیلیردی . حتی بعضاً بالطه‌جی‌یی حضورینه چاغیرر ، اوراده‌کی اغتشاشك اسبابنی سئوال ایدردی. اوزمان بالطه‌جی، عجزینی فقدان وسائطه ستر ایتمك ، کندیسنك مستقل اولمادیغنی ایما ایتمك ایچون : « بن بو خدمتك رجلی دکلم . ایکی اوکوزله چفتجی اولمقلغم کرکدر . » دیردی . بالطه‌جینك اهلیتسزلکی تماماً آکلاشلمش ، رأس‌وکاره فساد ودسیسه ایله کچن محمدپاشا ینه عین‌وسائطه عزل‌ایدیله‌رك (ساقز) ه نفی ایدلمشدی (١٩ محرم ١١١٨) .

(١) « امور دین ودولته دماغ اقتداری اولمیوب اول مسند والایه قدومندن بری هرکاری حیل وخدعه‌یه مبنی اولدیغندن اصلا کندودن باعث ذکر جمیل اوله‌جق برایشه موفق اوله‌میوب کندو همیان ادخارینه کیرن اموال مغصوبه‌یی قارونه ابداع وخلقه طرف سلطنته ویرمك اوزره اسماع ایتمکله... عنان امور وحرکاتی اتباعنك دست تصرفنده اولمغله اطرافنده اولان بعض نامستحقینه زعامت وتیمار، و : « وزیرنه کریم دولتلودر » دیسونلر دیو زید وعمروه خلاف رضای همایون یوزر ویوز اللیشر آقچه وظائف توجیهی کبی ناىجای عطالر وخلیفه کیسه سندن سخالر ایدرك اموال‌میریه‌یی خوان یغمایه دوندیروب... » تاریخ راشد ، جلد ٣ ، ص ١٩٢ .

بالطه‌جیدن صوکرا مقام صدارته چورلولی علی پاشا کچمشدی.
فقط مقام صدارت اهلیتدن زیاده دسائس ومنفعت تأثیریله توجیه اولوندیغی ایچون هیچ کیمسه‌نك عهده‌سنده پایدار اولامیور، امور حکومت نامنه هیچ اجراآت یاپیلامیوردی.
دولتك امور سیاسیه‌سنی اداره ایدنلر بالطه‌جیلقدن یتشمه، ادارهٔ اموردن بی‌خبر، رشوت والتماس ایله احراز مقام ایتمش ذواتدن عبارت ایدی. اوروپانك الك بویوك دولتلرینی عرفانیله، سیاستیله مجبور توقف ایدن، عثمانلی سیاستنی خارقه‌نما بر ذکا ایله تدویر ایله‌ین کوپرولولرك مقامنی شمدی هر درلو اوصاف ومزیتدن محروم، کوزلری حرص منفعتله پرده‌دار بالطه‌جیلر وسرای خدمه‌لری اشغال ایدییوردی. عثمانلی دولتك اداره‌سی بو جاهل الّرده (١) کوندن کونه انحطاطه، زمان زمان اضمحلاله تقرب ایلدیکی اثناده هم جوار حکومتلرده قوجه بر ملتك احیاسنی تأمین ایده‌جك، اقوامك حیات اجتماعیه‌سنده انقلابلر حصوله کتیره‌جك سیاسیلر یتیشیوردی.

عثمانلی سیاستی آجینه‌جق بر حالده ایدی. قره مصطفی پاشا،

---

(١) امور اداره‌نك جاهللر النده قالدیغنه دلخون اولان پك چوق ذوات واردی. حتی احمد ثالثك سرکاتبی کیلاری زهدی بك بو حالدن دلخون اولارق:

بو کیدیشله کلیر زوال ملکه
چونکه جاهل کیرر بوتون سلکه

دیمشدی. تاریخ عطا، جلد ٤، ص ٢٠٩.

اردونك وقار و حیثیت ظاهریه‌سنی و یانه خندکارینه دفن ایتدیکی زمان نفوذ سیاسیمزده برلکده افول ایدوب کیتمشدی . امور دولت عظیم بر اتشاش ایچنده جریان ایدییور ، بو حاله وطنمزده اوطور اجنبیلرده حیرت ایلیوردی. حتی اون درت سنه صوکرا ، لی راقوچینك تکفور طاغنده ساکن ماینجیسی میکه‌ش ، احباسندن برینه یازدیغی مکتوبده عثمانلی حکومتنی اداره ایدن رجالدن بحث ایتدیکی صره‌ده : « بو کون صدر اعظم محمد پاشا سفردن عودت ایتدی. شهره پك پارلاق مراسمله داخل اولدی . کندیسنی پك اوزاقدن کوره‌بیلدم : یاقیشیقلی ، کوجلی وقوتلی بر ذات . مع مافیه بو ، شایان حیرت برشی دکلدر . چونکه محمد پاشا باباسنك أوینده هپ طاوارلر واوکوزلرله ادمان ایتمشدر. شمدی‌ده موقع صدارتی اشغال ایدییور. فقط دوشونیورمده ، بو ایمپراطورلغك اداره‌سی بویله قصابلرك ، بالطه‌جیلرك ألنده بولونورسه نصل اپی کیدر؟ دییورم » طرزنده تصویر ایلیوردی (١) . مملکتده ارباب حمیت وذکا یوق دکلدی. فقط بونلر حیل ودسائسه ، رشوت وارتکاباته تنزل ایتمدکاری ایچون هپ قلعه‌قوماندانلقلرینه ، حدود بویلرینه کوندرلمشلردی. رأس کارده بولونانلر ایسه کندی منفعتلرندن باشقه برشی دوشونمیورلر ، جوارلرنده‌کی حکومتلرك احوالنی ، ترقیاتنی ، مسلك سیاسیسنی نظر اعتباره آلاجق اقتداری حائز بولونمیورلردی.

(١) میکه‌شك (مکتوبلر) ی ، ٩ تشرین ثا

انلرك فكرنجه بوتون قوت ، قدرت ، سطوت ، همپ قليجه ، طوپه ، قان دوكمكه ، قلعه ضبط ایتمكه منحصر ايدى . كويا فاتحلرك ، سليملرك دورسطوتى بونلرايچون لايفنى برسرمايه ايدى. اوروپا باشدن باشه سیاسی واجتماعی انقلابلرله چالقانیوردی. هر ملت حيات اجتماعيه‌سنى اصلاحه چاليشيور، بشريتى تعصب واستبداد آلتنده ياشاتان كليسا تحكملرينه قطعى ضربه‌لر ايندیریيور ، انسانيتى ظلم واعتسافدن قورتارمق ايچون افكارى تنوير ايده‌جك علمى واخلاقى دستورلر وضع ايدييوردى . عثمانلى حيات اجتماعيه‌سنده ايسه بونك هيچ بر عكس تأثيرى كورولميوردى . ماضى يه قناعتله آتينك پارلاق امللرينه ، انسانيتك فكرى تعاليسنه قارشى كوستريلن بو لاقيدى ، دولتك ضعفنى بر قات دها تشديد ايدييور .. شمدى بوكا ، خارجى تجاوزلرك ، عصرلردن برى تراكم ايدن عداوتلرك ، اخذ انتقام احتراصلرينك دها مؤثر ودها قطعى بر صورتده اجراى تأثير ايتمسى‌ده انضمام ايليوردى . آرتق عثمانلى ايمپراطورلغنك الك ضعيف نقطه‌لرى ، عثمانلى ادارهٔ داخليه‌سنك پريشان حاللرى تماميله آكلاشلمشدى . اردولريمز مغلوب وپريشان تعقيب اولونمش ، ضبط ايتديكمز يرلر كاملاً استرداد ايدلمش ، هرطرفده مليت ومدنيت فكرلرى اويانمش ، وطنمزه قارشى دينى وسياسى بر عداوت حاصل اولمشدى . عثمانليلر بو عداوتى الآن قليجله بر طرف ايتمك ممكن اولديغنه ذاهب

اولیورلر ، اوروپالیلرك اصلاحاتنه قارشی مقابل اصلاحات اجراسنی عقللرینه بیله کتیرمیورلردی . عثمانلی اداره‌سی بالطه‌جیلرك حرص مذمومنه فدا اولدیغی صره‌ده آوستریاده پرنس اوژه‌ن ، روسیه‌ده بویوك پترو (١) ظهور ایتمشدی . پرنس اوژه‌ن ، سلیمان قانونینك سلیم اول پولتیقه‌سنی براقه‌رق « غلام خوش اندام وانواع سیم وزر » جاذبه‌سیله ویانه‌لره قدر قدر اوزانان وخیم سیاستنك جزاسنی احفادینه قانلی هزیمتلر شکلنده چکدیرمش ، بویوك پترووده بو هزیمتلرله دوچار ضعف اولان عثمانلی دولتنك ضررینه بویوك ومدنی بر ایمپراطورلق تأسیسنه قیام ایلمشدی .

پترونك اوروپادستکاهلرنده عمله‌لکله ، کمیجیلکله کچیردیکی حیات ومساعی ایله احمد ثالثك بغداد کوشکی اوکنده دکزك مائی صولرینه قارشی رنکارنك لاله‌لرك جنبش الوانی سیرایلمسی بیننده پك بویوك فرق واردی . احمد ثالث ، محافظهٔ تاج وسلطنت ایچون قیزلر آغاسنك ویا والده سلطانك تزویراتنه اهمیت ویره‌رك آیده بر صدر اعظم تبدیلیله مشغول اولدیغی صره‌ده بویوك پترو روسلرك وحشت وجهالته مستند طرز حیاتنی ، تشکیلات اداریه‌سنی ، حیات اجتماعیه‌سنی دکیشدیرمك ، روس ملتنه مدنیت فکرلرینه مؤسس بر قوت بخش ایتمك ،

(١) عثمانلی تاریخلرنده (آق بیق پترو) و (دلی پترو) نامیله محروردر .

وصوکرا بو قوته استناداً جوارنده‌کی ضعیف واداره‌ٔ ملکیه‌دن محروم دولتلری أزمك ایچون حاضرلانیوردی .

پترو ، پك کنج یاشده چار اعلان ایدلمش ، همشیره‌سی صوفی، پترویی برصیفیه‌یه قاپاتارق امور اداره‌یی کندی کورمکه باشلامشدی . پترو ، اوقومه ویازمه اوکرنمه‌مشدی . فقط آوروپالیلرله دوشوب قالقماسی ، آوروپا ترقیاتنه دائر اونلاردن معلومات آلماسی حس وفکرینی آچمش، انده بو ترقیاتی وطننه‌ده تطبیق ایتمك ارزوسنی اویاندیرمشدی . پترو اوروپانك ترقیاتنی بالذات کورمك ، تدقیقات لازمه اجرا ایتمك ایچون اوروپایه کیتمش ، کندیسی ایله برابر ایکی یوزی متجاوزده روس کنجلری کوتورمشدی. صوکرا ، اوروپانك بوتون تکملاتنی کمال دقتله تدقیق ایتمش ، روسیه‌یه عودتنده بونلری برر برر تطبیقه باشلامشدی .

پترو روسلرك چارلرینه صوك درجه اطاعت ایتدکلرینی بیلدیکی ایچون بوتون امرلرینی انفاذ ایده‌جکنه قانع بولونیوردی. پترو روسلرك اعتقادات سخیفه‌سندن ، جهالتندن ، عاداتندن، دینلرینه مربوطیتلرندن نفرت ایدردی . بو سببدن روسلری وحشت ایچنده یاشاتان بو مؤثراتی اورتادن قالدیرمق ایسته‌مش، بوکا موفق اولمق ایچون‌ده هر درلو وسائط جبریه‌یه توسل ایلمشدی . پترونك مقصدی روسیه‌ده اول امرده اجتماعی اصلاحات یاپمقدی . روسلرك اسکی ، قابا ، دین تعصبلرینه مستند جاهلانه

عادت و نظاملرینی قالدیرمق ، اوروپانك حریت افکار ، رفاه بشریت ، ذوق صنعت اوزرینه مستند معقول و اساسلی نظاملرینی وضع ایتمك اك برنجی املی ایدی . بوتون آوروپایی ظلم وحقارت ، قهر و اسارت آلتنده یاشاتمش اولان تعصب ، روسیه‌یی‌ده وحشت حالنده طوتیوردی . اوصره‌ده آوروپالیلر آنجق دینی اصلاحات سایه‌سنده بر دورهٔ رفاه وسکونه داخل اولمشلردی. رهبانك جر منفعت، اجرای تحکم واستبداد ایچون بوتون عاداته ادخال ایتدکلری دین رابطه‌لرینی کاملاً قیرمشلر ، دینی صفوت ونزاهت عالیه‌سی ، بشریتی رفاهه سوق ایدن، مسعودیته نائل ایله‌ین دساتیری ایله تطبیق ایتمکه باشلامشلر ، دینك پایدار بر دستور اخلاقی اولدیغنی نظر اعتباره آلارق عادتلرینی وترقیلرینی ملتلرینك طبایعنه، احتیاجات قومیه‌لرینك درجه‌سنه کوره تعیین ایتمشلر، بو سایه‌ده ظلمتدن نوره انتقال ایلمشلردی . پترو بونلره تماماً واقف اولدیغی ایچون عموم اهالی‌یه خطاباً بر امرنامه نشر ایدییور ، بو امرنامه‌ده بوتون مأمورینك یکنسق بر قیافتی حائز اولملرینی ، قادینلرك دائما مجالسده بولونملرینی،اوزمانه قدر مستور کزن نسوانك آوروپا قیافتیله‌ویوزلری آچیق اولارق مجلسلره کلملرینی، پته‌رسبورغده بر صالون حیاتی تأسیس ایدلمسنی . . دانس ، موسیقی ، ادبیات کبی بر قومك روح صنعتنی کوسترن صنایع بدیعه‌نك ترقیسنه چالیشلماسنی،اهالینك اوزون صقال براقمامسنی امر ایدییوردی.

پترونك بو امری بوتون روس خلقنی جریحه‌دار ایتمشدی . بونلر، انسانلرك هرمحیطه تدریجی بر صورتده آلیشاجقلرینی، رفاهلرینی تأمین ایدن هرتبدلك کندیلرنده بالآخره اعتیادمقامنه گچه‌جکنی بیلمدکلری ایچون بوندن پك متأثر اولیورلردی . بر چوقلری، پترونك اوروپاده اولدیغنی و یرینه اجنبی برچار کله‌رك کندیلرینه بوظلمی اجرا ایتدیکنی سویلیورلر ، خصوصیله راهبلر صقالسز بر آدمك حضرت یسوعه بکزه‌مك شرفندن محروم قالارق روحاً معذب اولاجقلرینه ذاهب اولیورلردی . بوتون بو اجراآت ، پترو علیهنده بر جریان حاصل ایدییور ، چارك امروقوماندایی اجنبی ضابطلره توديع ایتمسندن متأثراولان (استره‌لیچ) لرپترویی اولدیرمك ایچون اتفاقلر عقدایدییوردی!

پترو بو عصیان اماره‌لرینی باصدیرمق ایچون روسلری قونوت ضربه‌لری آلتنده أزییوردی . استره‌لیچلرك قفالرینی کندی‌أليله کسیور، رهبانك نفوذندن قورتولمق ایچون پطریقلغی لغوایدییوردی. دیکر طرفدن ده خلقك تنویر افکارینه خدمت ایتمکه چالیشییوردی . پترو ، بر طرفدن ممالك اجنبیه‌دن کتیردیکی عالملرك و صنعتکارلرك فعالیتندن استفاده ایدییور ، دیکرطرفدن مکتبلر تأسیس ایدرك علم اقتصاده وجغرافیایه متعلق اوروپامدوناتنی روسجه‌یه ترجمه ایتدیرییوردی . ایشته بوتون بو اصلاحات روسلرك طرز حیاتنی دکیشدیرمش ، انلره مدنی واساسلی بر قوت بخش ایتمشدی (١) .

(١) والیزه‌وسکی ، بویوك پترو - بروکنه‌ر ، بویوك پترو .

پترونك بو خدمتلری روسیه‌یی احیا ایلمشدی . حتی روس مؤرخلرندن پاغودین ، پترودن بحث ایتدیکی صره‌ده : « پترو روس تاریخنك بر جوهر یکتاسیدر . پترو حقنده بر چوق اثرلر تدوین ایدلمش ، فقط هیچ برنده‌ده تفرعاته قدر تدقیقات وتتبعات اجرا ایدلمه‌مشدر . علم وتنقید ، پترو حقنده هنوز او درجه تتبعاتده بولونمامشدر . » طرزنده بیان مطالعات ایلدیکی کبی روسیه‌نك حساس و آتشین شاعری ، پوشکین‌ده ، پترونك (نه‌وا) نهرینه طوغرو ایلریله‌ین جسیم بر قایا پارچه‌سی اوزرنده‌کی اسب‌سوار هیکلنه خطاباً یازدیغی بر منظومه‌ده : « گاه عالم ، گاه قهرمان .. گاه عمله ، گاه گمیجی .. حاصلی کافهٔ طریق مساعی‌یی اکمال ایدرك تخت اقبالك اوزرنده بوتون روح وجسمکله بر عمله کبی چالیشدك ! » دییوردی .

بویوك پترو روسیه‌نك احوال داخلیه‌سنی اصلاح ایتدکدن صوکره وطننك امنیت خارجیه‌سنی‌ده تأمین ایتمك ، روسلری ظفر وغالبیت جاذبه‌سیله‌ده جلب ایلمك ایستیوردی . پترو ، بو مقصده نائل اولمق ایچون عثمانلیلره قارشی بر (آزاق ، آزوف) سفری آچمش ، فقط احوال داخلیه‌نك بوزوق وپریشان اولماسنه رغماً خصلت ارثیه‌لرینی ینه محافظه ایدن عثمانلی عسکرلرینه قارشی هیچ بر موفقیت احراز ایده‌مه‌مشدی . پترو ، گنج ایمپراطورلغنك ایلك تجربهٔ سلاحی اولان بو محاربه‌ده بوتون شجاعتنی کوستریور ، کندینی تهلکه‌لره آتیوردی .

حتی سوکیلی همشیره‌سی ناتالیا ، پترویه صیق صیق یوللادیغی مکتوبلرده اویله حیاتی تهلکه‌یه آتماسنی یازییور ، پترو بو مکتوبلره ویردیکی جوابلرده: «قاردشم! بن رجالریکی طوتییور، طوپ کولله‌لرینه قارشی هیچ کیتمیورم؛ فقط اونلر بکا طوغری کلیورلر. اصل سن اونلره امرایت‌ده بویله یاپماسینلر!» طرزنده لطیفه ایدییوردی .

پترو، عثمانلیلره قارشی دوچار اولدیغی بو موفقیتسزلکی بردرلو هضم ایده‌مه‌مش، برسنه صوکرا کیجه‌لی کوندوزلی چالیشمش، (آزاق قلعه‌سی) نی کمال مظفریتله ضبطه موفق اولمشدی. پترونك بو موفقیتی کنج ایمپراطورلق ایچون بر تازیانهٔ تشویق مقامنه کچمش، آرتق پترونك نجم اقبالی اولانجه شعشعه‌سیله طلوع ایتمکه باشلامشدی.

پترو بو مظفریتی متعاقب پارلاق بر آلای ایله (موسقوا) یه داخل اولمش ، اجراآت مستقبله‌سنه یکی یکی زمینلر حاضرلامغه باشلامشدی. حتی جنوبده بو موفقیتی تأمین ایلدکدن صوکرا، شمالده بالطق ساحللرینی‌ده ألده ایتمکی تصمیم ایله‌مشدی . فقط بونك ایچون‌ده اولا عثمانلیلر طرفندن وقوع بولاجق تعرضلره مانع اولمق ، جنوب حدودینی صورت قطعیه‌ده امین بر حاله قویمق لازمدی . پترو ، اوروپای غربیدن هیچ بر امداد آلامیه‌جغنی، روسیه‌نك کندی قوتندن باشقه هیچ بر قوته استناد ایده‌میه‌جکنی آکلامشدی. بومقصدك حصولی‌ده آنجق حکومتی اصلاحات وتسلیحات ایله قوتلشدیرمك سایه‌سنده ممکن

اولابیله جکدی . بونك ایچون (وورونه‌ش) ترسانه‌لرینك تزیید فعالیت ایتملرینی امر ایتمش ، حتی صوك بهارده (١٦٩٨، ١١١١) بو ترسانه‌لری بالذات زیارت ایدرك غیبوبتنده قیزاقلره چکیلان کمیلری نظر تفتیشدن کچیرمشدی .

پترو ، قارلوفچه معاهده‌سنده حاضر بولونان مرخصی ووزنی چیندن ممالك عثمانیه احوالنه دائر معلومات آلمش ، عثمانلیلر طرفندن هیچ بر تعرض وقوعی محتمل اولمادیغنه قانع اولمشدی . حتی دها زیاده امنیت پیدا ایتمك وعثمانلیلرله طوغرودن طوغرو مذاکراتده بولونمق ایچون اوقره‌نچه‌ویی استانبوله کوندرمشدی . فقط پترو ، روسیه‌نك ایجابنده هیچ برشیدن قورقمادیغنی عثمانلیلره کوسترمك ایچون دونانماسنی‌ده قره دکزه کوندره‌جك .. اوقره‌نچه‌و ، راکب اولدیغی سفینهٔ حربیه ایله سرایك سورلری اوکنده دمیر آتاجقدی ..

اوقره‌نچه‌و (قلعه) نامنده‌کی سفینه‌سیله حرکت ایتمش ، استانبول اوکلرینه کلدیکی زمان قرق طوپ آتارق سرای اوکنه دمیر آتمغه باشلامشدی . عثمانلیلر روس سفائن حربیه‌سنی کورر کورمز کمیلری زیارت ایتمشلر ، نره‌دن کلدکلرینی و نره‌یه کیتدکلرینی سؤال ایلمشلردی . بو حال مصطفای ثانی‌یی‌ده اندیشه ایچنده براقمش ، معیتنه آلدیغی ارکان ووزرا ایله کمی‌یی زیارته کلمش ، هر طرفنی طولاشمش ، کمینك طرز انشاسنی تقدیر ایدرك چارك دها بویله برچوق کمیلری بولونوب بولونمادیغنی

سؤال ایتمشدی . فقط بر مدت صوکرا استانبولده هیجان انکیز شایعه‌لر ظهور ایلمشدی !

بر چوق کیمسه‌لر پترونك بویوك بر دونانما ایله آناطولی ساحللرینه چیقدیغنی ، ممالك عثمانیه‌یه تعرض فکرنده اولدیغنی سویلیوردی. حتی او آقشام روس سفائننده ویریلان بر ضیافتده اظهار سرور ایچون طوپلر آتیلمش، بو غیر معتاد طوپ صدالری او اساسسز شایعه‌لره بر قاتدها قوت بخش ایلمشدی . فقط بر مدت صوکرا بو روایتلرك اصل واساسی اولمادیغی آکلاشیلنجه هرکسده بر امنیت، بر اعتماد حاصل اولمغه باشلامشدی.

روسلر تشرین ثانیده مذاکراته باشلامشلردی. بو مذاکرات پك چوق زمان دوام ایدییور، و بر درلو قطعی برقرار ویریله‌میوردی . روسلرك شرائطی عثمانلیلرك منافعنه کلیاً مغایردی. روسلر (آزاق) قلعه‌سنك و (دینیه‌پەر) نهری جوارنده‌کی قلعه‌لرك صورت قطعیه‌ده ترکنی ، قریم خانه ویریلان ویرکینك لغوینی ، قمامه کلیساسنه کان روسلره سهولت کوسترلمسنی، قره دکزده سربستیٔ سیر سفائن حقنی طلب ایدییورلردی . فقط عثمانلیلر بالخاصه صوك ماده‌یی اصلا قبول ایده‌میورلردی. بو صوك ماده، حقوق عثمانیه‌یه کلیاً مغایردی. عثمانلی مرخصی بو شرطی قطعیاً قبول ایده‌میور : « کرك قره دکز وکرك بوتون قره دکز ساحللری ذات شاهانه‌نك حاکمیتی آلتنده‌در. عثمانلیلر بورالره حاکم اولدقجه بو صولرده هیچ بر کمی کورونه‌مز . و بورالرده

ذات شاهانه‌دن باشقه كيمسه حاكم اولاماز . حتى بوندن أول فرانسزلر ، انكليزلر ، فلمنكليلر ووندیكليلر قره دكزه تجارت كميلری كوندرمك ايچون التماسده بولونمشلر ، باب‌عالی بونلرده ده عين جوابی ويرمشدی . قره دكز باب عالينك نظرنده صاف وپاكيزه بر باكر مثابه‌سنده‌در . اوكا هيچ كيمسه‌نك ألی سوروله‌مز . ممالك عثمانيه آلت اوست اولمادقجه قره‌دكزده‌ده هيچ بر اجنبی كميسی كورونه‌مز » ديبوردی (١) . مذاكرات كتدكجه اوزايوردی . نهايت مذاكراتك دها زياده اوزاماسنه ميدان‌ويرمه‌مك ايچون بوتكليفدن‌واز كچيلمش، ٣ تموز ١٧٠٠ ده مذاكراته ختام ويرلمشدی . عقد اولونان معاهده موجبنجه آزاق قلعه‌سی روسيه‌ده قالاجق ، دينيه‌پر قلعه‌لری حكومت عثمانيه‌يه ويريله‌جك، قريم خاننه ويركی ويرلميه‌جك، روسيه‌ايله قريم خانلغی آره‌سنده بيطرف بر منطقه براقيلاجق ، روس زوارينك قمامه‌يی (٢) زيارت ايتملرينه ممانعت ايدلميه‌جكدی..

عثمانليلر بومصالحه‌ده روسلره پك زياده مساعدات بخش ايتمشلردی . بوتاريخدن اعتباراً روسيه آزاق دكزی ساحلنه تماميله يرلشمش ، كنديسنه جنوبدن وقوعه كله‌جك مهاجماته

(١) بره‌نتانو، بويوك پترو، ٧١و٧٤

(٢) «ماده ١٢ ـ مسقوطائفه‌سنك عوامی وراهبلری قدس‌شريفه واروب زيارتكاهلرينی زيارت ايتمكه اذن ورخصت اوله وبومقوله‌زيارته كيدنلردن قدس شريفده وغير يرلرده كمرك خرجی وپيشكش طلب اولنميه » . مجموعۀ معاهدات ، جلد ٣

قارشی ٣٠ سنه تأمینات آلمش، بوتون قوتیله شمال فتوحاتنه دوام ایتمکه قرار ویرمشدی.

پترونك شمالده تعقیب ایلدیکی غایه، بالطق دکزی ساحلنه تمامیله یرلشمکدی. اوصره‌ده دانیمارقه قرالی دردنجی فره‌دریق (١٦٩٩-١٧٣٠) وقتیله اسوه‌ج قراللرینه قایدیردیغی یرلری استرداد ایتمك ایستیور، هولشتاین قونتلغنی دانیمارقه‌یه تابع ایتمك آرزو ایلیوردی. پولونیا قرالی وساقسونیا پرنسی ایکنجی اوغوست (نعلقران)ده (لیولاند)ی ألده ایتمکه چالیشیوردی. شمدی بو اوچ حکمدارهپ برغایه تعقیب ایدرك بوتون بوموفقیتلری اسوه‌جك ضررینه احراز ایتمك فکرنده بولونیورلردی. بویوك پترو کندی مقصدینی تأمین ایچون پولونیا قرالی ایکنجی اوغوست ایله اتفاق ایتمشدی. استانبولده مذاکرات صلحیه ختامه ایرنجیه قدرده هیچ سسنی چیقارمامش، گیزلی تدارکاتده، سفری حاضرلقلرده بولونمشدی. فقط بو اثناده دانیمارقه قرالنك حربه مباشرتی، اسوه‌ج قرالی اون ایکنجی شارلی (١) بردنبره غلیانه گتیرمش، اسوه‌ج اردوسی (قوپنهاغ) اوکنده قره‌یه چیقه‌رق دانیمارقه قرالنی مصالحه‌یه مجبور ایلمشدی (١٨ اغستوس ١٧٠٠). بو مصالحه موجبنجه هولشتاین قونتی حقوق واراضیسنی استرداد ایده‌جك، دانیمارقه ایله پولونیا بیننده عقد اولونان معاهده منفسخ عد ایدیله‌جکدی. اون ایکنجی شارل بوموفقیتی احراز ایلدکدن

---

(١) عثمانلی تاریخلرنده (دمیر باش) لقبیله مذکوردر.

صوکرا پولونیا قرالی ایکنجی اوکوستك (ریغا)یی ضبط ایتمسنه مانع اولمق ایچون (لیولاند)ه طوغری یورومشدی. آرتق شمال حربی بوتون شدتیله باشلامشدی. بوصره‌ده پترو‌ده استانبولده عقد اولونان مصالحه‌یی خبر آلمش، اون ایکنجی شارله قارشی یورومك ایچون هیچ فرصت فوت ایتمه‌مشدی. حتی پترو (قوپنهاغ) فلاکتنی خبر آلمادن اسوه‌جه قارشی اعلان حرب ایتمش، اردوسنك انتظامسزلغی یوزندن (ناروا) ده اون ایکنجی شارل اردوسنه قارشی بویوك برانهزامه کرفتاراولمشدی. اون ایکنجی شارل بوموفقیتلری احراز ایلدکدن صوکرا پولونیادن‌ده برچوق یرلر ضبط ایلمشدی. بوصره‌ده ایکنجی اوکوست تختدن ایندیرلمش، یرینه استانیسلاس له‌سچینسکی چکمشدی.

اون‌ایکنجی‌شارل، پولونیا، سیله‌زیا وساقسونیاده قراللری ایندیروب بیندیرمکله مشغول اولدیغی صره‌ده پترو فرصتدن استفاده‌ایدرك(پته‌رسبورغ)ك اساسلرینی‌وضع ایتمکه‌باشلامشدی. پترونك یکانه مقصدی روسلر ایچون بر آچیق دکز، کندی تعبیری وجه ایله، آوروپایه قارشی بر پنجره بولمقدی. بومخرجی قره‌دکزده تأمین ایده‌میه‌جکنی آکلاینجه بوتون آمالنی بالطق ساحللرینه حصر ایتمشدی. شارل بواثناده پترویی بالطق‌ساحلندن طرد ایده‌بیلیردی. فقط شارل طوس طوغرو (موسقووا)یه کیرمك، پترویی اوراده عقد صلحه مجبور ایتمك ایستیوردی.

شارل بومقصدده نائل اولمق ایچون روسیه حمایه‌سندن چیقان قازاق خطمانی مازه‌پپا ایله اتفاق ایتمش، فقط ممالك عثمانیه حدودینه تقرب ایلدیکی جهتله عین زمانده عثمانلیلرله‌ده مناسبات تأمینی دوشونمشدی (١٧٠٩).

اون ایکنجی شارل، دشمنلرینه قارشی مظفریتلر احراز ایتدیکی صرده ممالك عثمانیه‌ده موقع صدارتی بالطه‌جینك خلفی چورلولی علی پاشا اشغال ایدییوردی. علی پاشا بویوك بر ذکایه مالك اولمامقله برابر بالطه‌جی درجه‌سنده‌ده مکر وحیله ایله تأمین موقع سوداسنده دکلدی. علی پاشا او اثناده‌کی احوال سیاسیه‌یی تعقیب ایدییور، شمال حربنك روسیه، اسوج وپولونیا آره‌سنده پیدا ایلدیکی خصومتلردن مملکتنی مستفید ایتمك ایستیوردی. علی پاشانك سیاستی روسیه‌یی ضعیف دوشورمکدی. بونك ایچونده اسوج قرالی اون ایکنجی شارل ایله مناسبات دوستانه تأسیس ایتمك ایجاب ایدییوردی. حتی بومناسبتك ایکنجی مصطفی زماننده تأسیسی آرزو ایدلمش، اسوجك استانبولده سفیر بولوندرماسنه موافقت کوسترلمش، فقط بعض موانع ظهوریله بومسئله تأخر ایلمشدی.

علی پاشا، بویوك پترو ایله اون ایکنجی شارل بیننده وقوعه کلن مخاصماتی اوزی والیسی یوسف پاشانك کوندردیکی خبرلردن آکلادیغی زمان پك ممنون اولمش، حتی یوسف پاشایه بر امر کوندره‌رك دمیر باش شارلی موفقیاتندن طولایی تبریك ایتمك

ایچون کندی طرفندن برهیئت کوندرمسنی تکلیف ایتمشدی. یوسف پاشا صدر اعظمدن آلدیغی امره امتثالاً اتباعندن یرکوکیلی محمد افندی‌یی (طورن) شهرینه، اون ایکنجی شارل نزدینه کوندرمشدی. اوصره‌ده لهستانك اکثر محللری روسیه‌نك حمایه‌سی آلتنده ایدی (١). محمد افندینك مرورینه روسلرك ممانعت ایتملری دائما ملحوظدی. بوسببدن محمد افندی مجارستان حدودی ایله لهستان و آوستریا حدودلری آره‌سندن کچمکه مجبور اولمش، آوستریا حدودینه کلدیکی صره‌ده آوستریا مأمورلری طرفندن استجواب ایدلمشدی. محمد افندی مسئله‌یی آوستریا مأمورلرینه اولدیغی کبی آکلاتارق یقاسنی قورتاردقدن صوکرا بیك درلو مشکلات ایله (طورن، طورین) شهرینه کله‌بیلمشدی..

یوسف پاشا طرفندن کوندریلن مرخصك ورودی اون ایکنجی شارلی فوق‌العاده ممنون ایلمشدی. شارل بوغیر مأمول فرصتدن استفاده ایتمك ارزو ایدییور، دولت عثمانیه‌نك اسوه‌ج حقنده‌کی تمایلاتنی آکلامق ایستیوردی.

شارل، محمد افندی‌یه ممالك عثمانیه احوالندن بحث ایتدکدن صوکره:

— پادشاهکزك بکا قارشی بوقدر دوستلق کوسترمسنه سبب نه اولابیلیر؟

(١) هامه‌ر، تاریخ دولت عثمانیه، جلد ١٣

دیه سؤال ایتمشدی. محمدافندی، شارلك بو سؤالنه قارشی:

— پادشاهمز سزك جسارتکزی پك زیاده تقدیر ایدر. غیابکزده پك زیاده حرمت بسلر.

دیمش، وصوکرا آره‌لرنده شو مکالمه جریان ایتمشدی:

— عثمانلیلر آره‌سنده شهرتم نه درجه‌ده‌در؟

— عثمانلیلر آره‌سنده او درجه شهرتکز یوقدر. چونکه سائر دولتلرك استانبولده هپ برر سفیری بولوندیغی حالده سزك هیچ سفیریکز یوقدر. اسمکز، یالکز مملکتکزدن کلوب کیدن تجار واسطه‌سیله معلومدر.

— پك اعلا. سزك پاشا کزبنی دولت علیه ایله دوست ایدوب مملکتکزده بر سفیرم بولونماسنه، تجاریمزك کلوب کیتمسنه توسط ایده‌بیلیرمی؟ فقط بزم مملکتمز سبته بوغازی خارجنده‌در. تجار سفینه‌لریمز بوغازدن کچرکن جزایرلیلر ضبط ایدر، او زمان نه یاپاجغز؟

— پاشامز دولت علیه‌ده هرشیئی یاپمغه قادردر. ذاتاً جزایر اوجاغی دولت علیه‌یه تابعدر. بز سزکله دوست اولوبده استانبولده سفیریکز بولوندقدن صوکرا بوغازله پك چابق برطرف اولور.

— پکی، مادامکه اویله‌در. کچنده جزایرلیلر بزم بر قالیونمزی آلدیلر. باری اونی استرداد ایدیویرك. بر ده، حکومتکز روسیه‌یه قارشی عجبا بزه یاردم ایده‌مزمی؟

بونك اوزرینه محمد افندی :

— سزکله دولت علیه بیننده‌کی مسافه اوزاقدر . امداد نصل قابل اولور ؟

دیمش ، شارل‌ده :

— بونك قولایی‌وار . بن لهستاندن (قمانجه ، قامنیچه) یه طوغرو کیدرم . حکومتکزده بکا اوطرفه امداد کوندریر .

جوابنده بولنمشدی .

شارلك مقصدی علی پاشانك سیاستنه‌ده موافقدی . فقط محمد افندی یوسف پاشا طرفندن بوکبی مسائلی حله مأمور اولمادیغی ایچون یالکز بو موادی حاوی اولمق اوزره اون ایکنجی شارلدن برکاغد آلارق (اوزی) یه عودت ایتمش(١) ،

(١) « مواد مذکوره‌نك تکمیلنی مزبور محمد افندی عهدهٔ سفارتنه آلوب قرال مسفور دخی فیمابعد دولت علیه‌نك دوستونه دوست دشمننه دشمن اولمق‌اوزره سائر ملل نصارا کبی آستانه‌ده بر بالیوسی مقیم اولمق و طرفینك بازرکانلری امتعه‌لرینك رسم اولان کمرکلرین ویرمك شرطیله کلوب کیتملری و اسوجلونك جزایرلی یدینه کرفتار اولان بر قلیونلرینك تخلیصنی وله قرالی استانصلاو ومسقوو تعلقرانه هوادار اولان لهلویه اطاعت وانقیاد وله مملکتی ایچندن مسقولویی طرد وابعاد ایتدیرمك ایچون عسکریله امداد اولونمق رجاسنی‌متضمن کرك اسوج قرالی وکرك استانصلاو قرالی بوخصوصلر ایچون خاصةً دولت علیه‌یه بر ایلچی کوندرمك اوزره نیت وعزیمتلرین مبین کاغد ایله ایلچیٔ مزبور اعاده اولنوب . . . . » تاریخ راشد ، جلد ٣ ، ص ٣٩٣ ، ٣٩٤ .

کیفیتی یوسف پاشایه اوزون اوزادی آکلاتمشدی .

یوسف پاشا وقوع حالی صدر اعظم علی پاشایه برکاغدله خبرویرمشدی . علی پاشا ، اون ایکنجی شارل طرفندن واقع اولان تکلیفلردن بعضلرینی قبول ایتمش ، اوزی محافظی یوسف پاشایه کوندردیکی بر جوابنامه‌ده جزایرلیلرك اسوه‌جلیلردن آلدقلری قالیونك استردادی غیرممکن اولدیغنی ، بومسئله اتفاقدن اول وقوعه کلدیکی جهتله جزایرلیلره قارشی بویله بر تکلیف ایرادینه شرعاً مساغ اولمادیغنی ، معمافیه بوندن بویله بحراً اسوه‌جدن کله‌جك سفائنه تعرض اولونمامق اوزره جزایر ، تونس وطرابلس غرب اوجاقلرینه اوامر لازمه کوندرلمك قابل اولدیغنی ، فقط روسیه ایله عقد صلح ایدلمش اولدیغی ایچون روسیه‌یه قارشی امداد اردوسی کوندرمك امکان خارجنده بولندیغنی یازمشدی . علی پاشا بومطالعه‌ده بولوندقدن صوکرا ، باب عالی ایله تأمین مناسبات آرزوسنده بولوندیغی تقدیرده شارلك استانبوله بر هیئت مخصوصه کوندرمسی ایجاب ایده‌جکنی سویله‌مشدی . اوزی محافظی یوسف پاشا ، صدر اعظم علی پاشانك بو بیاناتنی اون ایکنجی شارله تبلیغ ایتمش ، آرتق اوتاریخدن اعتباراً شارل ایله یوسف پاشا بیننده برمخابره قاپوسی آچیلمشدی .

علی پاشا ، روس سیاستنك آلدیغی رنك وطوری بیلدیکی ایچون روسلرله دائما حرب ایتمك ، انلری تشکللرینك هنوز

بدایتنده أزمك آرزوایدردی. فقط انك معقول برسیاسته مستند اولان بومسلكنی احمد ثالث هیچ بكنمزدی. كذا علی پاشاده احمد ثالثك احوال سیاسیه‌دن استفاده خصوصنده‌كی لاقیدیسنی بیلیر، فقط رأینه مخالف حركت ایتمكدن‌ده چكینیردی . بونك ایچون شارل ایله باب عالی بیننده اوزی محافظنی توسیط ایتمش، حتی روسلرله محاربه ایتدیكی تقدیرده قریم خاننك اردوسیله برابر امداده كله‌جكنی شارله اخبار ایتدیرمشدی . علی پاشا بو فكرینی اون ایكنجی شارله صورت قطعیه‌ده بیلدیرمش، بالآخره احمد ثالث كیفیتی خبر آلدیغی زمان علی پاشایی بو مسلكندن طولایی تكدیر ایتمش، روسیه ایله منعقد معاهده‌یی قطعیاً فسخ ایتمه‌مسی ایچون قریم خاننه برحكم یازلماسنی امر ایلمشدی (١) .

اون ایكنجی شارلك عثمانلی پایتختنده اولان شیلردن قطعیاً خبری یوقدی . شارل، صدر اعظمك تأميناتنی آلیر آلماز اسوه‌جلیلرله پوتقال وبراباش قازاقلرینی معیتنه آلارق پتروپه تعرض ایتمش، (پولتاوا ، بالتوه)ده وقوعه كلن برمحاربه‌ده اردوسی پریشان، كندیسی‌ده آیاغندن مجروح اولمشدی . پترو بو پارلاق مظفریتی احراز ایتدكدن‌صوكره آمیرال آپرا قزینه یازدیغی برمكتوبده : «ایشته شمدی عون‌حقله پته‌رسبورغك تمل طاشی آتیلدی! » دیمشدی. آرتق اسلاولر ایچون بردور اقبال

(١) تاریخ راشد، جلد ٣ ص ٢٩٦

آچیلمش ، روسیه دولتی پارلاق مظفریتلری ، عزمپرورانه حرکتلری سایه‌سنده دول معظمه صیراسنه گیرمکه موفق اولمشدی ..

شارل بو أليم فلاکته اوغرادقدن صوکرا کندیسی ایچون عثمانلی دولتنه التجادن باشقه چاره اولمادیغنی آکلامشدی . خصوصیله یوسف پاشا ایله اولان مناسبتلری کندیسنه بویوك بر جسارت ویرمش ، شارل مغلوب ومنهزم عثمانلی ممالکنه طوغرو فرار ایلمشدی .

فقط روسلر شارلك پیشنی بر درلو براقمیورلردی . شارل (دینیه‌پەر) نهری ساحلنده روسلرله قالموقلره قارشی حرب ایدییور ، قریم خاننك کندیسنه اهانت ایتدیکنه ذاهب اولدیغی ایچون اك قیصه یول اولدیغی حالده اوطرفدن اجتناب ایدییور ، متصل (اوزی) یه طوغرو فرار ایلیوردی . او صرده اوزی محافظه‌سنه‌ده عبدالرحمن پاشا تعیین اولونمشدی .

روسلر اون ایکنجی شارلك اردوسنك رجعت ایده‌جکی استقامتده بوتون وسائط نقلیه‌یی یاقمشلردی . شارل بو محرومیتدن پك زیاده صیقنتی چکمش ، آرابه تخته‌سی وسائره کبی آله گچن شیلرله صاللر یاپه‌رق قارشی ساحله گچمشدی . صوکرا (بوغ) نهری جوارینه ، روس گچیدینه کلدیکی زمان روس عسکرینك تعرضنه هدف اولمشدی . بو اثناده بش یوز اسوه‌جلی ایله اوچ

---

(٢) پوتقول و زاپوروغ قازاقلری .

درت بیك قازاق تلف اولمش ، محاربه او کیجه صباحلره قدر بوتون دهشتیله دوام ایله‌مشدی . روسلر متمادیاً تعرض ایدییور ، اسوج عسکرندن برچوغی نهره دوکولوب غرق اولیوردی. قرال ، (بوغ) نهرینك اوبرساحلنده اولدیغی ایچون قورتولابیلمشدی . شارلك بو فلاکتنه یگانه سبب ، عبدالرحمن پاشا ایدی . عبدالرحمن پاشا ، شارله قایق تدارکی ایچون کلیتلی بر پاره طلب ایتمش ، بو اثناده شارله وقت غائب ایتدیره‌رك شارلك کلیتلی تلفاته دوچار اولماسنه میدان ویرمشدی. عبدالرحمن پاشا بونکله‌ده اکتفا ایتمه‌مش ، « اسوجلودن وافر تازه اوغلان وقیزلرینی پاشانك کندوسی واوزی اهالیسی آلوب اسیر» (١) ایتمشلردی .

شارل بو فلاکتدن قورتولوبده (بندر) ه کلدیکی زمان بابا طاغی محافظی یوسف پاشانك مأموری طرفندن استقبال ایدلمشدی . حتی شارلك دوچار اولدیغی فلاکت یوسف پاشا طرفندن خبر آلندیغی زمان درحال احمد ثالثه بیان کیفیت ایدلمش ، احمد ثالث ده یوسف پاشایه برحکم کوندره‌رك عبدالرحمن پاشادن اسرانك آلنماسنی وکندیسنك کتخداسی ایله برابر (بندر) ده قلعه بند ایدلمسنی امر ایتمشدی (٢) . فقط شارل عبدالرحمن پاشایه برشی یاپیلمامسنی صورت مخصوصه‌ده استرحام

(١) تاریخ راشد ، جلد ٣ ، ص ٣٠١

(٢) ذیل ، نومرو ٤ .

ایتمسی اوزرینه ، پاشایه مجازات اجراسندن صرف نظر ایدلمش، استانبوله کلمك شرطیله اطلاقنه قرار ویرلمشدی .

شارل بابا طاغ محافظی یوسف پاشا ایله ملاقات ایلدیکی زمان سکون واعتدالنی محافظه ایتمش، حتی « بز، دولت علیه‌یه ایلچی کوندره‌جکدك . مکر کندیمزك کلمزنه قسمت ایمش ! » صورتنده لطیفه ایتمشدی . بو صره‌ده شارلك معیتنده قونت پیه‌ر وپونیاطووسکی ایله مابینجیسی موله‌ر، کاتبلرندن قیلینقووستروم، خورودهنسکی ، دون قازاقلرینك خطمانی ایله پوتقول وبراباش قازاقلرینك خطمانی مازه‌پا بولونیوردی ..

بندرده اون ایکنجی شارل

یوسف پاشا واون ایکنجی شارل — شارلك (بندر) ه یرلشمه سی -- حکومتدن معاش تخصیصی — روسلرك تعرضی — یوسف پاشا وروسیه رخصی — روسیه سفیری تولستوی — اون ایکنجی شارلك دسائسی — شارلك مملکتنه یوللانماسی ایچون باب عالینك تشبثی — پونیاطووسکی — والده سلطان — چورلولی علی پاشا -- کوپرولو زاده نعمان پاشا — قریم خاننك نفوذی — روسیه نك حرکات خصمانه سی — بالطه جینك ایکنجی دفعه صدارتی — روسیه ایله حرب .

شارل عثمانلی طوپراغنه آیاق باصار باصماز کاتبی نویکه باوئری صدر اعظم علی پاشایه کوندرمش ، عثمانلیلرله تدافعی وتعرضی بر اتفاق عقدینی تکلیف ایلمشدی . فقط نویکه باوئر سیاسی هیچ بر صفتی حائز اولمادیغی ایچون یالکز صدراعظم طرفندن قبول ایدلمشدی . صوکرا شارل ، تکرار کندی طرفندن احمد ثالثه بر مکتوب یازمش ومکتوبنده اجراآت مظفرانه سندن بحث ایتدکدن صوکرا شو یولده بیان مطالعه ایلمشدی : « امضای حکمداریمزی احتوا ایدن شو مکتوبله ذات شاهانه لرینه شونی بیان ایلرزکه ، احکام معاهداتی وقوانین مللی پایمال ایدن

خائنلری عادلانه اولدیغی درجه‌ده موفقیتکارانه مجازات ایتدیکدن وپولونیانك حکمداری اولمقدن زیاده تیرانی مشابه‌سنده بولونان پولونیا قرالی اوکوستی پولونیادن دفع وپولونیالیلره کندی ملتلرندن وباب عالی‌یه دوست بر قرال نصب ایدرك اوکمزدن فرار ایدن چارلی (پولتاوا) یه قدر تعقیب ایلدکدن صوکرا اوزون یورویشلر وبیك درلو محرومیتلرله بیتاب قالان اردومز بحکمة‌الله تعالی کندیسنه اوچ مثلی فائق دشمنلرك تعرضاتنه کرفتار اولمش واومحاربه بزم ایچون پك مشئوم بر نتیجه حاصل ایلمشدر . اوزمان، یکی قوتلر جمعنه موفق اولامیه‌رق وباربارلر وخائنلر ألینه دوشمکدن ده احتراز ایدرك ممالك علیهٔ شاهانه‌لرینه التجادن وپولونیاده‌کی اردولریمزه ملاقی اولارق اوراده اجلاس ایلدیکمز قرالی حمایه وسائطی سزدن طلب ایتمکدن باشقه چاره بولامادق . یکانه ارزومز، دوستلغکزی قازانمق وبالمقابله اظهار مخالصت ایتمکدر . مخالصت صمیمانه‌مزی ذات شاهانه‌لرینه اثبات ایچون شوراسنی عرض وبیان ایدرزکه احتراصاتنه نه عدالتی ، نه حس ناموسی ، نه شجاعت حقیقیه‌یی ، حاصلی هیچ بر شیئی رهبر اتخاذ ایتمین چارل ، شاید فلاکتمزدن استفاده‌یه فرصت‌یاب اولورسه ، درحال هیچ امید ایتمدیککز بر زمانده ممالك شاهانه‌لرینه تجاوز ایده‌جکدر ؛ نصلکه بزم ایالتلریمزده اویله یاپمشدر . حتی هیچ مأمول ایتمدیککز زمانده دیمکده‌ده حاجت یوق . ذاتاً چارل (تانایس) ایله (بالوس ـ مه‌ئوتید) ده قلعه‌لر انشا ایتمدیمی ؟

قره دکزده دولت علیه‌لرینی تهدید ایده‌جك بر دونانما بولوندرمیورمی؟ بناءً علیه باب عالیلری ایله آره‌مزده عقد ایدیله‌جك بر اتفاق قدر اونك عقلنی باشنه کتیره‌جك برشی تصور اولوناماز. اوزمان بز، عساکر شجیعه‌کزك حمایه‌سی آلتنده پولونیایه ومملکتمزه عودت ایدر وعدالته مقارن اولمیان احتراصاتنه ممانعت ایتمك ایچون او خائن چارك ممالکنده ینه تجربهٔ سلاح ایلرز. ذات شاهانه‌لرندن کوره‌جکمز مساعداتی ابدیاً فراموش ایتمیه‌جکمزی بیان ایدر وذات خسروانه‌لرینك محب صادقی اولمغی مدار مباهات عد ایلرز» (۱).

احمد ثالث اوزمان بو مکتوبه هیچ بر جواب ویرمه‌مش، یالکز اون ایکنجی شارله هدیه اولارق «بر بساطلی آت ایله بر مجوهر خنجر» کوندرمشدی. آلتی آی صوکرا کوندردیکی جوابنامه‌ده ایسه شارل طرفندن وقوع بولان تکلیفك اوزون اوزادی دوشونولمکه محتاج اولدیغنی، حتی مسئله‌نك دیوان همایونه حواله ایدلدیکنی سویلیور، شارله حمایهٔ خسروانه‌سنی وعد ایتمکله برابر کندیسنه معاش تخصیص اولوندیغنی، ایستدیکی محله امن و سلامتله کوتورلمسی ایچون روم ایلی و آناطولی بکلر بکیلرینه اوامر لازمه اعطا ایلدیکنی ده بیان ایدیوردی (۲).

شارل آرتق (بندر) ه یرلشمش، کندیسنه یومیه تعیینات

---

(۱) اوچاقوف، ۱۳ تموز ۱۷۰۹.

(۲) اوائل شوال، ۱۱۲۱.

بهاسی اولمق اوزره درت یوز اون درت بچق غروش تخصیص ایدلمشدی (١). مع مافیه شارل، بورادده بر درلو راحت طورامیوردی. حتی برقاچ هفته اول، یوسف پاشانك اخطاراتنی دیکله‌میه‌رك، پولونیا حدودینی ترصد ایچون (مولداوا) یه بیك قدر اسوه‌جلی کوندرمشدی. روسلر اون ایکنجی شارلك بو قطعهٔ عسکریه‌یی نه مقصده مبنی کوندردیکنی بیلدکلری ایچون درحال (چرناویچ) جوارنده اوزرینه تعرض ایتمشلردی. وقوعه کلن مصادمه‌ده اسوه‌جلیلردن برقسمی تلف اولمش، بر قسمی فرار ایتمش، بر قسمی‌ده اسیر ایدلمشدی. روسلرك بو تعرضی استانبولده بویوك بر تأثیر حصوله کتیرمشدی. باب عالی روسلرك بو تعرضندن اندیشه‌یه دوچار اولیور، حدودینه التجا ایدن اون ایکنجی شارلی محافظه ایتمکی وظیفهٔ ناموس عد ایلیوردی. علی پاشا، حدود وقایعنی خبر آلیر آلماز رئیس افندی ومفتی ایله اوزون اوزادی مذاکره ایتمش، روم ایلی قطعاتندن بعضلرینك (بندر) ه متوجهاً حرکت ایتملری ایچون حکملر یازلمشدی (٢).

روس عسکرینك حدوده تجاوزی روسیه‌نك باب عالی نزدنده کی سفیرینی بویوك مشکلات ایچنده براقمشدی. تولستوی، اون ایکنجی شارل طرفندن اعزام اولونان نویکه باوئرك مواصلتندن برقاچ کون اول حضوره قبول اولوندیغی

(١) ذیل: وثیقه، ١٠

(٢) تاریخ راشد، جلد ٣، ص ٣٠٣

زمان ، احمد ثالث ایله وزیرینه غایت قیمتدار هدیه‌لر تقدیم ایتمش ، بونلرك تأثیر جاذبی آلتنده مذاکراتنه دوام ایده بیلمشدی . شمدی پترو، اون ایکنجی شارلك عثمانلی طوپراغنه التجاسی مناسبتیله یکیدن ایکی تکلیفده بولونیوردی : چار ، اولا اسوه‌ج قرالنك عثمانلی طوپراغنده اوزون مدت قالمامسنه باب عالینك ممانعت ایتمسنی، ثانیاً مازه‌پپا روس تابعیتنده بولوندیغی ایچون مازه‌پپانك کندیسنه تسلیمنی طلب ایدییوردی . روسیه سفیری ایله بو مسئله‌یی مذاکره‌یه حسین پاشا زاده الحاج محمد افندی مأمور ایدلمشدی . فقط روسلرك بو مدعیاتی اسعاف ایدیله‌میه‌جك بر طرزده ایدی . حتی روسلر بابا طاغی محافظی یوسف پاشایه‌ده مراجعت ایدرك بویله بر تکلیفده بولونمشلردی . فی‌الحقیقه او زمانلر ، حدودلره عائد بوتون مسائل حدود قوماندانلریله مذاکره ایدیلیر ، مسئله اونلرله حل اولونور، نتیجهٔ مقررات باب عالی‌یه تبلیغ ایدیلیردی . یوسف پاشا بوبابده‌کی صلاحیتنی استعمال ایچون روس مرخصلرینی یانـنه چاغیرمش، انلرله مذاکره‌یه باشلامشدی . یوسف پاشا ایچون اول امرده مازه‌پپا مسئله‌سنی حل ایتمك لازمدی . روسلر مازه‌پپایی ایستیه بیلیرلردی . فقط یوسف پاشا، مازه‌پپانك تسلیمنی شان سلطنته منافی کوریور، ویرمکی‌ده سیاسته‌مغایر عدایدییوردی . بونك ایچون یالکز بر چاره واردی : مازه‌پپایی قریم خاننه کوندرمك... فی‌الحقیقه قریم خانلرینك قانونی موجبنجه کندیلرینه

دخالت ایدنلر اصلا تسلیم اولونمازدی. ایشته یوسف پاشا مازه‌پپا مسئله‌سنده بو پولتیقه‌یی التزام ایتمش، ومسئله‌یی حسن صورتله حل ایتمشدی. اون ایکنجی شارل مسئله‌سنه کلنجه: یوسف پاشا بو مسئله‌ی‌ده کمال موفقیتله حل ایتمشدی. حتی روسیه مرخصلرینه: «سز حدودیمزدن اوتوز آلتی ساعت ایچریلره قدر تعرض ایتدیکز. مسافریمزی مملکتمز داخلنده باصمغه جرأت ایلدیکز. دها بز بو تجاوزیکزدن طولایی دعوایه مباشرت ایتمه‌دن سز قباحتکزی باصدیرمق ایچون برده فضله اولارق اسوه‌ج قرالنی ایستیورسکز. مع مافیه شاید محاربه‌یه تصدی ایده‌جك اولورسه‌کز صلحی کندیکز اخلال ایتمش اولاجقسکز. مازه‌پپا واقعا چاره تابع ایمش؛ فقط بزه اسوه‌ج قرالنك معیتنده کلدیکی ایچون بز اونی اسوه‌جلی عد ایدرز. اسوه‌ج قرالی مملکتمزدن چیقدقدن صوکرا مازه‌پپایه ایسته‌دیککزی یاپا بیلیرسکز» (١) دییه جواب ویرمشدی.

کرك یوسف پاشانك، کرك باب عالینك نقطهٔ نظری روسیه سفیرینی مشکلات ایچنده براقمشدی. تولستوی اولا اسوه‌ج قرالنك (بوغ) نهری ساحللرینه قدر تعقیب ایدلمسندن طولایی بیان معذرت ایتمش، (چرناویچ) باصقیننی تماماً انکار ایلمشدی. فقط روسلرك (چرناویچ)ه نه صورتله وهانکی استقامتدن تعرض ایتمش اولدقلرینی تحقیق ایچون کوندریلن هیئتك

---

(١) تاریخ راشد، جلد ٣، ص ٣١١

موثوق بیاناتی اوزرینه روسیه سفیری مازه‌پانک ممالك عثمانیه‌دن اخراجی مسئله‌سنی بسبتون قاپاتمش ، (قدس) ده‌کی (قمامه) کلیساسی اناختارلرینك قاتولیکلردن آلنوب اورتودوقسلره ویرلمسی کیفیتنی‌ده سکوت ایله کچیشدیرمشدی . فی‌الحقیقه روسلر معاهدات منعقده‌یه قطعیاً رعایت ایتمدکلری حالده حکومت عثمانیه‌دن فضله فضله مطالباتده بولونیورلردی . ازجمله باب‌عالی پترونك قره دکز ساحللرینه انشا ایتدیردیکی قلعه‌لرك ییقلمسنی ارزو ایدییور ، روسیه بوکا قارشی هیچ سس چیقارمیوردی . نهایت ایکنجی مصطفی زماننده عقد اولونان معاهده اساس اتخاذ ایدیله‌رك روسلرله بر معاهده عقد ایدلمش ، بو معاهده‌یه مادهٔ منضمه اولارق‌ده اسوج قرالنك مناسب کوردیکی یولدن بلاتعرض عودت ایده‌بیلمسی حقنده بعض تکلیفات یازلمشدی.

بوصره‌ده شارل (بندر) ده کمال استراحتله اوطوریور ، روسیه ایله دولت عثمانیه ارەسنده بر حرب وقوعه کتیرمك ایچون پروژه‌لر ترتیب ایدییوردی . شارلك مقصدی روسیه‌یی حاکمیت قطعیه آلتنه آلمقدی . شارل بو واسع مقصدلرینی پونیا طووسکی‌یه آکلاتمش ، انی هیچ بر وظیفه ایله توظیف ایتمیه‌رك (استانبول) ە کوندرمشدی . فقط پونیا طووسکی ، ذکاسی وعرفانیله اون ایکنجی شارله پك بویوك خدمتلر ایتمشدی . شارل ، پونیاطووسکیدن اول استانبوله مجارلی فه‌ره‌نچ حورواتی‌ده کوندرمشدی . شارلك آماله پونیا طووسکی ایله دوقتور

فونه‌سقا قدر خدمت ایدن اولمامشدی. فونه‌سقا، بالخاصه علم وکمالی ایله تمیز ایتمشدی. سنه‌لردن بری استانبولده اوطوران بوذات، عثمانلیلرك احوال وعاداتنه وقوف پیدا ایتمش، باب عالی محافلنده بویوك بر حرمت قازانمشدی. پونیاطووسکی مقصدینی قوه‌دن فعله کتیرمك ایچون سرای رجالیله مناسباتده بولونمغه غیرت ایلمش، حتی ألده ایتدیکی بریهودی قادینی ایله والده سلطانك نفوذینی قازانمغه چالیشمشدی. بو قادین دائما سرایه کیدر، شارلك موفقیاتنی والده سلطانه حکایه‌ایدر، اون ایکنجی شارل حقنده سرای محافلنده بویوك بر صمیمیت تولیدینه غیرت ایلردی.

آرتق والده‌سلطان شارلی هیچ کورمدیکی حالده کندیسنه قارشی بر حس احترام بسله‌مکه باشلامش، حتی شارلك فتوحاتنی ایشیده‌ایشیده قولاقلری طولمشدی. بعضاً اوغلی احمد ثالثه: «جانم، آرسلانمه نه زمان یاردم ایده‌جکسك‌ده شو چاری پارچه پارچه ایده‌جك؟» دییه صوراردی. والده سلطان، سرایك او صیقی انضباطنی بیله نظر اهمیته آلمامش، پونیاطووسکی‌یه بو مسئله‌یه دائر مکتوب بیله کوندرمشدی (١).

شارل، استانبولده بو موفقیتلر حاصل اولدیغی صره‌ده (بندر) ده مستریحانه امرار حیات ایدییوردی. یوسف پاشا اولا شارل ایچون غایت ظریف چادرلر قوردیرمش، صوکرا

---

(١) وولته‌ر، اون ایکنجی شارل، فصل ٥.

شارل کندیسنه آیریجه بر أو انشا ایتدیرمشدی . شارلك اوطورديغی یر ، کندیسنه وضابطانه مخصوص باراقه‌لرله عادتا اوفاق بر شهر حالنه کیرمشدی . شارل ، یاره‌سی ایی اولور اولماز بارگیرلره بینوب تفرجلر اجرا ایدییور ، عسکرلرینه تعلیملر یاپدیرییوردی . حکومت عثمانیه ، شارلك استراحتنی تأمین ایده‌جك هردرلو اسبابی حاضرلامشدی . تعیینات بهاسی اولمق اوزره هرکون آلدیغی درت یوز اون درت بچق غروش ایچه بریکونه بالغ اولدیغی کبی ، فرانسه‌دن و استانبولده‌کی اسوه‌ج تاجرلرندن آلدیغی پاره‌ده هر درلو احتیاجاتنی تأمینه کفایت ایدییوردی . شارل بوپاره‌نك بر قسمنی استانبولده سرای رجالنی ، وزرایی أله ایتمك ایچون صرف ایدییور ، متباقیسنی معیتنده خدمت ایدن یکیچرلرله اسوه‌جلیلره ابذال ایلیوردی .

استانبولده شارل حقنده روایت اولونان سوزلر و غریب حکایه‌لر اوزرینه بر چوق اجنبیلر ، شارلی کورمك ایچون (بندر) ه قوشوب کلیوردی . تورك ، تاتار ، اجنبی ، حاصلی هرکس شارله قارشی بویوك بر محبت پرورده ایدییوردی .

شارل (بندر) ده شو صورتله امرار حیات ایلدیکی صره‌ده پونیا طوسکی‌ده استانبولده لازم کلن تدابیرده قصور ایتمیوردی . حتی صدر اعظم چورلولی علی پاشایه بیلك دوقه

قدر بر هدیه تقدیم ایلدیکی زمان ، علی پاشا : « بر الیمه قرالکزی ، بر الیمه‌ده قیلجمی آلیر ، دوستمز قاروللوسی ایکی یوز بیك کشیلك بر اردو ایله (موسقووا) یه قدر کوتوردم . » دیمشدی . روسیه سفیری تولستویك نهایت باب عالی ایله تجدید صلحه موفق اولماسی ، علی پاشانك بو ارزوسنی کلیاً عقیم براقمشدی ..

احمد ثالث ، روسیه سفیری ایله تجدید مصالحه ایدر ایتمز قریم‌خانه وحدود محافظلرینه حکملر کوندرمش ، اون‌ایکنجی شارله کوندردیکی بر نامه‌ده‌ایسه ، مذکور مصالحه‌نامه‌نك بر ماده‌سنده ذکر اولوندیغی اوزره ، کندیسنك ایسته‌دیکی محلدن مملکتنه عودتنه روسیه‌نك موافقت ایلدیکنی تبلیغ ایدرك ۱۰۰۰۰ آلتون قدر خرج‌راه ، « بر رأس مکمل بساطلی ویکرمی بش رأس یلکندست آت » کوندرمشدی . احمد ثالث اون ایکنجی شارله بو هدیه‌لری کوندردیکی کبی چورلولی علی پاشاده آیریجه « بر رأس مکمل بساطلی واوچ رأس یلکندست بارکیر » (۱) هدیه ایتمشدی . فقط شارل ، روسیه ایله تجدید معاهده ایدلمسنی الك زیاده علی پاشادن بیلدیکی ایچون پاشانك هدیه‌لرینی قبول ایتمه‌مش ، حتی : « بن دشمنلریمك هدیه‌لرینی قبول ایده‌مم . » دیمشدی .

علی‌پاشانك بوکا فوق‌العاده جانی صیقلمشدی . علی پاشا ، بونی الك زیاده یوسف پاشادن بیلیور ، یوسف پاشانك عزلی

---

(۱) تاریخ راشد ، جلد ۳ ، ص ۳۱۷

ایچون تدابیر لازمه اتخاذ ایدییوردی . بواثناده قریم خانی دولتکرای علی پاشایه پولونیا قرالی اوکوستك برمکتوبنی کوندرمشدی. بومکتوبده پولونیا قرالی اوکوست، قریم خاننك توسطنی طلب ایدییور ، قراللغنك تصدیقی ایچون لازم کلن معاونتده بولونماسنی رجا ایلیوردی . اساساً قریم خانی ایله اون ایکنجی شارلك آره‌سی صوك درجه آچیقدی . دولتکرای ، (پولتاوا) هزیمتندن صوکرا شارلك قریمه التجا ایتمه‌مسندن طولایی کوجنمش، دائما شارل ایله باب عالینك آره‌سنی بوزمغه، شارله مضراولاجق تکلیفلر درمیان ایتمکه باشلامشدی. شمدی ده شارلك سلاح قوتیله عزل ایتدیکی اوکوستك قراللغنی تصدیق ایتدرمك ایستیوردی .

صدر اعظم علی پاشا، شارلدن انتقام آلمق ایچون بوتکلیفی موافق کورمش ، کذا احمد ثالثی‌ده اقناع ایدرك اون ایکنجی شارله بومسئله‌نك تبلیغی ایچون برهیئت کوندرلمسنی تأمین ایلمشدی . بوهیئت ، قریم خانی یوسف پاشا ایله کندی میرآخورندن مرکب اوله‌جقدی .

علی پاشانك تعیین ایلدیکی هیئت (بندر) ده طوپلانارق اون ایکنجی شارلی یوسف پاشانك قوناغنه دعوت ایتمش ، فقط شارل کلمه‌مك ایچون بهانه‌لر درمیان ایلمشدی . بونك اوزرینه کندیلری شارلك اقامتکاهنه کیدرك احمد ثالثك بومسئله حقنده‌کی خط شریفنی تبلیغ ایلمشلردی . فقط شارل بوتکلیفی

قطعیاً رد ایتمش ، حتی (بندر) دن چیقمق خصوصنده‌ده هیچ بر جواب موافقت ویرمه‌مشدی . شارلك بو تعندی احمد ثالثه عرض اولوندیغی زمان پك زیاده حدتنی موجب اولمشدی. احمد ثالث ، شارلك ممالك عثمانیه‌یه التجاسنی هپ علی پاشادن بیلیور ، علی پاشا خصماسنك تزویراتی ایسه صدر اعظم حقنده‌کی حدتنی برقات دها تزیید ایدیپوردی .

فی الحقیقه سرای ارکانی اره‌سنده علی پاشا علیهنده بر جریان حاصل اولمشدی . علی پاشانك عزل ایتدیروب سینوبه نفی ایتدیردیکی شیخ الاسلام علی افندی استانبوله جلب ایدلمش ، قیزلر آغاسنك نفوذی‌ده بو خصومتلره انضمام ایدرك نهایت علی پاشانك عزلنه قرار ویرلمشدی. احمد ثالث ایسه قیزلر آغاسنك وصایاسی اوزرینه علی پاشادن مهر صدارتی آلمش ، کوپرولو زاده نعمان پاشایه تودیع ایلمشدی (۱۷۱۰) .

نعمان پاشانك اداره‌سی سلفلرینك اداره‌سندن پك فرقلی دکلدی . نعمان پاشا مقام صدارته کچدیکی زمان ، صدر اعظملرك اقتدارسزلقلرندن ، مملکتك حال پریشانیسندن دلخون اولان خلق آرتق حکومته بر شرف کله‌جك ظن ایدییور ، کوپرولو خاندانندن بر وزیرك کوپرولولر مقامنی احراز ایلمسنی اودور شوکتك اعاده‌سنه براعت استهلال عد ایدیلیوردی . واقعا نعمان پاشا فرط حمیتی ، حس عدالتی ایله سائر وزرادن تمیز ایدییوردی ؛ فقط کندیسنده امور

دولتی واقفـانه واحاطه‌لی بر صـورتده اداره ایده‌جك قابلیت مفقوددی. نعمان پاشانك بعض اوصافی اوزمانك متفسخ محیطنده فنا برتأثیر حصوله کتیرییور ، بعض نواقصی‌ده مملکت ایچون مضر نتیجه‌لر تولید ایلیوردی . نعمان پاشا عدالته صوك درجه رعایت ایدییور ، بوتون اموری اك اوفاق تفرعاتنه وارنجیه‌قدر اجرا ایلیوردی. عدالته رعایت ایتمسی رشوت وارتکابه آلیشان مأمورلری دلکیر ایدییور ، تفرعات امور ایله اشتغالی ایسـه مهام امورك عقیم ومعطل قالماسنه سبب اولیوردی. فقط بالآخره رأس کاره هپ کندی دوستلرینی ، آدملرینی قایرماسی ، بوتون والیلکلره برکوی اداره‌سـندن عاجز جاهللری تعیین ایلمسی ، علیهنده خصومتکارانه برجریان حاصل ایلمشدی . نعمان پاشـا امور داخلیـه‌ده بو کبی یولسزلقلره میدان ویردیکی کبی امور خارجیه‌ده وقوفسزلغی‌ده دولتك وضعیت سیاسیه‌سنی پك وخیم درکه‌نره سوق ایدییوردی (١) . نعمان پاشـا ایکی آی قدر مقام صدارتده قالمش ، بومدت ظرفنده امور سـیاسیه‌ده هیچ بریکیلك کوستره‌مه‌مشدی . نعمان پاشـا برطرفدن روسیه ایله منعقدمعاهده موجبنجه ممالك عثمانیه‌دن چیقماسنی شارله تکلیف ایدییور ، دیکر جهتدن قره مصطفی پاشا اردوسی کبی مدهش

---

(١) « اکرچه وزیر مشارالیه حضرتلری فاضل وکامل اولوب لکن امور خارجیه‌دن بالکلیه بیخبر اولدیغندن ... » تاریخ راشد ، جلد ٣ ، ص ٣٣٠

براردونك اون ایکنجی شارلی قراللغنه قدر ایصال ایده‌جکنه دائر پولونیایه مکتوبلر کوندرییوردی . نعمان پاشانك سیاسته، قاعدهٔ تدبیره کلیاً منافی اولان شوسوزلری حالت فکریه‌سنه پك بلیغ بر ترجمان اولیوردی . نعمان پاشا عادل و فضیلتپرور برذات ایدی . فقط کندیسنده بوعدالتدن مملکتی مستفید ایده‌جك قابلیت فطریه موجود دکلدی . دها طوغروسی حرکتنده برصافدرونلق، امور سیاسیه‌دن بی خبرانه برعظمت فروشلق واردی .

نعمان پاشا یکیچری معاشاتنی خزینهٔ پادشاهیدن تسویه ایتمش ، بوحال احمد ثالثك پك زیاده جانی صیقمشدی. حتی احمد ثالث نعمان پاشایه بوحالندن شکایت ایدرك : « سلفك چورلولی، عسکرك معاشنی ویرمك ایچون باشقه چاره‌لر بولوردی !» دیدیکی زمان نعمان پاشا : « اونلر رشوتلر ویغمالرله ذات شاهانه‌لرینی زنکینلشدیرمك صنعتنی بیلیورلرمش. فقط بن، بوصنعتی بیلمه‌مکله افتخار ایدرم! » دیمشدی. کوپرولونك بوطوغرولغی احمد ثالثك قلبنده براغبرار حاصل ایتمش ، سرای انتریقه‌لرینك توالیسی کوپرولونك سقوطنه باشقه برتأثیراجرا ایتمشدی. شمدی سرایده یکیدن بالطه‌جی لهنده برجریان حاصل اولیور، بالطه‌جینك کتخداسی عثمان آغانك رشوتلر وعد ایتمسی سایه‌سنده محمد پاشانك موقع اقباله کلمسنه برزمین حاضرلانیوردی . حتی احمد ثالثه بالطه‌جینك رأس کاره کتیرلمسی حقنده وصایاده بولوندیغی زمان

احمد ثالث بوفکری پك مصیب کورمش ، نهایت نعمان پاشایی (نغره‌پون) ه مأمور ایدرك مهر صدارتی بالطه‌جی محمد پاشایه تودیع ایلمشدی (١) .

بالطه‌جی محمد پاشانك مقام صدارته کله‌جکی کیمسه‌نك خاطرینه کلمه‌مشدی . بالطه‌جینك اخلاق وطبایعی دها ایلك صدارتنده اکلاشلمشدی . لیاقت سیاسیه‌دن محرومیتی ایسه احمد ثالث نزدنده‌ده مسلمدی .. فقط احمد ثالث وزیرینی دائما کندینه منقاد بروضعیتده بولوندرمق ایچون بالطه‌جی‌یی ترجیح ایتمش ، اونی‌ده « شمدیلك » انتخاب ایلمشدی ..

بالطه‌جی محمدپاشانك استانبوله‌ورودی پك پارلاق اولمشدی . احمد ثالثك بوکزیده وزیرینی استقبال ایچون بیکلرجه‌ یکیچری کوندریلیور ، بالطه‌جی محمد پاشا بویوك بردبدبه ایله استقبال اولونیوردی . بوصره‌ده اون ایکنجی شارله باب عالینك تکلیفنی کتورمکه مأمور اولانلرده عودت ایتمشلر ، روسلرك تعرضاتندن شکایت ایدن اهالی لساندن برچوق عرضحاللر کتیرمشلردی .

---

(١) « نعمان پاشا حضرتلرینك مزاج دولته مغایر اوضاع واطواری باعث خلجان خاطر همایون اولوب طشره وزراسندن دخی کتورلسه ینه بونك کبی طور دولتدن خارج حرکته باشلاسه‌کرکدر . بادی براجنی کتوروب امور دین ودولتی پامال اختلال ایتمکدن ایسه وزیر مشارالیه مبدأ نشو ونماسندنبری کندو چراغ مخصوصمز اولوب هرنقدر تقصیراتی دخی اولسه ینه تربیت ممکن اولمق حسبیله شمدیلك وزیر مشارالیهی کتورتمك اولادر دیوقرار ویریلوب متصرف اولدیغی حلبدن دعوت ... » تاریخ راشد ، جلد ٣ ، ٣٢٢ .

محمد پاشا اساساً مقام صدارته کچدیکی زمان سرایده اسوه‌چ
قرالی طرفدارانی پك زیاده غالب بولمشـدی. پونیاطووسکی ،
شارلی التزام ایده‌جك بر محیط حاضرلامق ایچون یورولمق بیلمز
بر سعی ایله اوغراشمش ، روس نفوذینك آزالماسنه ، عثمانلیلرله
روسلر آره‌سنده منافرت سببلری احداثنه بوتون ذکاسیله غیرت
ایتمشدی . خصوصیله سرایده والده سلطان ، قیزلر آغاسی ودها
سائر متنفذان روسلرله حرب ایتمك ارزوسنده بولونیور ،
روسلرك صلح ومسالمت پرده‌سی آلتنده اجرا ایلدکاری تجاوزلر ،
تعرضلر وغصبلر بوکا آیریجه بروسیله تشکیل ایدییوردی .
روس پولتیقه‌سنك و دها طوغروسی بویوك پترو سیاستنك
اوزمانکی طور ومقصدی پك آشکار ایدی . پترو شمالده بالطق
ساحللرینه آیاق آتدقدن صوکرا ، جنوبده‌ قره‌دکز ساحللرنده‌ده
بر مخرج بولمق ایستیور ، حکومت عثمانیه‌نك ضعف داخلیسنی
آمال ومقاصدینه زمین مساعد اتخاذ ایدییوردی . روسلرك بو
حرکاتندن قریم خانی دولتکرای ده بیزار اولمشدی . اساساً قریم
خاننك بو خصوصده شکایتلری اولدیغی جهتله بو مسئله حقنده‌کی
فکرینی آکلامق ایچون کندیسی استانبوله دعوت ایدلمش ، وحضور
همایونه‌ده قبول اولونمشدی. دولتکری احمد ثالثه روسلرله قطعیاً
حربه کیریشلمسنی توصیه ایدییور ، حتی : « شوکتلو خنکارم .
بو کافر حیله‌کار ومکار بر کافردر . اکر عهد وصلحنه اعتماد
وعرض ومحضرلردن اعماض عین اعتداد بیوریلورسه عاقبتکار

بك دشوار اولور . هله قریم مملکتی شمدیلك ألدن کیتدی . روم ایلی خودقبضهٔ تصرفدن چیقمغه یوزطوتمشدر . » (۱) دییه احمد ثالثه مملکتك معروض اولدیغی تهلکه‌لری آکلاتیوردی . دولتکرای یالکز بونکله قالمامشدی . یوسف پاشا حقنده‌کی عداوتندن طولایی پاشایی عزل ایتدرمکه ، بغداد ویوده‌سی نیقولا ماوروقورداتو (۲) یی عزل ایتدیره‌رك یرینه دیمتریوس قانته‌میری وویوده نصب ایتدیرمکه‌ده موفق اولمشدی . دولتکرای سرایده اودرجه برنفوذ قازانمشدی که بایرامده دیوان ترتیب ایتمك عادت دکل ایکن بغدان وویوده‌سنك نصبی ایچون صورت مخصوصه‌ده دیوان‌ده ترتیب ایدلمشدی ..

احمد ثالث قریم خانی مجوهرلی قایچلر وقفتانلرله تلطیف ایلدکدن اون کون صوکرا اکابر دولتدن ، علما و آغالردن مرکب اولمق اوزره تشکل ایدن دیوان مخصوصه‌ده حاضر بولونمشدی . دیوان مخصوصك انعقادندن مقصد ، روسیه‌یه قارشی اعلان ایدیله‌جك حربه اسباب سیاسیه بولمق وبواسبابك مشروعیتنی تقدیر ایلمکدی . فی‌الحقیقه روسیه‌یه اعلان حرب ایچون اوصرده‌ده بك چوق سببلر واردی : روسلر (اور) قلعه‌سندن برقاچ فرسخ مسافه‌ده (قمانکه) ؛ (صماره) نهرینك (دنیه‌پر) نهریله برلشدیکی محله‌ده (صمارجق) قلعه‌سنی انشا

---

[۱] تاریخ راشد ، جلد ۳ ، ص ۳۳۸

(۲) اسکرلت اوغلی (اسکندر اوغلی) .

ایتمشلردی . صوکرا بغدان ایله (بوغ) نهری جهتندن متعدد دفعه‌لر حدودی تجاوز ایتمشلر ، اسوه‌جلیلره (چرنوویچ) ده آنسزین تعرض ایلمشلردی. روسلریالکز بونکله‌ده قالمامشلردی. دها یاقین زمانده پوتقال و براباش قازاقلرینی کندیلرینه تابع ایتدکاری کبی (قامنیچه) قلعه‌سنی‌ده روس عساکر محافظه‌سنه اشغال ایتدیرمشلردی . روسلرك بوتون بو تجاوزلری ، بو استیلامقدمه‌لری، حرب ایچون برسبب کافی تشکیل ایدییوردی. مجلس ، بوتون بو مسائلی اوزون اوزادی تدقیق ایتمش، نهایت پاشمقچی زاده علی افندینك فتواسیله روسیه‌یه اعلان حرب ایتمکه قرار ویرمشدی ..

پروت مظفریتی

روسیه‌یه اعلان حرب - تدارکات سفریه - احمد ثالث دورنده عثمانلی اردوسی - بویوك پترو اردوسی - پترونك بالقانلرده تدابیر خفیه‌سی - روسلر واورتودوقسلر - عثمانلیلرك حرکات سوق الجیشیه‌سی - روسلرك حرکاتی - پروت ساحللرنده اوچ کون - قریم خانی - صوك هجوم - محاصره - پترونك اسارتی - برنجی قاته‌رینا - بالطه‌جینك چادرنده قاته‌رینا - مصالحه - بالطه‌جی ودمیرباش شارل .

احمد ثالث روسیه‌یه اعلان حرب ایدر ایتمز تدارکات حربیه‌یه باشلامش ، پروت اردوسی قوماندانلغنه بالطه‌جی محمد پاشایی تعیین ایتمشدی . بالطه‌جی محمد پاشا امور سیاسیه‌ده هیچ مهارتی حائز دکلدی . حتی اردونك سوق واداره‌سنه مأمور اولدیغی زمان کندی ده عجزینی اعتراف ایتمش ، کنجلکندن بری تعقیب ایتدیکی مسلککك بویله بویوك ایشلری ایفایه کفایت ایده‌میه‌جکنی سویله‌مشدی (١) . فقط احمد ثالثك اصراری اوزرینه چارناچار قبول ایتمش ، روسیه‌یه قارشی حرکت ایچون اردونك حاضرلقلریله مشغول اولمغه باشلامشدی .

احمد ثالث ، روسیه سفرینه بویوك بر اهمیت بخش ایدییوردی .

سفرك حسن صورتله اجراسنی تأمین ایده‌جك هردرلو اسبابه توسل ایدییور ، خزینه‌نك آچیغنی قاپاتمق ایچون والیلره حکملر یازییوردی . اوزمانلر برحرب وقوعنده والیلرك اعانهٔ حربیه‌ده بولونماسی اصول اقتضاسندندی (١) . هروالی‌یه برحکم یازیلیر، خزینهٔ عامره‌یه لزومی قدر پاره کوندرمسی امراولونوردی.

احمد ثالث بر طرفدن اردونك لوازمنی اکمال ایچون پاره تدارکی ایله مشغول اولیور ، دیکر طرفدن بوتون والیلره « اول بهار خجسته آثارده » اجرا اولوناجق سفر همایون ایچون « جنك وحربه یرار تام‌السلاح وتوانا قپو خلقی و سواری آدملریله و ایالت روم‌ایلینك عموماً زعما وارباب تیمار و آلای بکلریله روز حضرده » طوپلانمالری امر اولونیوردی . بوامرلرك هربرنده بوتون والیلرك کتیره‌جکلری

---

(١) حتی صدراعظم بالطه‌جی محمدپاشامدللی‌یه نفی اولوندقدن صوکراده ینه بویله براحتیاج حاصل اولمش ، کندیسنه شو حکم یازلشدی :

سابقا وزیر اعظم اولان محمد پاشایه حکم‌که ،

سنکه وزیر مشارالیه‌سن ، میری‌یه اولان دینکی بالتمام ادا ایتدکدن صوکره بهمه‌حال بر مقدار آقچه دخی تدارك وتسلیم خزینهٔ عامره‌م اکمالی ایچون خط همایون شوکتمقرونم صادر اولوب وخصوص‌مذبور ایچون ... مباشر تعیین وارسال اولنمغله ایمدی امر شریفم واردیغی کبی میری‌یه اولان دینکی بالتمام ادا ایدوب واندن ماعدا فرمانم اولدیغی اوزره بهمه‌حال برمقدار آقچه دخی تدارك ومباشر مومی‌الیه معرفتیله عجالةً تسلیم خزینه ایتدیره‌سن دیو یازلشدر .

اواخر شوال ١١٢٣ — ذیل ، ٦

افرادك مقداری تصریح ایدیلیور ، آناطولیدن کله‌جك والیلرك (ادرنه) ده ، روم ایلیدن کله‌جك والیلرك‌ده (ایساقجی) صحراسنده طوپلانمالری صورت قطعیه‌ده بیان ایدیلیوردی . صوکرا ، بوتون بوامرلر دفتر مخصوصنه قید ایدیلیور ، هانکی والیلره یازلدیغی زیرنده شرح اولونیوردی .

احمد ثالث یالکز اردونك استکمالات مادیه‌سیله مشغول اولمیوردی . اردونك حرکاتنه اجرای تأثیر ایده‌جك اسباب معنویه‌یی ده کندیسنه خاص برتوکل صافدرونانه ایله اجرا ایلیوردی ! بو اجراآتك اك مهمی ، قریم خاننك تزویراتی نتیجه‌سی اولارق اوزی والیسی یوسف پاشایی عزل ایتمسی ایدی . یوسف پاشا تمام یکرمی سنه اوزی محافظلغنده بولونمش ، حدودلرك محافظه‌سنده بویوك برفطانت کوسترمشدی . شمدی بو خدمتنك مکافاتی اولارق صرف قریم خاننك عداوتی ، کندیسنك اون ایکنجی شارل ایله مناسباتی چکه‌مه‌مسی یوزندن (قیل برون) ده حبس ایدیلیور ، بوتون اموال واشیاسی حکومت نامنه حجز اولونیوردی (١) . ینه بو صره‌ده مرعش بکلربکی دولتك بو

---

(١) یوسف پاشا بالآخره عفو ایدلمش ، قندیه والیسی وزیر سابق قالایلی قوز احمد پاشانك یرینه تعین اولونمشدی . احمد پاشاده حرص وطمع بلیه‌سی اولارق بوتون کلیسا مجوهراتنی حجزه قالقشماسی ، شعمدانلرنه بخوردانلردن بارکیرینه کم واوزنکی اعمال ایتدیرمه‌سی یوزندن عزل ایدلمشدی . هامر ، جلد ١٣ ، ص ٢٣٣ .

مشکل زمانلرندن بالاستفاده اعلان عصیانه قیام ایدییور ، احمد ثالث بو عصیانی ده تسکینه موفق اولیوردی .

احمد ثالث پروت سفرینك اجراسی ایچون لازم کلن تدابیری اتخاذ ایلدیکی صره‌ده آناطولی وروم ایلیده سفر حاضرلقلری کورولیور ، (ادرنه) و (ایساقچی) ده وقوع بولاجق اجتماعلر ایچون بویوك برفعالیت مشاهده اولونیوردی .

پترو اعلان حربی خبر آلدیغی زمان هیچ متحیر اولمامشدی . پترو ، بیزانس ایمپراطورلرینه خلف اولمق ایچون اوته‌دنبری تعقیب ایلدیکی مسلکده ذاتاً دوام ایده‌جك ، عثمانلیلرله بهمه‌حال قطعی برحرب اجرا ایلیه‌جکدی . فقط پترو ، بو حربی منتظم ، حاضرلقلی وقطعی اولارق اجرا ایتمك ایستیوردی . شمدی ایسه بو حاضرلقلره میدان بولمادن مجبور اولمشدی . پترو عثمانلیلره قارشی حرب ایتمك ایچون قوتنك کافی اولمادیغنی آکلایوردی . عسکرك اساسلی برتشکیلاتی حائز اولمامسی اونی دها اول اون ایکنجی شارله قارشی ده ایچه اوغراشدیرمشدی . بونك ایچون بالقانلرده ، اصل عثمانلی طوپراغنده متفقلر بولمق ، سیاست مستقبله‌سنه مادی سببلر وزمینلر حاضرلامق لازم کلیوردی . پترو بو مقصدك حصولنه الك زیاده بغدان وویووده‌سی قانته‌میری مساعد بولمشدی .

قانته‌میر اساساً عثمانلیلر سایه‌سنده یتشمش ، اوسایه‌ده کسب رفعت ایتمش اولدیغی حالده عثمانلیلره قارشی ینه دائما کین وعداوتله مملو برقابه مالکدی . قریم خاننك توصیه‌سیله بغدان وویوودالغنه

بویوك پترو

تعیین اولونان بوذات، وویودا اولدیغی کونك فرداسی چاردن دها زیاده برلطف کوره‌جکنی مأمول ایتمش، عثمانلیلره اهانتده بولونمشدی (۱) . قانته‌میر، پترونك اون ایکنجی شارله غلبه ایتدکدن صوکرا عمرنده هیچ حرب ایتمین بالطه‌جی کبی بر وزیره بهمه‌حال غلبه ایده‌جکنه قانع اولیور، روم پطریقندن کوردیکی تشویقاتدن بسبتون جرأت آلارق ممالك عثمانیه‌ده‌کی روملرك‌ده کندیسنه التحاق ایده‌جکلرینه ذاهب اولیوردی . پترو، قانته‌میرك بو حالت فکریه‌سندن استفاده ایچون کندیسیله درحال خفی برمعاهده عقدایتمشدی (۱۳ نیسان ۱۷۱۱) . بومعاهده موجبنجه بغدان روسیه‌نك حمایه‌سی آلتنده بر پرنسلك تشکیل ایده‌جك، قانته میرایله خلفلری قیدحیات شرطیله بوایالتی اداره ایلیه‌جکلردی . بغدان پرنسی‌ده بوکا مقابل چارە ۱۰،۰۰۰ کشیلك برقوهٔ امدادیه حاضرلایه‌جق، بوقوهٔ عسکریه‌نك معاشی بویوك پتروطرفندن ویریله‌جکدی .

پترو بونکله‌ده اکتفا ایتمه‌مش، اوروپادولتلرینه کوندردیکی برمحضره‌ده . خلفلرینك عثمانلیلره قارشی برقاچ عصر تعقیب ایلدکلری سیاستی، شرق مسئله‌سنك الك مهم قسمنی تشکیل ایدن دینی سیاستی تعقیب ایدرك، روملرك، اولاحلرك، بلغارلرك وصربلرك عثمانلیلر طرفندن اذا وجفا کوردکلرندن شکایت ایتمشدی . صوکرا، قره‌طاغه مرخص اولارق میلورداویچی

(۱) وولته‌ر، اون‌سکزنجی شارل، فصل ٥

كوندرمش ، كندیسنك اورتودوقس خرستیانلری عثمانلی حاكمیتندن خلاص ایچون حربه كیریشه‌جكنی ، « هركس وظیفه‌سنی حسن ایفا ایتدیكی تقدیرده وحشی اسلاملرك عربستان چوللرینه‌قدر دفع ایدیله‌جكنی » (۱) یازمشدی. پترو قره‌طاغه بوخبرلری كوندردیكی كبی ماكدونیا وهرسك صربلرینی‌ده أله ایتمكه چالیشمشدی . پترونك بوحركتی ، ممالك عثمانیه‌ده‌كی خرستیانلری حمایه ایچون روسیه چاروچاریچه‌لرینك تعقیب ایتدكلری مسلكك ، عثمانلیلری سنه‌لرجه ضعیف دوشورن مداخله سیاستنك بر مقدمه‌سی ایدی . آرتق پترونك برچوق مأمورلری رومانیاده طولاشیور ، روسلرك خرستیانلره قارشی بیاننامه‌لرینی نشر ایدییور ، بوبیاننامه‌لرده طونه ایالتلرنده‌كی اهالینك حریت دینیه‌یه نائل اولاجقلری ، عثمانلی تحكمندن ابدیاً قورتولاجقلری بیان اولونیوردی . حتی بودسیسه‌لرك باشلیجه محركی اولان قدس پسقپوسلرندن بری ، قسطنطینك مزاری اوزرنده بریازی كشف ایتدیكنی ، بویازیده توركلرك اوروپادن صاری برقوم طرفندن طرد ایدیله‌جكی بیان اولوندیغنی ایلك دفعه اولارق ایجاد ایدییوردی. فقط بودسیسه‌لردن ، افترالردن هیچ برثمره حاصل اولمیوردی (۲). پترو واقعا بغدان

---

(۱) قلاچقوس ، شرق مسئله‌سنك تكاملی (ره‌دو ده‌دوموند ده‌برمقاله) ـ قارل‌ریته‌رفون‌ساقس. عثمانلیلرك تاریخ انحطاطی. ۸۵.

(۲) اوبیچینی ، طونه ورومانیا ایالتلری .

پرنسی قانته‌میره صورت قطعیه‌ده اعتماد ایدییور ، فقط بغدان اهالیسنك قانته‌میره تابع اولمادیغنی بیلیوردی . بغدان اهالیسی « بویوکلردن بشقه کیمسه‌یه ضرری طوقونمین ، خراجگذار اقوامه قارشی حلم و ملایمتله معامله ایدن عثمانلی حاکمیتندن ممنون اولیورلر ، خرستیانلردن واك زیاده کندیلرینه قارشی انسانیتسزجه‌سنه حرکت ایتمش اولان روسلردن دلگیر بولونیورلردی » (١) .

روسلرك بالقانلرده بو موفقیتسزلکلری حصوله کلدیکی صره‌ده عثمانلی ممالکنده بویوك برفعالیت عسکریه حکم فرما اولیوردی . استانبولده روسیه سفیری رهن اولارق (یدی قوله) ده محافظه اولوندیغی صره‌ده مجدداً ٣٠٠٠٠ یکیچری ، ١٠٠٠ جبه‌جی ، ٧٠٠٠ طوپجی و ٣٠٠٠ مصر عسکری قیداولونیور ، ارزاق وذخیره‌نك سلانیك ، قاواله واینوز اسکله‌لرندن آلنماسی ایچون حکملر یازیلیور ، (کیلی) اسکله‌سنه چیقارلمق اوزره قره‌دکز طریقیله ٣٠٠ شاهی وضربزن ، ٢٠ هاون طوپی ، قرق بش قیه‌لك مرمر کله آتار ایری شایقه طوپلریله برچوق بالیمز وقولونبورنه‌لر سوق اولونیوردی (٢) . پروت سفرنده اردوایله دونانمانك توحید حرکاتنه فوق العاده دقت ایدیلیوردی . قاپوقولی افرادی (داود پاشا) اردوکاهنده طوپلاندقلری

(١) وولته‌ر ، اون ایکنجی شارل ، فصل ٥

(٢) تاریخ راشد ، جلد ٣ ، ص ٣٤٩

صره‌ده ، قاپودان ابراهیم خواجه معیتنده ۸۰ قالیوندن مرکب برقوت آق‌دکز محافظه‌سنه کوندریلیور ، قاپودان دریا محمد پاشا معیتنده‌ده آزاق قلعه‌سنك ضبطی ایچون قره‌دکزه برقوهٔ بحریه سوق اولونیوردی (۱) .

دوناتما مرتباتی بو صورتله اکمال اولوندیغی کبی تجهیزات سائره‌سی‌ده آز بر زمان ایچنده اتمام ایدلمش ، حتی دوناتمایه اون ایکنجی شارلك معیتی ارکانندن برقاچ اسوه‌ج جنرالی‌ده ترفیق اولونمشدی (۲) .

پروت سفرینی اجرا ایدن اردولرك هرایکیسی‌ده انتظامدن محرومدی . بری هنوز مبتدیلکه مخصوص انتظامسزلقلر ،

---

(۱) بوقوهٔ بحریه آتیده‌کی سفائندن عبارت بولونیوردی :

باشدارده‌ٔ همایون

۲۲	امرای دریا چکدیری	
۲۷	قالیون ، مرتباتی	۱۶۰۰۰ لوند .
۳۰	قالیته ، بهرینك مرتباتی	۲۲۰ »
٦۰	فرقته ، » »	۸۰ »
۱۰۰	قانجه‌باش ، » »	۷ »

مجموعی ۳٦۱ سفینه و ۳۵۰۰۰ نفردن عبارت ایدی .

(۲) دوناتماده اسوه‌ج عسکری بولوندیغنه دائر تاریخلرده هیچ برقید یوقدر . فقط دیوان همایون دفترلرنده (۱۱۹ نجی دفتر) شارلك ممالك عثمانیه‌دن چیقارلماسی وحتی اسوه‌ج قرالنك معیتی افرادندن هیچ برفردك استانبوله کچمه‌سی امر اولوندیغی زمان دوناتماده‌کی

دیگری دورشیخوختهخاص معلولیتلرله دوچار ضعف اولمشدی. عثمانلی اردوسی، (مرج دابق) و (ریدانیه) مظفریتلرینی احراز ایدن، (مهاج) ده خارقه‌نما مظفریتلر احراز ایله‌ین پرتاب شباب، مطیع وفداکار عثمانلی اردوسی دکلدی. اردونك نظامات اساسیه‌سی، بومهم قوتك محافظهٔ اهمیتنی تقدیرایده‌مین پادشاهلر طرفندن اخلال ایدلمش، یکیچری اوجاغنه (آغا چراغی) وسائره نامله‌ریله خارجدن افراد قایریلمش، اوجاغك روابط وانتظامی بوزولمشدی. ٧٣٠ دن مراد ثالث زماننه قدر اوزون بردورهٔ انتظام اثناسنده بوتون انضباطنی محافظه ایدن بواردو، مراد ثالث دوروندن اعتباراً اسکی انضباطنی غائب ایتمش، عصیانلر وقتاللر بربرینی ولی ایتمشدی. اردویه آرتق برچوق کشیلر داخل اولیور، التماس ورشوتك فوق‌العاده تأثیری اولیوردی. اردو تعلیم وتربیهٔ عسکریه‌دن محروم، عسکرلکی مدار تعیش اتخاذ ایتمش کیمسه‌لرله طولدیغی ایچون

اسوه‌ج جنراللرینك‌ده اعاده‌سی امر اولونمشدرکه، بوامرك صورتی بروجه آتیدر:

قپودان پاشایه حکم که،

حالا دونمای همایونمده اولان اسوج جنرالی ایله نه‌قدار اسوجلو وار ایسه جمله‌سنك حالا بندرده مکث اوزره اولان افتخار الامراء العظام العیسویه ومختار الکبراء الفخام المسیحیه اسوج قرالی دوستمز قارولوس ختم‌اه عواقب بالخیر والرشاد ... یاننه ارسال وایصاللری مهم ومنقضی اولمغله ...

سفرلرده هیچ برموفقیت احراز ایده‌میور ، اوزمانه قدر هم جوار حکومتلره قارشی محـافظه ایلدیکی فائقیتی غائب ایتمش بولنیوردی . مع مافیه عثمانلی صفلرنده هیچ بروقت اکسیك اولمیان فطری جسارت ، اعتماد نفس وغرور مردانه اردونك موفقیتنی برمدت قدر تمدیده‌مدار اولابیلیوردی. فقط عثمانلیلرك اصول حربنی ، ضعیف نقطه‌لرینی وانضباطسزلقلرینی تدقیق ایتمش اولان آوستریا اردولری قارشیسنده بومقاومتدن قطعی برثمره حاصل اولامیوردی. پتروایله سفره مباشرت اولوندیغی زمان عثمانلی اردوسی ویانه، زه‌نتا وسالانقامینده بوزولان عثمانلی اردوسی‌ایدی. فقط عنعنات تاریخیه. اعتیادات عسکریه‌بواردوئی ینه یاشاتیور ، ضعیف دشمنلره قارشی ینه موفق ایدییوردی.

عثمانلی اردوسنده بوکبی نواقص موجود اولدیغی حالده روس اردوسی‌ده هنوز تشکیل ایدلمش بولنیوردی. پترو، اولا اردویه آلدیغی افرادی قیدحیات شرطیله عسکر ایتمش،اردوئی ملتدن بسبتون آیری برصنف حالنه قویمشدی . (ناروا) محاصره‌سنده دوچار اولدیغی فلاکت اوزرینه پترو اردونك عنـاصر معنویه‌سنه‌ده اهمیت ویرمش ، اوتاریخدن اعتباراً نفرك روح وقلبنی تربیه ایتمکه چالیشمشدی . فقط روس ملتنده اویله برطاقم کوکلشمش نقیصه‌لر واردی که پترو بونلری ینه ازاله ایده‌میوردی . امور اداره‌ده اخلاقسزلق ، امروقوماندادە کفایتسزلك اولانجه محاذیریله حکم فرماولیوردی.

پترودن اولکی روسیه، حربه آلشـقین دکلدی . پترو ایسـه روسـلری عین زمانده مدنی وجنکاور برملت حالنه کتیرمکه چالیشیور ، فقط عثمانلیلرله حربه کیریشدیکی زمان بوتشبثنك ایلك دوره‌لرنده بولونیوردی (١) .

بوصره‌ده استانبولده جداً عظیم بر فعالیت حکم فرما اولیوردی. بالطه‌جی حضوره قبول ایدیلیور ، کندیسنه طرف پادشاهیدن « سراسره قپلووساده ایکی خلعت الباس ومیاننه برمجوهر شمشیر وبرمجوهر ترکش بند » احسان بیوریلیور ، « قلاویسنه دخی ایکی مجوهر سرغوج » طاقیلیوردی . شیخ الاسلام افندی یه ده « بیاض چوقه یه قپلو برسمور کورك » احسان اولونمشـدی . بواثناده مصر عسکریله آناطولینك صاغ قولی پیاده وسواری عسکری (چارداق) دن (کلیبولی) یه، قصوری ده (اسکدار) دن (بشکطاش) ه کچیور، خاصه اردوسی ده داود پاشادن (ادرنه) یه طوغرو حرکت ایدییوردی .

بالطه‌جی محمد پاشا (ادرنه) ده اردونك یورویش نظامنی ترتیب ایلدیکی زمان سپاهیلرله سلحدارلری پیشداره ویرمشدی. صوکرا، یکیچریلرله برابر قبه وزیرلری وسائر وزرا وبکلربکیلر معیتی افرادی ایله برابر کلیور، یوك آرابه‌لری ایله یوك بارکیرلری و آغرلقلر اردونك کریسنده اوزون برقافله تشکیل ایدییوردی. اردو ، (ایساقچی ـ قارتال) طریقیله (فالچی) یه کلدیکی زمان

---

(١) والیزه‌وسکی ، بویوك پترو ، ص ٥٥٣

بویوك پترو یه حرکات سوق الجیشیه‌ده تماميله تقدم ایتمش بولنیوردی. بو اثناده پترو، معیتی افرادندن ۲۰۰۰۰ کشی‌یی شه‌ره‌مه‌تیه‌فك (شرمتوف) قوماندا سنده جبری یورویشلرله آشاغی طونه‌یه کوندرمش، کندیسی‌ده ایکنجی زوجه‌سی قاته‌رینا (مارط) ودها سائر قادینلرله برابر قسم کلی ایله حرکت ایلمشدی. پترونك شرمه‌تیه‌فی جبری یورویشلرله سوق ایتمکدن مقصدی عثمانلیلرك (طونه) یی کچملرینه وطونه‌ده‌کی خرستیانلرله مسکون اراضی‌یه داخل اولمالرینه مانع اولمقدی. فقط روسلر (یاش) ه داخل اولدقلری زمان ارزاقدن فوق العاده صیقینتی چکمشلردی. حزیرانك یکرمی بشنجی کونی پترو ده (یاش) ه کلمش، مولداو ووییوده‌سی قانته‌میر طرفندن کمال صمیمیتله قبول ایدلمشدی. فقط اولاح ووییوده‌سی ایله مولداوا ووییوده‌سی بیننده موجود خصومت پترونك کندیلرندن استفاده ایتمسنه مانع اولمشدی. رومانیالیلر ایکی یوزلی حرکت ایتمشلر، اقوام سائره‌ده عثمانلیلر طرفنی التزام ایلمشلردی. حتی اولاح بکی آچیقدن آچیغه عثمانلی تابعیتنده بولوندیغنی اثبات ایتمش، همان ۲۰۰۰۰ کشی‌یه یاقین برقوتله پترونك حرکتنه مانع اولمشدی. بونك اوزرینه، پترو هر درلو امداددن، معاونتدن کلیاً محروم بر حالده قالمشدی.

روس اردوسی بوموانع ایله اندیشه‌ناك بولوندیغی صره‌ده بالطه‌جی محمد پاشا پترونك (پروت) نهرندن کچدیکنی. (فالچی) ده اردوکاه قوردیغنی، حتی جنرال شه‌ره‌مه‌تیه‌فك نهر کچیدلرینی

محافظه ایلدیکنی خبر آلمشدی. بو صره‌ده قریم خانی ده یتشمش، اون بیك تاتار عسکری ده آتلرینی نهره صالدیرارق کچمشلردی. حتی کیجه‌لین کمال فعالیتله درت کوپرو انشا ایدلمش، بوتون عثمانلی اردوسی قارشی ساحله صورواینشدی. بو صره‌ده پترو اردوسنك اشغال ایلدیکی موقع پك تهلکه‌لی ایدی. (فالچی) اوواسی غایت باتاق و بازلق بر یر اولمقله برابر اطرافنده‌کی طاغلرك ده تحت حاکمیتنده ایدی. عثمانلیلر بو طاغلری اشغال ایتدکلری تقدیرده روس اردوسی، آرقه‌سنده (پروت) نهری و قارشیسنده ده عثمانلی عسکری اولمق اوزره ایکی مانع آره‌سنده قالاجق، روسلر ایچون هیچ بر چارهٔ خلاص موجود اولامیه‌جقدی. فی الحقیقه بو تهلکه تمامیله ظهور ایتمش، ایکی کون کیجه‌لی کوندوزلی دوام ایدن بر محاربه‌یی متعاقب بویوك پترو پروت نهرینی کچن تاتار عسکری ایله آرقه‌دن، بالطه‌جی محمد پاشا قوماندەسنده‌کی اردو ایله ده جبهه‌دن احاطه ایدلمشدی. پترونك، ۱٤۰۰۰۰ کشی‌یه بالغ اولان عثمانلی اردوسنه قارشی ٦۰۰۰۰ کشیلك بر اردو ایله هر درلو موانع ایچنده مقاومت ایده‌میه‌جکی آپ آشکاردی. پترو، اطرافنی احاطه ایدن عثمانلی عسکرلرینی کوردیکی زمان مأیوس و مضطرب نه یاپه‌جغنی شاشیرمش: «ایشته شمدی قارداشم شارلك پولتاواده اوغرادیغی فلاکتدن دها بویوك بر فلاکته دوچار اولدم.» دیمشدی (۱).

---

(۱) برەنتانو، بویوك پترو، ص ۱۰۱.

بوصره‌ده دمیر باش شارلك معیتی رجالندن قونت پونیا طووسکی‌ده برقاچ پولونیالی و برقاچ اسوه‌جلی ایله برابر بالطه‌جی محمد پاشانك یاننده بولونیور . هپسی‌ده آرتق روس اردوسنك مضمحل وپریشان اولاجغنه قانع اولیوردی. حتی پونیاطووسکی، روس اردوسنك فلاکتنی شارله خبر ویرمش ، اون ایکنجی شارل ، معیتنه قرق قدر ضابط آلارق چارك فلاکت وانهزامنی کمال سرور ایله تماشا ایچون (بندر) دن حرکت ایتمشدی.

روس اردوسی تماماً محاصره آلتنه آلنمشدی. پترو ، اطرافنی احاطه ایدن عثمانلی عسکرلری اورتاسنده هر درلو وسائطدن محروم ، الیم کیجه‌لر کچیریوردی . پترو ، وطننی احیا ایتمك ایچون برچوق فلاکتلره تحمل ایتمش ، فقط شمدی آتیسنك کلیاً محو اولدیغنی دوشونمکه باشلامشدی. احتمالکه شمدی‌یه قدر باشلادیغی وهنوز اکمال ایده‌مدیکی بویوك ایشلر، روسیه‌یه دولتلر آره‌سنده شرفلی برموقع تأمین ایده‌جك تصورلر بر دها اکمال ایدیله‌میه‌جکدی . پترونك اردوسی‌ده ، حیاتی‌ده تهلکه‌ده‌ایدی. روس اردوسی آجلقدن تلف اولاجقدی؛ چونکه آج وبی علاج عسکرلر ، آتلری اولمش سواریلرله عثمانلیلرك یوزبیکی متجاوز اردولرینه قارشی اجرا ایدیله‌جك بر حرکت، پك مذبوحانه اولاجق ، عثمانلی اردوسنك آهنین صفلرینه قارشی ضعیف برضربهٔ تصادمله پریشان ومضمحل

(١) وولته‌ر ، اون ایکنجی شارل ، فصل ٥ .

اولاجقدی . پترو ، وضعیتنك نه درجه مشكل اولدیغنی آكلایور ، تاج وتختدن ، واسع امللردن ، وطنی ایچون قوردیغی پلانلردن بوتون امیدینی كسیوردی . پترو ، عثمانلی صفلری آره‌سندن قاچیرارق (موسقووا) یه كوندردیكی برمكتوبده (١) دوچار اولدیغی حال پریشانی‌یی تماميله تصویر ایدییوردی . پترو ، مكتوبنه شو طرزده باشلایوردی : « ایشته یاكلش فكرلره قاپیلارق هیچ بر جرمم اولمادیغی حالده اردومه درت مثلی فائق بر عثمانلی اردوسی ایله اردوكاهمده محصور بولونیورم . جناب حق هیچ امید ایتمدیكمز برزمانده امدادیمزه یتشمیه جك اولورسه بوراده ارزاقدن كاملاً محروم اولدیغمز ایچون یا پارچه پارچه ایدیله جك ، ویاخود اسیر اولاجغز . شاید عثمانلیلر طرفندن اسیر ایدیلیرسه‌م ، آرتق بنی چاریكز وسه‌نیوریكز عد ایتمیكز . حتی بنم یازم اولدیغنی بیله آكلاسه‌كز ینه طرفمدن هیچ بر امر بكله‌میكز . كندم كلنجیه قدر بكله‌ییكز . شاید بن محو اولور وحقیقةً ده وفات ایتمش اولدیغمی طویارسه‌كز ، اوزمان ایچكزدن اك لیاقتلیسنی بكا خلف انتخاب ایدیكز » . پترو ، اوصره‌ده یكرمی بر یاشنده بولونان اوغلنی چارلقدن اسقاط ایتمك ایستیوردی .

پترو ، صوك دفعه اولارق نومیدانه بر خروج اجراسنه قرار ویرمشدی . حتی آقشام اوزری جنرال شه‌ره‌مه‌تیه‌فی

---

(١) بو مكتوب سرای ایمپراطوریده حفظ ایدلمشدر .

یاننه چاغیرمش . ایرتسی صباح بر خروج حرکتی اجراسنی امر ایتمشدی . صوکرا ، آرابه‌لرندن و آغرلقلرندن عثمانلیلرك استفاده ایتمه‌ملری ایچون بونلرك ده یاقیلماسنی توصیه ایتمشدی . پترو بو امرلری ویردکدن صوکرا عظیم بر یأس ونومیدی ایچنده چادرینه چکلمش : او کیجه همان هیچ کیمسه‌یی یاننه صوقمامشدی .

عثمانلی اردوسنده ظفر وغالبیت حسلری ایچنده بر مسرور مردانه حکم فرما اولدیغی صره‌ده پترونك محصور اردوسنده فلاکت ، اضمحلال ، خرابی علامتلری کوزولیوردی . آغرلقلر وآرابه‌لر بلا اضافه یاقیلیور ، هرکس قیمتدار اشیاسنی طوپراقلره کومیوردی ، عسکرده امیدسزلك ونشئه‌سزلك حکم فرما اولیوردی . بو صره‌ده روسلرك اردولریله برابر کتیردکلری قادینلرك فریادی کندیلرینه بر درجه‌یه قدر مدار تشویق اولیور . هرکس ایرتسی صباح وقوعه کله‌جك مصادمه‌یه انتظار ایدییوردی . فقط پترو اردوسی بو مصادمه‌یه هیچ لزوم کورمه‌مش ، پترونك دلبر متره‌سنك سمیحانه تدبیرلری انلری بیوك بر فلاکتدن خلاص ایتمشدی . او کیجه پترو ، چادرنده مأیوس ومضطرب دوشونورکن پترونك متره‌سی مارط (قاته‌رینا) جنراللرله مذاکره ایتمش ، بو مذاکره‌یه پك زیاده اهمیت ویرمشدی . او صره‌ده ، جاذبهٔ حسنه هرکس جذب ایدن زوجه‌سیله برابر چارك معیتنده بونانلیونلی برازدی . او کیجه‌کی مذاکره‌دی

شو صورتله تصویر ایدییور: «قاته‌رینا، جنرال یانوس، جنرال بارون دوستن وفلامارەشال، خصوصی بر قونفرانس عقد ایتدیلر. هپسی ده، یاره‌لی بولونمسی حسبیله آرابه‌سندن طیشاری چیقامیان بارون دالارنك اطرافنه طوپلاندیلر. اوراده جنرالك آرابه‌سی ایله بارون دوستنك آرابه‌سی اره‌سنده. مادام بوش ده حاضر اولدیغی حالده فلامارەشالك متارکه طلبی ایچون صدر اعظم بر مکتوب یازماسنه قرار ویردیلر.» (١)

پترونی اسارتدن، روسیه‌یی اضمحلال وفلاکتدن قورتاران مارط (قاته‌رینا)، لیوونیالی بر کویلو قیزی ایدی. مارطك پدری معلوم اولمادیغی ایچون محله‌نك پاپاسی تربیه‌ایتمش، اون درت یاشنه کلدکدن صوکراده لوتەر مذهبنه سالك پاپاسلردن غلوق نامنده برینه خدمتجیلك ایتمشدی. اون سکز یاشنده اسوه‌جلی بر نابطله ازدواج ایدن مارط، زوجنك روسلرله وقوع بولان بر محاربه‌ده تلف اولماسی اوزرینه روسلر طرفندن اسیر ایدلمش. اندن صوکرا جنرال باوئه‌رك، مارەشال شه‌ره‌مه‌تیه‌فك ودها صوکراده منچیقوفك الینه کچمشدی. نهایت پترو، منچیقوفك اوینده ویریلن بر ضیافتده مارطك جاذبه حسن وآننه فریفته اولمش. اوصره‌ده زوجه‌سنی ده تطلیق ایتمش اولدیغی ایچون مارطی کندیسنه مترس ایدینمشدی (١٧٠٧).

پترو مترسنك ذکا وافکارینی دائما تقدیر ایتدیکی ایچون اوکیجه جنرالرله برلکده ویردیکی قرارده موافق بولمشدی.

---

(١) خاطرات ١٧١٦، جلد ١، ص ٧٩

ایرتسی صباح شافیروف بر مکتوب یازه‌رق مارطه ویرمش ، مارطه‌ده جاذبهٔ حسن و آننك قوهٔ تسخیرکارانه‌سنه کووه‌نه‌رك بالطه‌جینك جادیرینه کلمشدی . مارط ، بالطه‌جی‌یی « رجالر ونیازلر ، تبسملر وکوز یاشلریله اقناع ایدرك معاهده‌یی امضا ایتمکه راضی ایتدکدن صوکرا » (١) بوتون مجوهراتنی وثروتنی طوپلامش ، حتی ضابطلرندن‌ده اودنج پاره آلارق بو قیمتدار هدیه‌یی بالطه‌جینك کتخداسی عثمان آغایه پترونك بر مکتوبی ایله برابر کوندرمشدی . بالطه‌جی بوکرانبها هدیه‌یی کورر کورمز براز یوموشار کبی اولمش ، حتی غالبانه برطورله : « چار باش وکیلنی کوندرسین ، برچاره‌سنه باقارز ! » جوابنده بولونمشدی . بالطه‌جینك بوتکلیفی اوزرینه درحال شافیروف صدر اعظمك حضورینه هدیه‌لرله کلمش ، بالطه‌جی محمدپاشایی رشوتله الده ایتمکه چالیشمشدی .

بالطه‌جی محمد پاشا شافیروفه اول امرده بوتون اردونك تسلیم اولماسنی تکلیف ایدییور ، شافیروف‌ده بوکا قارشی روس اردوسنك برچاریکه قدر تعرض ایده‌جکنی ، بناءً علیه اردونك اسیر اولمقدنسه صوك نفره وارنجیه قدر تلف اولمنی کوزه آلدیردیغنی سویلیوردی . شافیروفك بو سوزلرینی عثمان آغاده تصدیق ایتمش ، بونك اوزرینه بالطه‌جی آلتی ساعتلك برمتارکه عقد ایدرك بو اثناده شرائط صلحیه‌یی تنظیم ایله مشغول

(١) وولته‌ر ، اون ایکنجی شارل ، فصل .

اولاجغنی سویله‌مشدی . محمد پاشا بو متارکه احکامنه تمامیله رعایت ایلمشدی. حتی متارکه اثناسنده بارکیرلرینه اوت آرامغه کیدن روس اردوسنه منسوب ایکی ایتالیالی‌یی تاتارلرك اسیر ایتدکلرینی خبر آلیر آلماز بونلرك قفالرینی کسدیرمش، ایتالیالیلری‌ده روس اردوکاهنه اعاده ایتدیرمشدی (۱) .

فقط تاتار خانی‌دولت کرای ایله پونیا طووسکی،روسلرله معاهده عقد ایدلمسنی اصلا ارزو ایتمیورلردی . دولت کرای ، صلح عقد ایدلدیکی تقدیرده ، چارك سنوی تاتار خانلرینه‌قرق بیك دوقه ویرمسنی ، عثمانلیلره اهانتی ثابت اولان مولداوا پرنسنك عزلنی طلب ایدییوردی . فقط محمد پاشا ، عثمان آغانك تشویقی‌ایله ، بوسوزلرك هیچ برینه اهمیت ویرمه‌مش ، مصالحه نامه احکامنی ایستدیکی کبی ترتیب ایتدرمشدی.عثمانلیلر ایچون اودرجه بویوك بر منفعت تأمین ایتمین بو مصالحه نامه موجبنجه پترو آزاق قلعه‌سی ایله توابعنی ترك ایده‌جك ، (قامینسقا) ، (صماره) و (طیغان) قلعه‌لرینی ییقه‌جق ، بوندن بویله پوتقال وبراباش قازاقلرینك ایشلرینه مداخله‌ایتمیه‌جکدی. دیکر ماده‌لرده استانبولده چارك سفیر بولوندرمامسنه ، اسرانك مبادله‌سنه ، حکومت عثمانیه‌یه التجا ایدن اون ایکنجی شارلك ایسته‌دیکی کبی مملکتنه‌عودت ایتمسنه ، حتی ایستدکاری‌تقدیرده پترو ایله شارلك مصالحه ایتملرینه ، روسیه ایله دولت عثمانیه‌نك

---

(۱) وولته‌ر ، اون ایکنجی شارل ، فصل ٥ .

فیمابعد دوستانه پاشالرینه متعلق بولونیوردی . دیگر بر ماده‌ده ایسه پترونك كمال سكون ایله رجعت ایده بیلمسی تأمین ایدیلیور وگری چكیله‌جكنه تأمینات اولمق اوزره پیه‌ر شافیروف ایله میشه‌ل پترو ویچ شه‌رەمەتیەف رهن اولارق آلیقونولیوردی . معاهده ، ۲۳ تموز ۱۱۷۱ تاریخنده امضا ایدلمش ، عثمانلیلر بو معاهده احكامنه تماماً رعایت ایدرك روسلرك رجعتنی‌ده تسهیل ایتمشلردی . پترو ، عثمانلیلردن انتقام آلمق حرصیله مغلوب ومنهزم ، مضمحل وپریشان اردوسیله مملكتنه دونركن ، عثمانلیلر معاهده احكامنه رعایت فكریله روس اردوسنه هر درلو تسهیلاتی ارائه ایدییورلر ، ارزاق تدارك ایلیورلر ، آنلری فلاكتدن قورتارمغه چالیشیورلردی .

آرتق بالطه‌جی محمد پاشا استقلال تامنی محافظه ایتمش ، كوردیكی تبسملرك ، آلدیغی هدیه‌لرك تأثیریله بو مضر معاهده‌یی عقد ایلمشدی . عثمانلی اردولری قوصوه ، نیكبولی ، وارنه ومهاج مظفریتلرینك پارلاق نتیجه‌لرینی آنجق (امحا محاربه‌لری) سایه‌سنده احراز ایلدكلری ، دشمنلردن مكافات صلحیه دییه تأویل اولونان هدیه‌لره اصلا تنزل ایتمدكلری حالده بالطه‌جی محمد پاشا حرص ومنفعت تأثیریله بوقاعده‌دن ذهول ایتمش ، وطننه اك نافع اولاجق بر فرصتی — بویوك بر موفقیت تأمین ایدییورم ظنیله — الدن قاچیرمشدی . واقعا بو اثناده عثمانلی اردوسنده علائم ضعف كورولمشدی ؛ فقط روسلرك محرومیت

اون ایکنجی شارل

وپریشانیسنه، روس اردوسنده قوهٔ معنویه‌نك مفقود بولونماسنه قارشی بوضعفدن هیچ برمضرت کوروله‌مزدی. روس اردوسی تماميله پریشـان ایدیلیر، روسیه‌یه قارشی آغر تکلیفلر درمیان اولونابیلیردی. ذاتاً پترو، بالطه‌جی محمد پاشایه شرائط صلحیه‌یی تکلیف ایچون برهیئت کوندردیکی زمان، بوندن اول دولت عثمانیه ایله وقوع بولان حربلرده روسـلرك يد ضبطنه کچمش اولان بوتون قلعه‌لرك تسلیمنه، (لیوونیا)نك ودها سائر ساحلی شهرلرك اسـوه‌جه ترکنه، ایجاب ایدرسه پته‌رسبورغك یرینه (پقوف) ك وحتی روسیه ایچلرنده‌کی سـائر شهرلرك ترکنه، له‌سچینسکینك تکرارموقعنه اقعادایدلمسنه، حکومته تضمینات وذات شاهانه‌یه‌ده هدایا اعطاسنه راضی اولمشدی(١). فقط شافیروف صدراعظم پاشانك غایت خفیف شرائطایله صلحه راضی‌اولدیغنی پترویه خبر ویردیکی زمان پترو صـوك درجه ممنون اولمش، متره‌سی مارطك شو فکر عاقلانه‌سنی صوك درجه تقدیر ایدرك بالآخره کندیسنه (قاته‌رینا) نامیله نکاح ایتمش، حتی برده (سنت قاته‌رین) نشانی ایجاد ایدرك اوزرینه: «وطنه محبت وصداقتی اولانلره» عباره‌سنی یازدیرمشدی (٢).

پروت معاهده‌سی پترو ایچون بك مساعددی. پترونی جنوبدن ضعیف دوشورمك قابل اولدیغی کبی شمالده‌کی فتوحاتنی استرداد

---

(١) والیزه‌وسکی، بویوك پترو، ص٢٦٧

(٢) به‌قکه‌ر، تاریخ عمومی، جلد ٧، ص ١٢٤

واسوه‌جه‌قارشی موقعنی اشکال ایدرك دها آغر شرائط داخلنده عقد مصالحه ایتمك‌ده ممکندی .

فقط بالطه‌جی بورالری نظر اعتباره آلمیور، اساساً نفسنه‌ده اعتماد ایده‌میوردی. حتی روسیه‌نك تکلیف ایتدیکی قلعه‌لرك آلنماسنی برغنیمت عد ایتمش، «بزم استدیکمز قلعه‌لرك هر بری هزار سفر وهزار مشقتلره محتاجدر. حاضر بوقدر زحمت ومشقتسز الیمزه کیررکن بونعمتی بیلمیوب فرصته مغرور اولورسه‌ق نعوذبالله بونك وخامتی چکیله‌جکنده شبهه یوقدر» (۱) فکرینه ذاهب اولمشدی .

*
* *

پترو، اخذ انتقام حرصی ایله وطننه دوندیکی صره‌ده اون ایکنجی شارل عثمانلی اردوکاهنه کلمش ، کندیسنی استقبال ایدن قونت پونیاطووسکیدن بومهم فرصتك غائب ایدلدیکنی خبر آلمشدی. بوحوادث شارلی صوك درجه حدتلندیرمشدی . شارل متهور وپرخلجان طوغرو بالطه‌جینك چادرینه کلمش ، عقد ایتدیکی معاهده‌دن طولایی کندیسنه سرزنشده بولونمشدی. بالطه‌جی محمد پاشا بویوك بر موفقیت احراز ایتدیکنه‌قانع بولوندیغی ایچون شارلك سوزلرینه هیچ اهمیت ویرمه‌مشدی .

حتی شارل بالطه‌جی محمد پاشایه :

— بتون روس اردوسی الکده ایدی، نه‌دن براقدك؟

---

(۱) تاریخ راشد ، ۳٦۱ - تاریخ واصف، ص١٦٤

دیدیکی زمان، بالطه‌جی (العفو زکوة الظفر) ك پك یاکلش تلقی ایتدیکی معناسنی شارله آکلاتمغه چالیشمشدی. صوکرا شارل:

— پکی، بوبویله اولسون. فقط پترو یه غایت آغر تکلیفلرده بولونمق قابل ایکن نیچون بو تکلیفلری درمیان ایتمدك؟ خصوصیله چاری اسیر ایدوب استانبوله کوتورمك ده می الکده دکلدی؟

دیه حدتلی، عصبی طورلرله بالطه‌جی یه صوردیغی زمان بالطه‌جی معنیدار، حیل و دسائسله مملو نظرلرینی شارله عطف ایتمش:

— بن اونی اسیر ایدرسه‌م، مملکتنی صوکرا کیم اداره ایدر؟

دیه جواب ویرمشدی..

ذیل

۱

پروت سفرندن اول شمال حربی اثناسنده روسیه‌نك ممالك عثمانیه‌یه قارشی حرکاتنه مانع اولمق ایچون اوزی والیسی یوسف پاشایه کوندریلن امر :

اوزی والیسی یوسف پاشایه حکم که

سنکی وزیر مشارالیه‌سن. دردولتمدارمه کوندردوکك قائمه‌ده مسقو چاری طرفندن یوزالای قدر آتلولریله بر جنرال رسالت طریقیله نمچه چاساری طرفنه تعیین اولنوب لکن له‌دیاری اختلال اوزره اولمغله جنرال مسفور بغدان ایچندن کتمك اوزره اولدوغی اعلام اولنوب طرف دولت علیه‌مدن استیذان اولنمدین بغدان ایچندن مسفورك ایلچیسی کچمسی امر قبیح ونیجه مفاسدی مستتبع اولمغله من بعد بغدان ایچندن مرورینه رخصت کوسترلمیوب منع اولماغیچون بغدان ویوده‌سنه امر شریفمله تنبیه همایونم اولمغله ایمدی سنکه وزیر مشار الیه‌سن، سندخی بو خصوصه تقید و اهتمام ایله قائمه کش تحریر اولونمق اوزره مسقو طرفندن ایلچیلك طریقیله نمچه چاسارینه

کیده‌جك جنرال نفس الامرده بغدان ایچندن کیتمك صددنده اولورسه رخصت کوسترلیوب منع اولنماسنه دقت واهتمام وبوندنصکره ظهوره کلان کیفیتی‌ده دولتمدارمه عرض واعلام ایلمك بابنده فرمان عالیشانم صادر اولمشدر بیوردومکه

فی اوائل محرم ۱۱۲۱

۲

ینه مذکور مسئله‌یه دائر بغدان وویوداسنه کوندریلن امر:

بغدان ویوده‌سنه حکم که

مسقو چاری طرفندن یوز اللی قدر آتلولریله بر جنرال رسالت طریقیله نمچه چارینه کیتمك اوزره تعیین اولنوب لکن له دیاری اختلال اوزره اولدوغندن جنرال مسفور بغدان ایچندن کیتمك اوزره اولدوغن علی وجه الیقین خبر آلنوب ودولت علیه‌م طرفندن بلا اذن مروری امر قبیح ونیجه مفاسدی مستتبع اولوب وسنکه ویودهٔ مرقومسن، دولت علیه‌م طرفی خبیر اولمدین اولمقوله‌لرك بغدان ایچندن کچوب کیتمسی سکا دخی تهمت عظیم اولمغله تنبیه ایچون اشبو امر شریفم شرفیافتهٔ صادر اولمشدر. ایمدی بوخصوصده کمال بصیرت وانتباه اوزره حرکت ایدوب فی نفس الامر جنرال مسفور بغدان مملکتی ایچندن مرور مراد ایدرسه رخصت کوسترمیوب منع وکیرویه رجعت ایتدیردکدنصکره کیفیتی دردولتمدارمه

اعلام ایلیه‌سن . شویله‌که مسفور جنرال برطریقله بغدان ممالکی ایچندن کچوب کتمك احتمالی اولورسه، سنکه ویوده‌مرقومسن، عزل ایله اکتفا اولنمیوب بلاتردد قتل اولنه‌جغکی مقرر ومحقق بیلوب اکا کوره زیاده بصیرت وانتباه ایله حرکت ایلیه‌سن دیو یازلمشدر .

فی اوائل محرم ۱۱۲۱

٣

(اوزی) طرفلرینك تحکیمی حقنده اوزی والیسی یوسف پاشایه کوندریلن امر :

اوزی والیسی یوسف پاشایه حکم که

اوزی (۱) سرحدلری طرفندن ظهور ایدن بعض اخبار و آثار اقتضاسیله اول طرفلرده بر مقدار عسکر بولنماسی لازمهٔ حزم واحتیاطدن اولمغله اوزی ایالتنده واقع سنجاقلرك عموماً زعما وارباب تیماری آلای بکیلریله سنکه وزیر مشارالیه‌سن ، معیت صوابدیدك ایله خدمتده بولنمق اوزره‌یانکه مأمور اولاندن ماعدا روم ایلی والیسی وزیرم اسماعیل پاشا مکمل ومرتب قپوسی خلقی ایله روم‌ایلی ایالتنده واقع الویه‌دن بوندن اقدم قلعه تعمیرینه تعیین اولنان ایلبصان و آولونیه واوخری ودلوینه

(۱) اوزی = دینیه‌ستر نهری، اوزی قلعه‌سی = اوچاقوف قلعه‌سی .

سنجاقلرندن ماعداسنك آلای بکیلری بالجمله زعما وارباب تیماریله
بر کون اول (بندر) صحراسنه واروب اندن ضرب خیام آرام
وبعون‌اه ملك العلام قلعهٔ مرقومه‌نك وحوالیسنك محافظه‌سنه
وسایر اقتضا ایدن خدمات علیه‌مده تشریك موافقت ایله بذل
وسعی وقدرت ایلریچون روم ایلی والیسی وزیر مشارالیه‌و آلای
بکیلری دخی باشقه باشقه امر شریفمله تنبیه وبر کون اول آلای
بکیلریله زعما وارباب تیماری اولرندن ویرلرندن اخراج ومحل
مأموره تسییرلریچون طرف مقدم مباشرلر تعیین اولنمغله
انشاءاه تعالی وجه مشروح اوزره مأمور اولان عسکر اول
(بندر) صحراسنه وصوللرنده بعونه تعالی قلعهٔ مرقومه‌نك
وحوالیسنك محافظه وسائر اقتضا ایدن خدمات علیه‌مده
مقتضای وقت وحاله کوره حرکت ولازم کلن خدمات علیه‌مده
کرکی کبی اتمام وکالته بذل وسعی وقدرت ایلیوب واکر قریم
طرفندن‌واکرسایراول طرفلرده واقع سرحدلرده بعض محللره
عسکر کوندرمك اقتضا ایدرسه شئونات کونیه‌دن ظهور ایدن
حوادثی کون مقتضای وقت وحاله مناسب وجه ایله عسکر
کوندروب الحاصل اول طرفلرده کافهٔ اموری سنك رأی
رزینکه تعلیق واحاله اولنمغله سنده مأمول ومنتظر اولدیغی
وجه اوزره هر خصوصده کمال بصیرت وانتباه ایله حرکت
واظهار لوازم غیرت وحمیت ایدوب مآثر حمیده ومساعیٔ

پسندیده وجوده کتیرمکه اهتمام تام ایلك بابنده فرمان عالیشانم صادر اولمشدر . بیوردومکه

فی اواخر د ۱۱۲۱

٤

اون ایکنجی شارل (آق صو) دن کچرکن کندیسندن زیاده پاره طلب ایدرك شارلك کچمسنی تأخیر ایتدیکندن طولایی عبدالرحمن پاشانك مجازات ایدلسی ایچون اوزی والیسنه کوندریلن امر :

اوزی والیسی وزیر یوسف پاشایه حکم که

مختار الملة الفخام المسیحیه ، مصلح مصالح جماهیر الطائفه ‌اسوج قرالی ختمت عواقبه بالخیر ایله مسقو چاری بیننده (بالتاق) (۱) نام محلده واقع اولان معرکه‌ده بامر اللّه تعالی قرال مشارالیهه انهزام عارض اولمغله ملاذ سلاطین جهان وملجای خواقین دوران اولان سایهٔ دولت علیه ومظلهٔ سلطنت سنیه‌مه التجاقصدیله اول طرفلرده واقع سرحد منصورم حدودنده (آق صو) (۲) معبرلرنده روس چیدلری نام محلده نهر مزبوری بروطرفه عبور واوزی قلعه‌سی آلتنه کلیرکن اوزی قلعه‌سی محافظه‌سنه مأمور اولان عبدالرحمان پاشا خیانت فطرت وجرأت خلقت حسبیله اسوجلودن کچید آقچه‌سی نامیله بیك آلتون آلوب وبوندن ماعدا طائفهٔ

---

(۱) پولتاوا ، بالتوه .

(۲) بوغ نهری .

مرقومه‌نك رجالندن یدی سکز نفر اسوجلوبی کندوسی وینه رجالدن ایکی نفرلریله برعورتی دخی کتخداسی اخذ وپانلرنده آلیقویوب بوکونه اطوار شنیعه و حرکات فضیحه‌یه اجتسار ایتدوکی علی وجه الیقین خبر آلنوب زیر جناح رأفت خسروانه‌مه التجا نیتیله حدود سرحد منصوره‌مه داخل اولنلر حمایهٔ مراحم وایهٔ پادشاهانه‌م ایله محمی اوله کلدوکی معلوم عالمیان ومستغنی عن البیان اولمغله قرال مشارالیه حقنده دخی لوازم مهما (نداری)(١) نوازی ومراسم خاطرسازی‌یه کماینبغی مراعات اولنمق لازم ایکن پاشای مذکورك بوکونه ظهور ایدن اوضاع ناهموارینك سزاسنه کوره ترتیب جزاسی لازم کلمکین مذکور محافظهٔ مزبوره‌دن رفع وسابقا آطه قلعه‌سی محافظه‌سنده اولان امیر امراء الکرام حق دامه اقباله اوزی قلعه‌سی محافظه‌سنه امر شریفمله تعیین اولنمغله ایمدی سنکی وزیر مشارالیه‌سن ، امر شریفم سکا واصل اولدوغنده مزبور عبدالرحمان پاشایی وکتخداسنی (بندر) ه احضار واسوجلودن کچید آقچه‌سی نامیله آلدوغی بیك آلتونی بالتمام تحصیل ایدوب واکر کندوسنك واکر کتخداسنك طائفهٔ مرقومه‌سنك ذکور واناثندن اخذ وپانلرنده آلیقویدقلری اسوجلو نه‌مقدار ایسه انلری دخی یدلرندن نزع وتحصیل واسوج قرالی طرفنه تسلیم اولندقدن صکره مزبور عبدالرحمان پاشایی وکتخداسنی (بندر) قلعه‌سنده

(١) بورای اولا بویله یازلمش ، صوکره‌دن دوزه‌لتلمشدر .

محکم قلعه‌بند ایدوب بعده حقلرنده توجهاله امرشریفم صادر اولورسه موجبیله عمل ایلیه‌سن دیو یازلمشدر. بیوردم‌که .

فی اواخر و ۱۱۲۱

استانبوله کلمامك اوزره اطلاق اولنمشدر .

فی اوائل ذالحجه ۱۱۲۱

ه

اون ایکنجی شارلك ممالك عثمانیه‌یه التجاسی اوزرینه روسیه‌نك التماسیله عقد اولونان مصالحه حقنده اوزی والیسنه کوندریلن تبلیغنامه :

اوزی والیسی یوسف پاشایه حکم که

بوندن اقدم مسقو چاری ایله اسوج قرالی بیننده واقع اولان معرکه‌دن اول وصکره چارمشارالیه طرفندن دردولتمدارمه بر قاچ قطعه نامه کلوب مفهومنده جنت مکان فردوس آشیان مرحوم ومغفرت نشان قرنداشم سلطان مصطفی خان اسکنه‌الله تعالی فی بحرالجنان زمانلرنده بیك یوزاون ایکی سنه‌سی محرمنك یکرمی آلتنجی کوننده اوتوزسنه مدت ایله عقد صلح اولنوب لکن تخت عالی بخت اوزره جلوس همایون شوکتمقرونم وقوعندن برو تعاقب موانع حسبیله دولت علیه‌م ایله دوستلق اوزره اولان سائر ملوك نصارانك رأیلری اوزره تجدید صلح مراسمنی ادایه فرصت بولمیوب تأخیره قالدوغندن اعتذارونیت خالصه‌لر اظهاریله صلحك تجدیدینی التماس و آستانهٔ سعادتمداریمه

الچیسنه بو خصوص ایچون رخصت کامله ویردوکنی دخی نامه‌سنده اعلام ایدوب وچار مشارالیه بو وجه ایله مصالحه‌ رغبت وتجدیدینی رجا ایتمشیکن ردینه مساغ شرعی جائز اولمامغله الچیء مسفور ایله کرکی کبی مکالمه ایتدرلدکدنصکره قرنداشم مرحوم مشار الیه زماننده ویریلان عهدنامه‌نك جملهٔ شروط وقیودی ومواثق وعهودی ایله بلا تغییر وتبدیل طرف همایونمدن دخی اول عهدنامه تجدید والچیء مسفوره تسلیم اولندوغندن غیری چار مشارالیهه نامهٔ همایون سعادتمقرونم دخی شرف صدور اولمغله مابینده صلح وصلاح منعقد اولوب وبو مصالحهٔ لازم المسالمه‌نك جملهٔ شرایطی دولت علیه‌م طرفندن مرعی وکافهٔ ضوابط وروابطی اسباب نقایصدن محمی اولمسی اجل مهام دولت علیه والزم لوازم سلطنت سنیه‌مدن اولمغله لوازم مصالحه‌ کماینبغی حفظ وصیانت اولنمغیچون جناب امارت مآب ایالت نصاب وزیر مشارالیه‌سن ، امر شریفم وصولنده منوال مشروح اوزره قرنداشم مرحوم مشارالیه زمانلرنده چار مشارالیه ایله دولت علیه‌م بیننده واقع اولان صلح وصلاح طرف همایونمدن دخی تجدید اولنوب عهدنامهٔ همایون ویرلمکله بو مصالحهٔ لازم المحافظه‌نك شروط وقیودینه رعایته اولکندن زیاده اهتمام لازم اولمغین بو خصوصه کمال اهتمام ایله قیام واول سرحد منصوره‌ده تنبیهی لازم اولنلره کرکی کبی تنبیه وتأکید واعلان واشاعه ایدوب دولت علیه‌م ایله چار مشارالیه بیننده تجدید

وتأكيد اولنان مصالحه‌نك شروط وقيودنى على الدوام رعايت واسباب نقايصندن حفظ وصيانت ايدوب خلاف عهدنامهٔ همايون بر وضع وحالت ظهور ايتمامك اوزره كمال بصيرت ايله دقت وبذل وسع وقدرت ايليه‌سن. شويله كه شروط مصالحه‌يه مخالف اول سرحدده برادنا حركت ظهوره كلمك احتمالى اولور ايسه سؤال وجوابى طرفكزه عائد اولمغله بروجه ايله عذروجوابك اصغا اولنميه‌جغنى مقرر ومحقق بيلوب اكا كوره دائما تقيدتام وسعى و اهتمام ايلمكلك بابنده فرمان عاليشانم صادر اولمشدر. بيوردومكه

فى اواخر د ١١٢١

برصورتى : اوزى محافظه‌سنده اولان وزير اسماعيل پاشايه - برصورتى : قلعهٔ جديد محافظى وزير محمد پاشايه - بر صورتى : كفه بكلر بكيسى مرتضى پاشايه.

٦

رقه واليسى يوسف پاشادن تداركات سفريه اثناسنده امداديه طلبى ايچون كوندريلن امرنامه :

رقه واليسى وزير يوسف پاشايه حكم كه

اشبو سنهٔ مباركه‌ده واقع سفر همايون نصرت مقرونمه مأمور اولان عساكرظفرشعارم ايچون اقتضا ايدن مواجبلرى وايالتلرنده لازم كلان دخانيه‌لرى واوجاقلرك تسليمى ولوندلرك

علوفه و بخششلری و تعییناتو سائر مالزمه‌لری و مهماتوجبخانه‌لری وطوبخانه‌نك اقتضا ایدن قصور مهارتلریچون زیاده خزینه‌لازم اولوب و سنین سابقه‌ده واقع اولان ایالت متصرفلری اولان وزرای عظامدن منصبلرینه عائد مصارف سفریه اولمدوغندن امدادیه اولمق اوزره سفر همایون مهماتنه صرف اولنمق ایچون برر مقدار آقچه تسلیم خزینهٔ عامره ایده‌کلدکلری روزنامچهٔ همایون دفترلرنده مسطور ومعین اولدوغنه بناءً سنکی وزیر مشار الیه‌سن ، اشبو سفر همایونم ایچون امدادیه اولمق اوزره سندن دخی قرق کیسه آقچه مطلوب و بركون مقدم تحصیلنه فرمانم اولوب و خصوص مزبور ایچون . . . مباشر تعیین و ارسال اولنمشدر ایمدی امر شریفم واردیغی کبی اصلا بر درلو عذر وعلت ایراد اولنمیوب فرمانم اولدوغی اوزره اشبو سفرهمایونم ایچون مطلوب اولان قرق کیسه آقچه‌یی تعجیل علی التعجیل تدارك ومباشر مومی الیه معرفتیله بركون اول آستانهٔ سعادتمه ارسال و خزینهٔ عامره‌مه تسلیم ایتدیرمك بابنده فرمان عالیشانم صادر اولمشدر . بیوردومکه

اواخرزا ١١٢٣

٧

سفر بركات حركاتك اجراسی ایچون والیلره كوندریلن امرنامه‌لردن روم ایلی والیسنه كوندریلن امر :

روم ايلى واليسى وزير عبدى پاشايه حكم كه

بتوفيقه تعالى بالذات جناب خلافتمابم اول بهار خجسته آثارده عساكر منصورەم ايله مسقوسفرينه توجه وعزيمت همايونم مصمم ومقرر اولوب وسنكى وزير مشار اليه سن ، سنك دخى جنك وحربه يرار تام السلاح وتوانا بيك نفر قپوك خلقى وسوارى آدملركله وايالت روم ايلينك عموماً زعما وارباب تيمار وآلاى بكلريله روز حضرده (ايساقچى) صحراسنده اردوى همايونمه ملحق ملاقى اولمق اوزره مأمور اولمشيدك . الحالة هذه حركت همايونم قريب اولوب وسنك دخى مقدما وحالا مأمور اولدوغك اوزره وقت مرقومده محل مزبورده معسكر نصرت اثرمده بولنماك اهم والزم اولمغله ايمدى اشبو امر واجب الامتثالم وصولنده تأخير وتوقف ايتميوب مقدما وحالا مأمور اولدوغك اوزره جنك وضربه يرار تام السلاح كزيده وتوانا بيك نفر قپوك خلقى وسوارى آدملرك وعموماً ايالتك عسكريله وقتيله قالقوب بونلرده مكث وآرام ايتميوب ممكن اولدوغى مرتبه مسارعت ايدرك انشاءالله تعالى روزحضرده (ايساقچى) صحراسنده اردوى همايونمه ملحق ملاقى اولمغه اقدام واهتمام ايليه سن . شايد وقت مزبورده (ايساقچى) صحراسنده معكسر نصرت اثرم ملحق وملاقى اوليه جق اولور ايسك اصلا بر درلو عذر وجوابك اصغا اولنميوب انقضاى مدت حياتكه باعث اوله جق عقوبت فجيعه لريله معاتب اوله جغكى امر مقرر بيلوب اكا كوره زياده بصيرت وانتباه ايله حركت واثناى راهده رعايا

ویرایه مجاناً زاد وذخیره تکلیفی سائر بهانه‌لرایله خلاف شرع شریف بردرلو تعدی وتجاوزدن بغایت احتراز واجتناب ایلمك بابنده فرمان عالیشانم صادراولمشدر بیوردومکه .

فی اوائل ص ١١٢٣

٨

بالطه‌جی محمدپاشاایله بویوك پترو اره‌سنده عقداولنان مصالحه‌نامه صورتی :

حالا بتوفیق الله الملك العلام عساکر نصرت انجام نهرپروت کنارنده مسقو چارینی بالجمله مسقو عسکریله محاصره ومقابله ومقاتله ایله تضییق ایلدکلرنده بلطفه الکریم وفضله العمیم چار مرقوم مصالحه‌یه مراجعت ایدوب وطرفندن صلحه طالب اولدقلرنده صلح وصلاحك قیود وشروطی بووجه اوزره معقود ومربوط اولمشدرکه :

(آزاق) قلعه‌سی نیجه آلنمش ایسه کالاول اراضی وسائر تمامیله طرف دولت علیه‌یه تسلیم اولنه و (طیغان) و (قمانکه) و (صمار) و (ماغده) و (یکی قلعه) سی کلیت ایله هدم اولنه و (قمانکه) نك ایچنده اولان طوب وجبه‌خانه‌سی بالکلیه دولت علیه طرفنه تسلیم ایلیه وفیمابعد محل مرقومده طرفیندن قلعه بنا اولنمامق اوزره ولهلویه واکاتابع اولان براباش ویوتقالویه (١)

---

(١) پوتقول

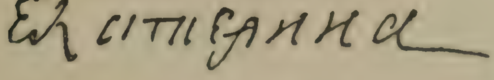

برنجی قاته‌رینا وامضاسی

وقریم خانی اولان سعادتلو دولتکرای خان حضرتلری طرفنه
تابع اولان قزاقلره من بعد مداخله اولنمیوب اوتهدن برو نیجه
ایسه بتون اول یردن ال چکوب وبعد الیوم قرهدن ممالك محروسهیه
تجارت ایله کلوب وکیدن بازرکانلرندن ماعدا استانبولده ایلچی
نامنه طرفلرندن کمسنه اقامت ایتمیوب وبوندن اقدم وحالا اولان
مسلمان اسیرلری هر نه مقدار ایسه کیرو دولت علیه طرفنه تسلیم
اولنمق اوزره واسوج قرالی دولت علیهنك زیر جناح عنایتنه التجا
ایتمکله بعد الیوم اسوج قرالنك کندو مملکتنه امن وسلامت ایله
کتمسنه قطعا طرفلرندن ممانعت وتعرض اولنمیوب مابینلرنده
توفیق ورخاو اتحاد بولنور ایسه مصالحه ایلیهلر وفیمابعد دولت
علیه طرفندن مسقولویه وانك طرفندن دخی ممالك محروسهیه
منسوب اولان رعایا وبرایا وسائرلرینه بردرلو تعدی وتجاوز اولنمامق
شروط وعهودی ایله سبقت ایدن کستاخانه حرکتلرندن اغماض
عین بیورلمق اوزره شوکتلو عظمتلو عنایتلو پادشاهمزك کمال
فضل وکرم ملوکانهلرندن رجا ونیاز اولنوب منوال مشروع
اوزره آستانهٔ سعادتده انشاالله تعالی عهد ومیثاق بغلنمق وطرفینه
صورت ویرلمك اوزره وکالت مطلقهمز حسبیله تمسك تحریر
اولنوب طرفلرینه ویرلمشدر وچار مرقوم طرفندن درون تمسکده
مذکور اولان شروط وقیود اجراسی ایچون رهنلر وطرفیندن
تمسکلر آلنوب ویرلدکدن صوکره عسکرلری طوغری یوللر ایله
مملکتنه کیتمسنه کرك عساکر منصوره وکرك طوایف تاتار

وسائره‌لرندن برفرد ممانعت ومداخله ایلیوب وذکر اولنان ماده‌لر تسلیم اولنوب طرفیندن عهدنامه‌لر اوقنوب ویرلدکدن صوکره چار مزبور طرفندن مأموراً رهن اولمق اوزره اردوی همایون نصرت‌مقرونه کلوب چارك محرم اسراری قدوة اعیان الله المسیحیه بارون قانجلادو پترو شافرو (١) وشرمت اوغلنك اوغلی جنرال میخایل ولدپتروس (٢) ختمت عواقبهما بالخیر، اتمام خدمت ایلدکدنصکره بلاتأخیر مملکتلرینه کتمه‌لرینه دولت علیه طرفندن اذن ورخصت ویرلمك اوزره اشبو محله شرح ویرلدی. تحریراً فی الیوم السادس من شهر جمادی الاخر سنه ثلث وعشرین ومائه والف (٢٣ تموز، ١٧١١)

٩

دولت عثمانیه ایله روسیه حکومتی بیننده پروت مظفریتنی متعاقب بویوك پترونك مرخصلری ایله دولت عثمانیه مرخصلری ارهسنده ١١٢٥ شوالی اواسطنده (ادرنه) ده عقد اولونان معاهده‌نك صورتیدر:

برنجی ماده — مسقو چاری له ایچندن عسکرینی تاریخ تمسکدن ایکی آیه دکین اخراج ایلیه. له ایچنده مسقو عسکرندن کمسنه قالمیه. وبومواددك امضاسندن اول یاخود صکره عسکر مسقورك علوفه‌سنی بن قطع ایتدم، بنم عسکرم دکلدر. دیو قالملرینه

(١) پیه‌رشافیروف.

(٢) شرمه‌تیه‌فك حفیدی میشه‌ل بوریس.

علت وبهانه ايتميوب البته ايكى آيه دكين له‌يچندن اخراج ايليه ولهلونك امورينه قارشميه وبردرلو بهانه ايله عسكرن بوندن صكره له مملكتنه كوندرميوب له مملكتندن كليت ايله ال‌چكه وبومراتبه‌يه امداد ايتمك طريقيله‌دخى لهدن ولهه‌متعلق طپراقدن كچميه‌ومسقوچارى وعسكرى بومراتبه‌دن عودت ايتمك استدكده انجق بردفعه جمله‌سى له حدوديناك اوته كنارندن مسقو مملكتنه كچوب وبردخى له ايچندن بومراتبه‌يه كچميه . لكن اسوج قرالى ياخود عسكرى له مملكتنه كيروب ولهلويى مسقولرك عليهنه تحريك واضلال ايدرسه ولهلو اسوج قرالى ايله اتفاق اوزره اولوب بو وجه اوزره دشمنلرك جنكه ظاهر ومتعين اولديغى بر له مسقو عسكرى له ايچنه كيرمك ودشمنلرينك اوزرينه عداوت اجرا ايتمك جائز اوله وبو خصوصى دولت عليه نقض عهده حمل ايليه وبو ذكر اولنان سبب ايله اسوج قرالى ايله مسقو چارى بيننده له مملكتنده محاربه واقع اولورسه بعدالمحاربه اسوج قرالى عسكريله له مملكتندن چيقوب كيتدكده مسقو چارى دخى له مملكتنده توقف ايتميوب بتون عسكريله‌چيقوب كيده وبر طريقله له مملكتنده مسقو عسكرندن كمسنه قالميه واسوج قرالى دولت عليه‌نك اعانتى ودوستلغى ايله له مملكتى ايچندن كندو مملكتنه مرور ايدركن بو بهانه ايله مسقوچارى ياخود عسكرى له ايچنه كيرميه .

ايكنجى ماده — اسوج قرالى دولت هرنه زمانده وهر

نه یولده کوندرمك مراد ایدرسه کوندره . مدت ویول تعیین اولنمیه واکر قرال مشارالیهی دولت علیه مسقو مملکتی ایچندن کوندرر ایسه ولایتنه واروب واصل اولنجیه‌دکین اکر کندوسی واکر عسکرندن واکر دولت علیه طرفندن یاننه قوشیلان عسکردن مسقولویه ومسقو مملکتلرینه آشکاره وکیزلو بردرلو ضرر وزیان واقع اولمیه وکذلك اسوج قرالی کیدر ایکن ولایتنه واروب واصل اولنجیه‌دکین قرال مشارالیهه وعسکرینه ویاننه تعیین اولنان دولت علیه عسکرینه مسقوچاری طرفندن ومسقولودن وچار مشارالیهه تابع اولنلردن کیزلو و آشکاره بر درلو ضرر وزیان ایرشمیه . امین وسالم کیدهلر وکذلك اسوج قرالی ولایتنه واروب واصل اولدقدن صوکره اوته‌دن دولت علیه عسکری دونوب کلورکن دخی مسقولودن ومسقو چارینه تابع اولنلردن اکر کیزلو واکر آشکاره بر درلو ضرر وزیان ایرشمیوب امین وسالم کله‌لر .

اوچنجی ماده — اوزی صوینك اوته طرفنده اولان قزاقلر مملکتلریله وقلعه‌لریله مسقو چارینك تصرفنده اولمغله ینه کالاول تصرفنده قاله ونهر مزبورك برو طرفنده اولان کیو (١) قلعه‌سی واکا تابع اولان بلنقه‌لر (کیو) قلعه‌سنك قدیمی سنوریله مرحوم ومغفورله سلطان محمدخان حضرتلری زماننده تحدید اولندوغی اوزره چار مشارالیهك تحت حکومتنده

(١) کیه‌ف .

اوله وبونلرك ماعداسندن اوزی صوينك برو طرفندن مسقو
چاری آلچكه ونهرمز بورك برو يقه‌سنه اتصالی اولان (سيه‌جه)
نام جزيره‌دن دخی مسقوچاری طرفنده قالان قزاق طائفه‌سی
آشكاره وكيزلو قريم طرفنه وسائر دولت عليه‌يه تابع اولان
بلاد اسلاميه اهاليسنه صلح وصلاحه مغاير بر درلو ايصال
خسارت ايليوب وضرر وزيان ايرشديرميه‌لر واكر خلاف صلح
وصلاح حركتلری اولورايسه مسقوچاری انلر مسقولی دكلدر،
قزاق طائفه‌سيدر ديو بهانه ايتميوب حقلرندن كله وبو مقوله
تصديلرين دفع ايليه وكذلك تاتارطائفه‌سی دولت‌عليه طرفنده
اولان قزاقلر دخی مسقوليه ومسقو طرفنده قالان قزاقلره
خلاف صلح وصلاح بر درلو ضرر وزيان ايرشديرميوب صلح
وصلاحه مغاير حركتلری اولورسه دولت‌عليه‌دن حقلرندن كلنه .

دردنجی ماده — آزاق قلعه‌سی دولت عليه‌نك سنوری
اوجنده وچركس كرمان قلعه‌سی دخی مسقو چارينك سنوری
اوجنده واقع سرحد قلعه‌لری اولوب بو ايكی قلعه‌لرك بيننده
قلعه احداثی اختلاله باعث وضع فاسد اولمغله ذكر اولنان قلعه‌لرك
بيننده ايكی طرفدن دخی قلعه ياپلميه ومقدما آزاق قلعه‌سنك
دولت عليه‌يه تسليمی وطيغانك هدمی اثناسنده مهمات وضعی
ايچون چركس كرمان قلعه‌سيله آزاق قلعه‌سی بيننده چركس
كرمان طوپراغی اوزرينه احداث اولنان قلعه وقلعه مثللو بنا
درت آيه دكين هدم اولنه ديو يوسف پاشا تمسكنده شرط

اولنمغله اگر شمدی‌یه دکین بو شرط کلیت ایله اجرا اولنمامش ایسه بلا تأخیر کلیت ایله اجرا اولنه ، لکن آزاق قلعه‌سی دولت علیه طرفنه ردوتسلیم اولنه‌جغی و قتلرده قلعه‌هدم اولنمش وذکر اولنان قلعهٔ مهدومه یرینك آزاق قلعه‌سیله بیننده (تن) صویندن غیری فاصله‌سی اولمیوب آزاق قلعه‌سنه تابع اولان قلعه‌لردن اولمغله دولت علیه اول قلعه‌نك یرینه قلعه یاپمق مراد ایدرسه بنا اولنه .

بشنجی ماده — آزاق قلعه‌سی نیجه آلنمش ایسه کاالاول اراضی وسائر تماتیله تسلیم اولنه‌دیو واقع اولان مصالحه تمسکنده مسطور اولوب وقلعهٔ مزبوره مسقوطرفندن اندوغی زمانده ایچنده آلتمش عدد توج طوپلری وارایکن قلعهٔ مزبوره بودفعه‌دولت علیه‌م طرفندن تسلیم اولندقده ذکر اولنان توج طوپلر قلعهٔ مزبوره‌ده آلیقونیوب یرینه تیمور طوپلر قالمغله ذکر اولنان آلتمش توج طوپلر ظهوره کتورلیوب دولت علیه‌م طرفنه اعاده اولنمق ایچون چار مشارالیه طرفندن کمال دقت واهتمام ایله تفتیش وتفحص اولنوب وحاضر بولنان طوپلر بلا تردد چار طرفندن دولت علیه‌مه تسلیم اولنه وحاضر بولنمیانلرك قیمت مثللری طرف دولت علیه‌مه ادا اولنه وسالف الذکر طوپلرك عینی ویاخود قیمت مثللری ویرلدکده توج طوپلرك یرینه قالان تیمورطوپلر مسقوچاری طرفنه‌ویریله .

(١) دون نهری .

آلتنجی ماده — بغدان حدودنده واقع اولان مصالحه عقبنده مسقوف (قمانکه) قلعه‌سی وصمار دماغنده اولان یکی قلعه‌سی هدم اولنوب وفیمابعد یرینه طرفیندن قلعه بنا اولنمامق شرط اولنمغله ینه اول شرطه رعایت اولنوب ایکی طرفدن دخی اول محللرده قلعه بنا اولنمیه .

یدنجی ماده — ارل ایله صمار صوینك نهر اوزی‌یه قوشدیغی محلدن ذکر اولنان صولرك راست اورته‌سیله باشلرینه وارنجه حدود قطع اولنوب صمار طرفی دولت علیه‌نك زیر حکومتنده اوله واول یرلرده دولت علیه طرفندن قلعه وحصار وپلنقه بنا اولنمیه وارل طرفی مسقو چارینك زیر حکومتنده اوله وکذلك چار طرفندن دخی اول یرلرده مجدداً قلعه وحصار وپلنقه بنا اولنمیه ومقدما نهر پروت کنارنده دولت علیه‌م ایله مسقو چاری بیننده عقد اولنان صلحده آزاق قلعه‌سی نیجه آلنمش ایسه کالاول اراضی وسائر تماتیله طرف دولت علیه‌مه تسلیم اولنه دیو مسطور اولمغله ذکر اولنان ارل وصمار صولرینك باشلرنده (تن) صوینه وآزاغه وارنجه مابینده اولان اراضی آزاق قلعه‌سی مسقو النه کیرمزدن اول دولت علیه‌نك ضبطنده ایکن نوجهله محدود ونه طرفدن تصرف اولنه کلمش ایسه حالت قدیمه‌سی اوزره قاله . آنجق اول یرلرده قلعه وپلنقه وار ایسه حالا هر کیمك ضبطنده بولنور ایسه اولکی حال اوزره انك ضبطنده قاله وموبش یانلرنده اولان یوردلری علی حاله قاله .

سکزنجی ماده — مسقو چارینه تابع کرك مسقو وکرك قزاق وغیریلر آزاق وقریم وسائر سرحد اسلامیه رعایاسنه بر درلو تصدی وتجاوزایتمیوب واسیر آلمیوب وطوار سورمیه‌لر وگیزلو وآشکاره بر فرده ضرر وگزند ایرشدیرمیوب وبومقوله شقاوتله تجاوزدن وبر درلو تعدیدن محکم منع اولنه‌لر . شرایط صلحه مغایر اوضاع واطوارلری ظاهر اولدقده آشکاره محکم حقلرندن گلنه . دولت علیه‌م طرفندن دخی قریم خانلرینه وقلغای ونورالدینلرینه وغیر سلطانلره وطوائف تاتاره وسائر سرحد حاکملری وضابطلرینه تنبیه اولنه‌که انلردن دخی مسقو چارینه ورعایاسنه وممکتلرینه آز چوق عسکر ایله وارلیوب وتعدی وتجاوز ایتیوب واسیر آلمیوب وطوارلرن سورمیوب وگیزلو وآشکاره ضرر وزیان ایرشدیرمیه‌لر وبر درلو رنجیده ورمیده ایتمیه‌لر وبو مقوله صلح وصلاحه مغایر ایشده بولنانلرك خبری الندقده حمایه اولنمیوب جرملرینه گوره مقتضای عدل وشرع اوزره حقلرندن گلنه وطرفیندن بومقوله تعدیات حسبیله نزاع واقع اولدقده قریم خانلری وسرعسکر اولان سلطانلر وطرفینك سرحد حاکملری وضابطلری حق وعدل اوزره گوروب احقاق حق اولنوب طرفیندن شرایط صلح وصلاحه رعایت اولنه‌رق بو مقوله اختلالی دفع ایده‌لر وطرفینك سرحد حاکملری وضابطلری فصل ایده‌مدکلری ایشلر ظهور ایدرسه

آستانه‌یه حواله ایلیه‌لر . بومقوله نزاع ممکن مرتبه مدت قلیله‌ده کوریلوب فصلنده اهمال وتأخیر اولنمیه .

طقوزنجی ماده ــ اکر قالموق طائفه‌سی دولت علیه‌مه تابع قریم خلقنه وقریمه تابع چرکس ونوغایلویه دشمنلك ایدوب ضرر وزیان ایدرسه اولمقوله قالموقلرك ایچنده مسقولودن ومسقوه تابع اولنلردن بر فرد بولنمیه وکذلك قریملودن وسایر طوائف تاتاردن دخی قالموق بهانه‌سیله مسقولویه ومسقو مملکتنه ضرر وزیان ایرشدیرمیه‌لر وطرفیندن بو مقوله ضرر وزیان واقع اولدقده ایکی طرفدن دخی اولمقوله یرامازلرك حقندن کلنوب محکم ضبط اولنه‌لر وطرفیندن آلنان اسیر وحیوانات رداولنه .

اوننجی ماده ــ دولت علیه طرفندن قریملویه متعلق ایراد اولنان مطالبه احوالیچون رخصتمز اولمیوب وهنوز بو خصوصده چارك مرادی معلوممز اولمامغله سائر وقتده سویلشیلوب طرفینك رضالریله رضالشیله .

اون برنجی ماده ــ تاریخ تمسکدن متوالیاً یکرمی بش سنه تمامنه دکین بو مصالحه‌یه مدت تعیین اولنوب ومدت مصالحه وزمان مسالمه‌ده بالاده تفصیل اولنان شرایط صلح وصلاح طرفیندن کمال اهتمام ایله مرعی طوتیله واکر مدت مزبوره‌ده منقضیه اولمدین صلحك امتدادی مراد اولنور ایسه طرفین رضالریله مد اولنه وبو عقد اولنان صلح وصلاح چار مشار الیهك

معلومی اولدقده قبولی مشعر نامه‌سیله طرف دولت علیه‌مدن عقدنامه آلمغیچون چارطرفندن معتبر ألچی تعیین اولنه وصلح صلاح استقرار بولدیغی کونکه تاریخ هجرت نبویه‌دن بیك یوز یکرمی بش سنه‌سی ماه جمادی‌الاخرینك اوچنجی کونیدر ، تاریخ مزبوردن طقسان کون تمامنه دکین الچی کلوب در دولتمدارمه واصل اوله وکلن الچی مومی‌الیهما مرخص رهنلر ایله معاً عهدنامهٔ همایون آله‌لر وبو تمسکده مسطور اولان مراددن ماعدا طرفینه نافع وخیرلو بعض ماده‌لر دخی ایکی طرفدن مراد اولنور ایسه شرایط مصارفات ولوازم موالاته رعایت اولنه‌رق چار طرفندن کلن الچی ایله سویلشیلوب عهدنامه‌یه درج والحاق اولنمق جائز اوله واکر اول زمانده طرفیندن بر یکی ماده عقد اولنمزسه حالا عقد اولنان شروطی مشتمل تمسك دولت علیه‌م طرفندن مقبول ومقرر اوله .

٩

عقد صلحی متعاقب شرائط صلحیه‌یه رعایت ایتمسی ایچون قریم خانته یازیلان تبلیغنامه :

سنکی سلطان مشارالیه‌سن ، اشبو امر شریفم سکا واصل اولدقده اکر عساکر تاتار عدو شکار ایله ایصال خسار ایچون مسقو مملکتنه طوغری عزیمت ایتمش بولنور ایسك قطعا بر خطوه ایلرو کیتمیوب یانکده اولان بالجمله تاتار عسکریله

بولندیغك محلدن کیرو عودت ایدوب واکر هنوز یرکدن حرکت ایتمامش ایسه‌ك اصلا مملکت مزبور طرفنه حرکت وعزیمت ایتمیوب وطوایف تاتاردن دخی بر فردك کیتمسنه رخصت کوسترمیوب دولت علیه‌م ایله چار مرقوم بیننده منوال مشروح اوزره صلح وصلاح واقع اولدیغین ولایت قریم ومضافاتندن اولان محللرده واقع طوایف تاتار وسائرلرینه اعلان واشاعت وشروط مصالحه‌یه مغایر وضع وحرکتلردن بغایت مجانبت اولنمق اوزره کرکی کبی تنبیه وتأکید ایلمك بابنده فرمان عالیشان صادر اولمشدر .

فی اوائل جماذی الاول ۱۱۲۳

بر صورتی

حالا نورالدین اولان صفا کرای سلطانه

۱۰

اسوج قرالی دمیر باش شارله یومیه ویریلن پاره‌نك قطعی حقنده بندر محافظی محمد پاشایه ویریلن امر (۱) .

اوزی والیسی اولوب حالا بندر محافظی اولان وزیر محمد پاشایه وبندر دفتردارینه حکم که

حالا بندرده مکث اوزره اولان اسوج قرالی بوندن اقدم دولت علیهٔ ابد پیوندمك زیر جناح حمایتنه التجا ایلدکده حقنده

(۱) دها صوکره دیکر بر امر کوندریله‌رك پاره‌نك کمافی السابق ویرلسی تنبیه اولنمشدر .

ولوازم مهمان نوازی مراعاتیله ترتیب اولنان تنزیل دفتری موجبنجه بووقته‌دکین قرال مشارالیهه روزمره تعیینات بهاسی درتیوز اون‌درت بچق غروش ویریله کلدوکی خزینهٔ عامره‌مه دفترلرنده مقید اولوب لکن کتب فقهیهٔ معتبره‌دن ومسائل کتاب هنردن تتبع اولندقده « واذا دخل الحربی الینا ستامناً لم یمکن ان یقیم دارنا سنة ویقول له الامام ان الخ . . . » مسئلهٔ شرعیه‌نك فحوای حکمت احتواسی اوزره حربی طائفه‌سندن داراسلامه‌داخل اولان مستأمن سنه تمامنه دکین اقامت ایدرسه اوزرینه جزیه وضع اولنمق لازم کلمکین حالا مشار الیهك اوزرینه جزیه‌وضع اولنیوب روزمره تعییناتی بهاسی اولان درتیوز اون‌درت بچق غروشدن آنجق اللی غروش ویریلوب ماعداسنك قطعی ایله اکتفا اولنمق فرمانم اولمغین ایمدی سنکه وزیر مشار الیه ودفتردار مومی الیه سن ، اشبو امر شریفم واردیغی کبی خزینهٔ عامره‌م دفترلری موجبنجه قرال مشار الیهمدن روزمره‌تعییناتی بهاسی اولان درت یوز اون درت بچق غروشدن آنجق اللی غروش ویریلوب ماعدا اوچیوز آلتمش‌درت بچق غروش‌قطع اولنمق ایچون یازلمشدر .

فی‌اواسط شوال ۱۱۲۳

برصورتی

قرال مشار الیهك اتباعندن مارسحق ظابوریانك روزمره تعییناتی بهاسی اولان اون بیك سکزیوز سکسان آلتی آقچه‌نك بالکلیه قطعی ایچون .

١١

بالطه‌جی محمد پاشانك (مدللی)یه تعیینی حقنده ویریلن امر :

ادرنه بوستانجی باشیسنه حکم که

وزیر اعظم سابق محمد پاشا مدللو قلعه‌سنه واروب انده اقامت ایتمك اوزره خط همایون شوکتمقرونم صادراولوب ومشار الیهی مدللویه کتورمك ایچون درکار معلام قپوجی باشیلرندن افتخار الاماجد والاکارم یوسف مباشر تعیین اولنمغین ایمدی سنکه مومی الیه سن امر شریفم وصولنده مشار الیهك یاننه براوشته‌لریله اون نفر بوستانجی قوشوب قپوجی باشی مومی الیه معاً مشار الیهی مدللویه ارسال وقلعهٔ مزبورده اقامت ایتمك خط همایون شوکت مقرونم موجبنجه فرمان عالیشانم صادر اولمشدر. بیوردومکه .

فی اواسط ذی الحجه ١١٢٢

١٢

بالطه‌جی محمدپاشانك پروت مصالحه‌سی حقنده بین المؤرخین مختلف فکرلر جاریدر . بعضلری بالطه‌جی محمدپاشانك عسکرلك نقطهٔ نظرندن روس اردوسنی محوایتمسی لازم کله‌جکنی ، سیاسةً ده روسیه‌یی ضعیف دوشورمك ایچون دها آغر شرائط درمیان ایده‌بیله‌جکنی نظر دقته آلیه‌رق بالطه‌جی‌یی حقلی کوستررلر . بعضلری ده بالطه‌جی‌یی اهانتله دکلسه‌ده جهالت وطمعله اتهام ایدرلر . بز ، بالطه‌جی حقنده‌کی

تدقیقاتمزی روسیه‌ده وممالکتمزده موجود الك موثوق وثائقه نظراً بی‌طرفانه بیان ایتدك . فقط بوبابده کرك مملکتمز وکرك اوروپا مؤرخلرینك افکارینده اورتایه قویمق ارزو ایتدیکمزدن بروجه‌آتی آنلریده درج ایدیورز :

شمدی مستقر اردوسنی هیئت حاضره‌سیله طوتمق ممکن اولسه‌بیله مواد منعقده‌نك فعله کلمسی تکلفات ومحاربات عظیمه‌یی موجب اولور دنیاه‌رك زبون کشالك وادیسنه ارخای عنان اولنمادی .

نتایج الوقوعات

روس اردوسنك بولوندیغی حال نومیدی نظر اعتباره آلنه‌جق اولورسه ، روسلر ایچون غایت آغر اولان پروت معاهده‌سی عثمانلیلر ایچون دها آغر اولمش ، باب عالی جسیم تدارکات حربیه‌ده بولوندقدن صوکرا بوسفرله آنجق موقت برفائده ، شبهه‌لی بر مظفریت اکتساب ایده‌بیلمشدر .

حامه‌ر

بومعاهده‌نك عقدی خصوصنده‌روس اردوسنك جسارتینی صدر اعظمی قورقوتدی ، یوقسه قاته‌رینانك توصیه‌سی اوزرینه کرك کندیسنه‌وکرك معیتی رجالنه کوندریلان قیمتدار هدیه‌لرکمی تأثیری اولدی ، بوراسنی کسدیرمك ممکن دکلدر .

برهنتانو

صدر اعظم ، کندیسنه تقدیم اولونان ۲۰۰,۰۰۰ روبله

قیمتنده‌کی هدیه‌لره طایانامادی . آلتی ساعتلك برمتارکه عقد ایدرك بو اثناده شرائط صلحیه مذاکره ایدلدی .

به‌قکه‌ر

شوقدر وارکه احسان الهی اولان شوغلبهٔ کامله ومظفریت جلیله‌نك قیمت حقیقیه‌سنی تقریره همت وموفقیتله ثروت نصرتك حسن استعمال اولنه‌مدیغی سوزلری‌ده ذهنلرده جولاندن خالی اوله‌مز. العلم عنداه .

تاریخ عطا

بوغلبه‌یه موفقیتنی کندوتدبیرینه عطف وعزم وزعم ایدرك مظفریت هروقتده الده‌در مطالعهٔ واهیه‌سیله شروط مکالمه ومعاهده‌یی حبل معتمد ومؤتمنله بروتدمتینه ربط ایتمکسزین روسیه عسکرینك سبیللرینی اخلا ایله کان اساس ضابطهٔ استحکامی ربط ایتمك زعم خیالیله شدخرام معاودت وادرنه ساحه‌سنه حط رحل مراجعت ایلدکده ...

حدیقة الوزرا

پترو ۱۷۱۱ ده عثمانلیلره یکی برضربه اورمغه چالیشیرکن (پروت) ده بویوك برمغلوبیته کرفتار اولدی . بوراده بوتون آثار وافعالی، حتی حیاتی‌ده مخاطره‌ده قالدی. فقط زوجه‌سنك متانتی وصدراعظمك ارتکابی کندیسنی بوفلاکتدن‌ده قورتاردی.

بروکنه‌ر

صدراعظم بالطه‌جی محمد پاشا روس اردوسنی محو ایتمك ألنده

ایکن هیچ برشی یاپمیه‌رق چاریچه‌نك رشوتلرینه قاپیلدی .
پترو ایله پروتده برمعاهده عقد ایتدی . بومعاهده واقعا روسیه
ایچون مضردی ؛ فقط وضعیت عسکریه نظر دقته آلنه‌جق
اولورسه اودرجه آغر دکلدی .

قارل ریته‌رفون ساقس

چار ، پروت ساحللرنده کندیسنه عددجه فائق برعثمانلی
اردوسی طرفندن قوشادلدیغی زمان یاأسیر ویا محو اولاجقدی .
فقط مقدرات الهیه آکلاشلماز ! چار بوراده برقادینك تدبیریله
قورتولدی . بوقادین‌ده روایته کوره اسوه‌جلی برعسکرك قیزی
ایدی . چار بوقادینی نهایت زوجه‌لك شرفنه نائل ایتمشدی .
ایشته بوقادین ، آلتونلره مجلوب اولان صدراعظمی آلماسلریله
قاندیردی ، چارده قورتولمغه موفق اولدی .

اسوج قرالی ایکنجی اوسقار

روس اردوسی پریشان اولاجغی برصره‌ده صدراعظمك
مصالحه‌یی قبول ایتمسی یالکز حس طمعکارانه‌یه عطف ایتمك
طوغرو دکلدر . بالطه‌جی ، تجارب عسکریه‌دن محرومیتی ،
فطری مترددلکی ونتیجه‌سندن کندیسنك مسئول اولاجغی طالع
حربدن قورقماسی حسابیله بوکا قرار ویرمشدر .

سالابه‌رری

پترو ۱۷۱۱ ده کندیسنه فوق العاده فائق قوتلرله محاصره

ايديلەرك حياتى عثمانليلرك ألنده اولديغى حالده اردويه قوماندا ايدن صدر اعظمك ارتكابى سايەسنده يالكز اولجه ضبط ايتديكى آزوف قلعەسنى براقەرق وروسيەنك مقدراتى ايچون پك مساعد شرائط تحتنده مصالحه عقدايليەرك حياتنى قورتارمغه موفق اولمشدر .

يورق فون وارتنبورغ

بومعاهده واقعا باب عالى ايچون نافع ايدى ؛ فقط روسيه ايچون دها فائدەلى ايدى. چونكه چارغايت نوميدانه بروضعيتده قالديغى حالده حيات وحريتنى قورتارمغه موفق اولمشدى .

ژوآنەن ، ژول وان غاوەر

پترو ، معاهدەيى عقد ايتديكى كون آپراقزينه يازديغى مكتوبده « مملكتى ايچون چاليشمغه باشلاديغى تاريخدن برى » بوقدر فنا بروضعيتده قالماديغنى بيان ايديور ، فقط « دوچار اولديغى ضايعاتك ديكر طرفدن محافظه ايلديكى فتوحاتى تأييده خدمت ايليەجكنىده » علاوه ايليوردى .

واليزەوسكى

بواثناده قرال (بويوك فرەدريق) بركيجه قوناغمزه يقين اعيان بلدەدن برينك خانەسنه كلوب بزى يانته دعوت «و آيادولت عليەنك برقاچ سنه جنك وجداله نيتلرى وارميدر ؟ » ديەرك كلامى سمت آخره توجيه و «يوزيكرمى اوچ (١٧١١) تاريخنده

پروت صوینك كنارنده وجه معهود اوزره تضییق اولنان مسقو چارینی اخذ واسیر اولنمق ممكن ایكن نیچون مسامحه اولندی؟» دیو سؤال ایلدكده: «وقعهٔ مذكوره دولت علیه‌نك درت قرال ایله اون یدی سنه علی التوالی مدافعه ومجادله ایلدیكی اوقاتدن چوق اوزاق اولمدیغنه بناءً اوپله اطرافی آچیق محللرده رعایا وبرایانك پایمال اولمسی تجویز كردهٔ جناب خداوندكار اولمیوب مجرد دفع صائل وسد سكندر كبی سیل عرمرمه حائل اولمق ایچون بحالةالوقت برسرعسكر تعیین اولنمشیدی. چار مذكور كندینك سوء عملی بلاسنه كرفتار واكل اوراق اشجار مثللو مشقتلره دوچار اولمغله استیمانه مسارعت واطرافیله آزاق قلعه‌سنی تسلیمه مبادرت ایتمكن (العفو زكاةالظفر) مدلولنجه رجاسنه مساعده وسبیلی تخلیه اولنمق شیمهٔ كریمهٔ پادشاهانه‌یه مناسب اولان اموردندر» دیو جواب ویرلوب اگرچه قبول صورتنده سكوت ایلدی، اما مسقولودن غایتده آزرده خاطر اولمغله درت ییل مقدم مظهر اولدقلری عفو وعاطفتدن حالا متأسف ودلگیر اولدیغی احساس اولنمشدر.

سفارتنامهٔ احمد رسمی

مع مافیه قادینلر وپاره‌لیلرله طولو بولونان روس اردوكاهنده عظیم بردهشت حكم فرما اولیوردی. ایشته اردوكاهده بوتون جسارتلری. روسیه‌نك مستقبل ایمپراطوریچه‌سی قاته‌رینا ایقاظ ایتدی. پاره ومجوهرات، نه بولابیلدیسه طوپلادی. بونی صدر

اعظمه هديه اولارق تقـديم ايتمك اوزره بر هيئت مخصوصه كوندردى. بو هيئته، توركلر هر نه ايسترلرسه راضى اولملرى تنبيه ايدلمشدى.

رامبو

صدر اعظم بالطه‌جى محمد پاشا كنديسنه چاريچه قاته‌رينا طرفندن كوندريلن هديه‌لره قاپيلدى. قارلوفچه معاهده‌سنك مجانى فالچى معاهده‌سى ايله تميزلرم ظننده بولوندى.

لاژونكيه‌ر

قاته‌رينانك صدر اعظمه كوندرديكى هديه‌لر پترويى قورتارمش وروسيه ايچون هر حالده مساعد اولمق اوزره پروت معاهده‌سى عقد اولونمشدر.

يوهان بلوخويچ

قاته‌رينا توسط ايتدى. رجالرى ووعدلرى، حتى اردودن طوپلايا بيلديكى آلتونلرى ومجوهرلريله اميد ايدلميه‌جك شرائط داخلنده چارى قورتاردى.

فه‌ليكس ژوليه‌ن

پترو آرتق كنـديسنى محو اولمش عد ايديوردى. فقط زوجه‌سى قاته‌رينـا اونى قورتاردى. روس اردوكاهنده نه قدر آلتون بولابيلدى ايسـه كافه‌سـنى مجوهرلريله برابر عثمانلى اردوسى قوماندانته كوندردى. صدر اعظم بو بخششى آلنجه مذاكره‌يه راضى اولدى، پترونك عسكريله برابر چكيلمسـنه موافقت ايتدى.

ماله

[..]ـنار، پروت ساحللرنده اویله مهلك بر وضعیتده قالمشدی که، صدر اعظم چاریچه‌نك دسیسه‌لرینه قاپیلماسه ایدی روس اردوسی صوك نفرینه وارنجه‌یه قدر هلاك اولاجقدی .   دریـو

پترو، تسلیم سلاح ایتمکله یالکز برجهتدن (اوده قره دکزدن) مقصدینك اجراسنه موفق اولامیه‌جقدی . نقاط سائره‌ده ایسه ایستدیکی کبی حرکت ایتمکده سربستدی. پترو مغلوب اولمشدی؛ فقط اسیر ویا تلف ایدلمش اولسه ایدی کندیسی ایچون توسیع اراضی امللری ، اتصالات بحریه وتجاریه ، مدنیت ، شان وشرف ... حاصلی هرشی محو اولمش اولاجقدی .

ژ . أنو ، شه‌نشو

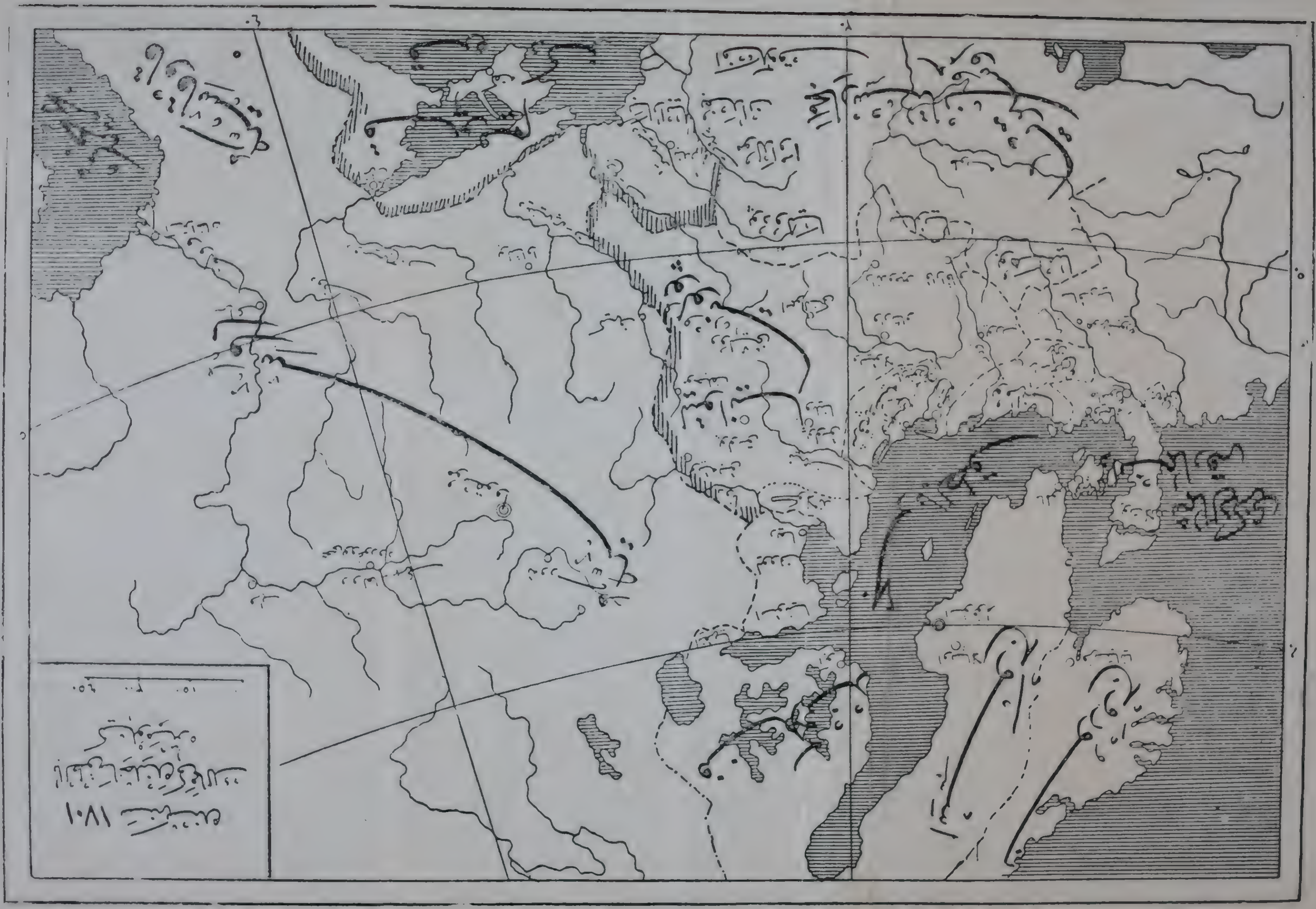
۱۰۸۱

٢	١٥
	١٥
٧	٢٠
١	٢٥
	٢٥
٦	٥٠

3 1761 07130473 7

DR
544
B3R4